

**T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**YETİŞKİN BİREYLERDE BENLİK SAYGISI, BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ
VE KARAKTER ÖZELLİKLERİNİN BAĞLANMA STİLLERİNE GÖRE
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sebahat KAÇAR

Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

ŞUBAT 2021

**T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**YETİŞKİN BİREYLERDE BENLİK SAYGISI, BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ
VE KARAKTER ÖZELLİKLERİNİN BAĞLANMA STİLLERİNE GÖRE
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Sebahat KAÇAR
(181287021)**

Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Fatma Yeşim CAN

ŞUBAT 2021

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz, Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı 181287021 numaralı öğrencisi Sebahat KAÇAR'ın “Yetişkin Bireylerde Benlik Saygısı, Boyun Eğici Davranış ve Karakter Özelliklerinin Bağlanma Stillere Göre İncelenmesi” adlı tez çalışması 17.02.2021 tarihinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından ***Oy Birliği/Oy Çokluğu*** ile Yüksek Lisans tezi olarak ***Kabul*** edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

1) Tez Danışmanı:

.....

2) Jüri Üyesi:

.....

3) Jüri Üyesi:

.....

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Yetişkin Bireylerde Benlik Saygısı, Boyun Eğici Davranış ve Karakter Özelliklerinin Bağlanma Stillerine Göre İncelenmesi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar’da gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.
(17/02/2021)

Sebahat KAÇAR

Aileme...

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca kendisinden çok şey öğrendiğim, deneyim ve tecrübeleriyle bana yol gösteren tez danışmanım Doç. Dr. Fatma Yeşim Can'a yardımları ve desteği için teşekkür ederim.

Tez jürisinde bulunmayı kabul eden Doç. Dr. Evrim Erten ve Dr. Öğr. Üyesi Hakan Duman'a katkıları için teşekkür ederim.

Tezin her aşamasında manevi destekleriyle yanımda olan, bu süreci birlikte geçirmekten zevk aldığım canım arkadaşlarım ve meslektaşlarım Dilara Dünger, Gizem Ener ve İlkay Kılıçarslan'a tez yazma motivasyonumu kaybetmememi sağladıkları ve hayatımda oldukları için minnettarım. Sevgili meslektaşım Hülya İzgiş'e de deneyimleri ve bilgisiyle tez sürecime destek olduğu için teşekkür ederim.

Varlığıyla hayatıma renk katan arkadaşım Aybüke Nizam'a yüksek lisans eğitimim boyunca da yanımda olduğu için teşekkür ederim.

Son olarak, en önemli teşekkürüm ailemedir. Annem Zehra Kaçar, babam Ethem Kaçar, ablalarım Naciye Uğurlu ve Duygu Kaçar Öksüz, abilerim Osman Uğurlu ve Numan Altuğ Öksüz ve varlıklarıyla dünyamı güzelleştiren canım yeğenlerim Çağdaş ve İpek'e sonsuz destekleri ve güvenleri için minnettarım.

Şubat 2021

Sebahat KAÇAR

Psikolog

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	ix
ÇİZELGE LİSTESİ.....	x
ŞEKİL LİSTESİ.....	xii
ÖZET.....	xiii
ABSTRACT	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı	4
1.2 Araştırmanın Önemi	5
1.3 Sınırlılıklar	6
1.4 Sayıtlar	6
1.5 Tanımlar	6
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	8
2.1 Benlik Kavramı ve Kuramsal Açıklamalar	8
2.1.1 Benlik kavramı	8
2.1.2 Benlik saygısı	12
2.1.3 Benlik saygısı ile ilgili araştırmalar	16
2.2 Boyun Eğici Davranış Kavramı ve Kuramsal Açıklamalar	19
2.2.1 Boyun eğici davranış	19
2.2.2 Boyun eğici davranış ile ilgili araştırmalar	23
2.3 Karakter Kavramı ve Kuramsal Açıklamalar.....	26
2.3.1 Kişilik.....	26
2.3.2 Cloninger’in psikobiyolojik kişilik kuramı.....	27
2.3.3 Karakter.....	29
2.3.4 Karakter alt boyutları	30
2.3.4.1 Kendi kendini yönetme	30
2.3.4.2 İş birliği yapma	31
2.3.4.3 Kendini aşma.....	32
2.3.5 Karakter ile ilgili araştırmalar	32
2.4 Bağlanma Kavramı ve Kuramsal Açıklamalar	34
2.4.1 Bağlanma	34
2.4.2 Bowlby’nin bağlanma kuramı.....	36
2.4.3 İçsel çalışan modeller	39
2.4.4 Ainsworth’un çalışmaları	40
2.4.5 Bağlanma stilleri	41
2.4.5.1 Güvenli bağlanma stili	41
2.4.5.2 Kaçınan (güvensiz) bağlanma stili	41
2.4.5.3 Kaygılı/kararsız (güvensiz) bağlanma stili	42
2.4.6 Yetişkin bağlanma stilleri	42
2.4.7 Hazan ve Shaver’ın yetişkin bağlanma modeli.....	43

2.4.8 Bartholomew'in dörtlü bağlanma modeli	44
2.4.8.1 Güvenli bağlanma	46
2.4.8.2 Saplantılı bağlanma.....	46
2.4.8.3 Kayıtsız bağlanma.....	47
2.4.8.4 Korkulu bağlanma.....	47
2.4.9 Bağlanma ile ilgili araştırmalar	48
3. YÖNTEM.....	52
3.1 Araştırmanın rneklemi.....	52
3.2 Veri Toplama Araçları	52
3.2.1 Sosyo-demografik bilgi formu	52
3.2.2 Rosenberg benlik saygısı lçeği (RBSÖ).....	52
3.2.3 Boyun eğici davranışlar lçeği (BED)	53
3.2.4 Mizaç ve karakter envanteri (TCI).....	53
3.2.5 İlişki lçekleri anketi (İA)	54
3.3 Verilerin Toplanması	54
3.4 Araştırma Modeli	54
3.5 Verilerin Analizi.....	55
4. BULGULAR	56
4.1 Katılımcıların Genel Yapısına İlişkin Frekans Dağılımı	56
4.2 Rosenberg Benlik Saygısı lçeği ile Sosyo Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular	58
4.2.1 Rosenberg benlik saygısı lçeği ile cinsiyet arasındaki ilişkinin incelenmesi.....	58
4.2.2 Rosenberg benlik saygısı lçeği ile hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yer arasındaki ilişkinin incelenmesi.....	58
4.2.3 Rosenberg benlik saygısı lçeği ile yetiştiği aile yapısı arasındaki ilişkinin incelenmesi.....	59
4.2.4 Rosenberg benlik saygısı lçeğinin ile ebeveyn ilişki durumu arasındaki ilişkinin incelenmesi	59
4.2.5 Rosenberg benlik saygısı lçeğinin ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi.....	60
4.3 Boyun Eğici Davranışlar lçeği ile Sosyo Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular	60
4.3.1 Boyun eğici davranışlar lçeği ile cinsiyet arasındaki ilişkinin incelenmesi	60
4.3.2 Boyun eğici davranışlar lçeği ile hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yer arasındaki ilişkinin incelenmesi	61
4.3.3 Boyun eğici davranışlar lçeği ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi.....	61
4.3.4 Boyun eğici davranışlar lçeğinin ile psikiyatrik destek arasındaki ilişkinin incelenmesi	62
4.4 Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Boyutları Kendi Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma Boyutu ile Sosyo Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular.....	62
4.4.1 Kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma boyutu ile cinsiyet arasındaki ilişkinin incelenmesi	62
4.4.2 Kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma boyutu ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi	63
4.4.3 Kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma ile hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yer arasındaki ilişkinin incelenmesi.....	64

4.4.4 Kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma ile yetiştiği aile yapısı arasındaki ilişkinin incelenmesi	64
4.5 İlişki Ölçeği Anketi ile Sosyo Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular.....	65
4.5.1 İlişki ölçeği anketi ile cinsiyet arasındaki ilişkinin incelenmesi.....	65
4.5.2 İlişki ölçeği anketi ile yetiştiği aile yapısı arasındaki ilişkinin incelenmesi	66
4.5.3 İlişki ölçeği anketi ile ebeveyn ilişki durumu arasındaki ilişkinin incelenmesi.....	66
4.5.4 İlişki ölçeği anketi ile psikiyatrik destek arasındaki ilişkinin incelenmesi.....	68
4.6 Bağlanma Stilleri ile Benlik Saygısı, Boyun Eğici Davranış, Kendi Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	68
4.7 Bağlanma Stillerinin Benlik Saygısı, Boyun Eğici Davranışlar, Kendi Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma Değişkenlerini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	69
5. TARTIŞMA	72
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	85
6.1 Sonuçlar.....	85
6.2 Öneriler	86
KAYNAKLAR	87
EKLER.....	104
ÖZGEÇMİŞ.....	126

KISALTMALAR

RBSÖ	: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği
BEDÖ	: Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği
TCI	: Mizaç ve Karakter Envanteri
İOA	: İlişki Ölçekleri Anketi
Ko B	: Korkulu Bağlanma
Ka B	: Kayıtsız Bağlanma
G.B	: Güvenli Bağlanma
S.B	: Saplantılı Bağlanma
B.S	: Benlik Saygısı
B.E.D	: Boyun Eğici Davranışlar
K.Y	: Kendi Kendini Yönetme
İ.B.Y	: İş Birliği Yapma

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 4.1: Katılımcıları Sosyo-Demografik Özellikleri	56
Çizelge 4.2: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelendiği t-Testi Sonuçları	58
Çizelge 4.3: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinden Alınan Puanların Hayatının Büyük Çoğunluğunu Geçirdiği Yere Göre Karşılaştırılması	58
Çizelge 4.4: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Puanlarının Yetiştigi Aile Yapısı Değişkenine Göre İncelendiği t-testi Sonuçları	59
Çizelge 4.5: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinden Alınan Puanların Ebeveyn İlişki Durumuna Göre Karşılaştırılması	59
Çizelge 4.6: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinden Alınan Puanların Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması	60
Çizelge 4.7: Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelendiği t-Testi Sonuçları	60
Çizelge 4.8: Boyun Eğici Davranışlar Ölçeğinden Alınan Puanların Hayatının Büyük Çoğunluğunu Geçirdiği Yere Göre Karşılaştırılması	61
Çizelge 4.9: Boyun Eğici Davranışlar Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması	61
Çizelge 4.10: Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği Puanlarının Psikiyatrik Destek Değişkenine Göre İncelendiği t-Testi Sonuçları	62
Çizelge 4.11: Kendi Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma Boyutları Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelendiği t-Testi Sonuçları	62
Çizelge 4.12: Kendi Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma Boyutundan Alınan Puanların Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması	63
Çizelge 4.13: Kendi Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma Boyutundan Alınan Puanların Hayatının Büyük Çoğunluğunu Geçirdiği Yere Göre Karşılaştırılması	64
Çizelge 4.14: Kendi Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma Boyutu Puanlarının Yetiştigi Aile Yapısı Değişkenine Göre İncelendiği t-Testi Sonuçları	64
Çizelge 4.15: İlişki Ölçekleri Anketi Alt Boyutları Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelendiği t-Testi Sonuçları	65
Çizelge 4.16: İlişki Ölçekleri Anketi Alt Boyutları Puanlarının Yetiştigi Aile Yapısı Değişkenine Göre İncelendiği t-Testi Sonuçları	66
Çizelge 4.17: İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Ebeveyn İlişki Durumuna Göre Karşılaştırılması	66
Çizelge 4.18: İlişki Ölçekleri Anketi Alt Boyutları Puanlarının Psikiyatrik Destek Değişkenine Göre İncelendiği t-Testi Sonuçları	68
Çizelge 4.19: Bağlanma Stilleri ile Benlik Saygısı, Boyun Eğici Davranış, Kendi Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	68
Çizelge 4.20: Bağlanma Stillерinin Benlik Saygısı Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	69

Çizelge 4.21: Bağlanma Stillerinin Boyun Eğici Davranışlar Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	69
Çizelge 4.22: Bağlanma Stillerinin Kendi Kendini Yönetme Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	70
Çizelge 4.23: Bağlanma Stillerinin İş Birliği Yapma Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	71

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 2.1: Mizaç ve Karakter Arasındaki Farklılıklar.....	28
Şekil 2.2: Dörtlü Bağlanma Modeli.....	45

YETİŞKİN BİREYLERDE BENLİK SAYGISI, BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ VE KARAKTER ÖZELLİKLERİNİN BAĞLANMA STİLLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırmada yetişkin bireylerde bağlanma stillerinin benlik saygısı, boyun eğici davranış ve karakter özellikleri ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma Türkiye’de yaşayan 18 yaş ve üzeri 295 kadın ve 103 erkek olmak üzere toplam 398 kişi ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada katılımcıların demografik bilgilerini öğrenebilmek için araştırmacı tarafından Sosyo-Demografik Bilgi Formu hazırlanmıştır. Bireylerin benlik saygısı düzeylerini ölçmek için Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, boyun eğici davranış düzeyini ölçmek için Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Kendi Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma karakter alt boyut düzeylerini saptamak için Mizaç ve Karakter Envanteri ve bağlanma stillerini belirlemek için İlişki Ölçekleri Anketi kullanılmıştır.

Araştırma sonucuna göre kayıtsız bağlanma stili puanları, benlik saygısı puanlarını pozitif yönde yordamaktadır. Katılımcıların kayıtsız bağlanma stilinden aldıkları puan arttıkça, benlik saygısı düzeyleri düşmektedir. Boyun eğici davranışlar ise korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma ve saplantılı bağlanma stilleri tarafından pozitif yönde yordamaktadır. Bu bağlanma stillerinden alınan puanlar arttıkça, katılımcıların boyun eğici davranış düzeyleri artmaktadır. Bağlanma stillerinin kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma karakter alt boyutlarını da anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma stilleri, kendi kendini yönetme düzeyini negatif yönde yordarken, güvenli bağlanma stili pozitif yönde yordamaktadır. Korkulu ve kayıtsız bağlanma stillerinden alınan puanlar arttıkça katılımcıların kendi kendini yönetme düzeyi düşmekte, güvenli bağlanma stili puanları arttıkça kendi kendini yönetme düzeyi artmaktadır. İş birliği yapma düzeyi ise kayıtsız bağlanma stili tarafından negatif yönde yordanırken, güvenli bağlanma stili tarafından pozitif yönde yordamaktadır. Kayıtsız bağlanma düzeyi arttıkça bireylerin iş birliği yapma düzeyi düşmekte, güvenli bağlanma düzeyi arttıkça iş birliği yapma düzeyi artmaktadır.

Araştırmada ele alınan bazı demografik değişkenlere göre yapılan incelemede ebeveyn ilişki durumu ile korkulu bağlanma ve saplantılı bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Cinsiyet değişkeni ile korkulu bağlanma stili, saplantılı bağlanma stili, benlik saygısı ve iş birliği yapma karakter boyutu arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Bireyin hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yere göre boyun eğici davranış düzeyinin ve kendi kendini yönetme düzeyinin farklılaştığı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Benlik saygısı, Boyun eğici davranış, Karakter, Bağlanma stilleri*

SELF-ESTEEM, SUBMISSIVE BEHAVIOR AND CHARACTER FEATURES' EXAMINATION ACCORDING TO ATTACHMENT STYLES IN ADULT INDIVIDUALS

ABSTRACT

In this study, it was aimed to investigate self-esteem, submissive behavior and character features according to attachment styles in adult individuals. Study was conducted with living in Turkey 18 years and older 398 people in total including 295 women and 103 men

The Rosenberg Self-Esteem Scale was used to measure the self-esteem levels of individuals, the Submissive Behaviors Scale to measure the levels of submissive behavior, the Temperament and Character Inventory to determine the character sub-dimension levels of Self-Directedness and Cooperativeness and the Relationship Scales Questionnaire to determine attachment styles.

According to the results of the study, dismissing attachment style scores positively predicted self-esteem scores. The score participants get from dismissing attachment style as it increases, their self-esteem levels decrease. Submissive behaviors are positively predicted by fearful attachment, dismissing attachment and preoccupied attachment styles. As the scores obtained from these attachment styles increase, the submissive behavior levels of the participants increase. It was found that attachment styles significantly predicted the character sub-dimensions of self-directedness and cooperativeness. While fearful attachment and dismissing attachment styles negatively predicted the level of self-directedness, secure attachment style positively predicted it. As the scores of fearful and dismissing attachment styles increase the self-directedness level of the participants decreases, and as the secure attachment style scores increase the level of self-directedness increases. Cooperativeness level is negatively predicted by the dismissing attachment style, while it is positively predicted by the secure attachment style. As the level of dismissing attachment increases the level of cooperativeness of individuals decreases and as the level of secure attachment increases the level of cooperativeness increases.

A significant relationship was found between parental relationship status' fearful attachment and preoccupied attachment styles in the analysis conducted according to some demographic variables discussed in the study. A significant difference was found between the gender variable and the fearful attachment style, preoccupied attachment style, self-esteem and cooperativeness character dimension. It was found that the level of submissive behavior and level of self-directedness differ according to the place where the individual spent most of life.

Keyword: *Self-esteem, Submissive behavior, Character, Attachment styles*

1. GİRİŞ

Toplu bir organizmanın parçası olarak insan, başkaları ile etkileşim kurma gereksinimi ile dünyaya gelir. Varlığının devamı, fiziksel ve duygusal gereksinimlerinin giderilmesi için başka insanlarla ilişki kurmaya ihtiyaç duyar. Kurulan her ilişki farklı bir ihtiyacının karşılanmasına ve güçlülere uyum sağlamasına yardımcı olur. Bu ilişkiler yaşamın ilk yıllarında bakım veren (genellikle anne) ile kurulan ilişkiyle başlar. Bebeğin dünyaya geldiği ilk zamanlarda bağlandığı ilk kişi, bakım veren kişidir (Deniz, Hamarta, & Arı, 2005). Bebek ile bakım verenin ilişkisinde ortaya çıkan güven duygusu, gelecekte kurulacak olan ilişkilerin temeli niteliğindedir. Bakım veren ve çocuk arasında güven duygusunun gelişmesi, bakım verenin çocuğun gereksinimlerine karşı duyarlılığına, ihtiyaçlarını zamanında ve yerinde karşılamasına bağlıdır. Bu şekilde çocuk duygusal olarak doyuma ulaşır ve bakım veren ile çocuğun ilişkisi güçlenir (Yavuzer, 2016).

Bowlby (2013)'e göre, bebek ve bakım veren arasında kurulan bağlanma, yetişkinlik döneminde kurulan ilişkilerde benzer şekilde ortaya çıkar. Bowlby'nin bağlanma kuramına göre; bakım vereniyle tekrarladığı deneyimleri neticesinde bireyde benlik, bağlanma figürü ve çevre ile ilgili bazı zihinsel temsiller oluşur. Bunlar Bowlby tarafından 'içsel çalışan modeller' olarak adlandırılmaktadır. İçsel çalışan modeller; bireyin ilgi, sevgi, güven gibi bakım vereninden gördüğü ya da görmediği değere göre oluşan kendisi ve diğer kişilerle ilgili inanç ve beklentileri içerir (Akhunlar, 2010). Kısacası, Bowlby'nin bağlanma kuramına göre; bebeklik döneminde bakım veren ile bebek arasında kurulan bağ ve bakım verenin çocuğun ihtiyaçlarına verdiği tepkiler zihinsel temsillerin temelini oluşturur. Zihinsel temsiller, ileriki dönemlerde kurulan ilişkileri de şekillendirir (Yazıcıoğlu, 2011). Benlik kavramı kişinin kendisini algılayış biçimi olarak açıklanabilir. Benlik, bireyin hayatı boyunca yaşadığı olumlu ve olumsuz deneyimlere ve ilişkilerine göre değişmeye ve gelişmeye devam eden bir özelliktir. Her bireyin yaşamında edindiği deneyimler neticesinde kendisiyle ilgili duyguları ve fikirleri oluşur (Aydın, 2010). Rogers, bakım veren ve çocuk arasında kurulan ilişkinin çocuğun benlik gelişimi üzerindeki önemini belirtmiştir. Kurulan bu

ilişkide bakım verenin çocuğa koşulsuz sevgi göstermesi, çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesinde rol oynar. Koşullu sevgi gören çocuk, yalnızca belirlenen şartlar gerçekleştiğinde değerli olduğunu düşünür ve benlik gelişimi etkilenir (Ünlü, 2015).

Düşük benlik saygısı ve aile yaşantıları, bireylerin boyun eğici davranışlar geliştirmesinde etkilidir. Boyun eğme, psikoloji sözlüğünde otorite tarafından koyulan kurallara veya emirlere uygun olarak hareket etmek olarak tanımlanmıştır (Budak, 2000). Kişiler arası ilişkilerde boyun eğici davranış, başka bir deyişle itaat ile saygı kavramlarının karıştırıldığı gözlemlenmektedir. Boyun eğici davranışların varlığı, kişinin kendi haklarını savunamaması, kendi gibi davranamaması ve kendine güveninin olmaması gibi durumlara yol açar. Sağlıklı bir ilişkide bu tür boyun eğici davranışların değil, karşılıklı saygının egemen olması beklenir. Saygının etkin olduğu ilişkilerde birey özgür, düşünebilir, sorgulayabilir ve alternatif üretebilirken; boyun eğici davranışların etkin olduğu ilişkilerde ise birey özgür değildir. Üretim ihtiyacı hissetmez, verilen emirleri yerine getirir ve hakları sınırlıdır (Yıldırım, 2004). Gilbert ve Allan'a göre; boyun eğici davranış özelliğine sahip olan bireyler, kendilerini daha az değerli ve önemli görürler, onaylanma ihtiyacı duyarlar, hayır demekte zorluk çekerler, düşüncelerini özgürce ifade edemezler, haklarını savunamazlar, öfkelerini göstermekte zorlanırlar, diğerlerini memnun etmeye çalışırlar ve istemedikleri durumları ifade etmekte güçlük yaşarlar (Gilbert & Allan, 1994).

Kişilik, kalımsal olarak aktarılan ve sonradan edinilen özelliklerin bütünüdür. Kişilik, kişiye aittir ama kişiler arası etki ve tepki çerçevesinde gelişir (Özakpınar, 2011). Bazı kuramcılar kişiliği anlayabilmek için bireyin değil, kişiler arası ilişkilerin incelenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Cloninger, kişiliğin iki ana etmeni olarak mizaç ve karakteri incelemiştir. Mizaç, kalıtımla geçen ve yaşam boyu çok fazla değişime uğramayan yapısal özellikler olarak tanımlanabilir. Kişiliğin duygu ve heyecan yönünü kapsar. Karakter ise çevrenin etkisi altında gelişen, öğrenilen davranışları içeren ve zamanla değişebilen özellikler olarak tanımlanabilir (Öztürk & Uluşahin, 2015). Kişiliğin ahlak değerlerini içerir. Sosyal ve kültürel etkileşimlerle şekillenmeye açıktır. Mizaç ve karakterin bir araya gelmesiyle kişilik ortaya çıkar. Kişilik gelişiminde, çocuğun doğuştan getirdiği genleri ve çevresel faktörler etkilidir. Çevresel faktörler içinde bulunun ebeveyn tutumu, çocukluk döneminde kişilik gelişimini etkileyen en önemli etkenlerden biridir (Arslan, 2010).

Bağlanma kavramının Bowlby tarafından ilk kez 1958 yılında kullanılmasıyla birlikte birçok araştırmacı çocuğun doğuştan sahip olduğu fizyolojik belirtiler ile yönlendirilen; sosyal ilişkilerinin başlangıcı olan ve gelecekteki ilişkilerin anahtar rolünü üstlenen bu terimi araştırmıştır (Soysal ve diğerleri, 2005). Bowlby (2013), bağlanmayı özellikle annenin gitmesi ya da korkutucu bir durum karşısında kolaylıkla harekete geçen biyolojik fonksiyonlu içgüdüsel bir sosyal davranış olarak tanımlamaktadır.

Dünyaya gelen bebek, biyolojik varlığının devamlılığının yanında duygusal, sosyal ve zihinsel gelişimi için de daha uzun süre ona bakım veren kişilerin doğrudan ilgisine ve yardımına ihtiyaç duyar (Hamarta, 2004). Bu kaçınılmaz gereksinimler neticesinde bebeğin kurduğu ilk ilişki beslenme, güvende hissetme, duygusal yakınlık ve diğer temel ihtiyaçlarını karşılayan bakım vereniyile olur. Bowlby(1998), bu ilişkinin bebeğin dünyaya geldikten sonra diğer insanlarla kurduğu ilk yakın ilişki olduğunu belirtmektedir (West, 2018). Biyolojik olarak yeterince gelişmemiş olan bebeğin yaşamının ilk anlarında bakım verenine duyduğu ihtiyaç, bağlanma gereksinimini doğurmuştur (Tüzün & Sayar, 2006).

Bowlby (1980) bağlanmayı, insanların kendileri için önemli gördükleri başkalarına karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağlar olarak nitelendirir (Terzi & Cihangir Çankaya, 2009). Başka bir tanıma göre ise bağlanma, bakım veren ile bebek arasında gelişen; bebeğin bakım vereni araması, onunla yakınlık kurmak istemesi gibi davranışlar ile kendisini belli eden, özellikle tehlike ve stres anlarında ortaya çıkan, güçlü ve sürekli bir duygusal bağdır (Pehlivantürk, 2004). Bakım veren ile bebek arasında kurulan bu bağ, yaşamın ileriki dönemlerinde de bireyin tüm hayatını etkileyen bir yaşam şekline dönüşür (Korkut, 2012).

Bağlanma, yaşamın ilk aylarında oluşmaya başlar ancak bireyin ilerideki yıllarını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyerek, yaşam boyunca kurulan sosyal ilişkilerin temelini oluşturur (Turan Akdağ, 2011). Bağlanma kuramı da insanların başka insanlarla kurdukları duygusal bağların nedenlerini açıklamaktadır (Şelecici, 2014). Bowlby'e göre; bireyin erken yaşlarda bakımını üstlenen kişiyle kurduğu iletişim, bireyin yaşamının ileriki dönemlerinde duygu, düşünce ve davranışlarında önemli bir etkiye sahiptir (Bowlby, 2013). Bağlanma, Bowlby tarafından güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçınan olmak üzere üç temel grupta incelenmiştir. Bartholomew ve Horowitz (1991), Bowlby'in bağlanma kuramını temel alarak

güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma şekillerini içeren dörtlü yetişkin bağlanma modelini geliştirmiştir. Waters ve diğerleri (2000) ve Banse (2004) tarafından yapılan araştırmalar yetişkinlikte görülen bağlanma tarzlarının bebeklikte oluşan bağlanma tarzları ile benzerlik gösterdiğini destekler niteliktedir. Bakım veren ve bebek arasında kurulan etkileşimin yoğunluğu ve kalitesi, bebeğin temel ihtiyaçlarının karşılanması, kendini güvende hissetmesi ve duygusal yakınlık ihtiyacının giderilmesi açısından önem taşır. Bakım verenin ulaşılabilirliği, bebeğin kendini sevmeye değer görmesi, diğerlerine güvenmesi ve dünyayı olumlu algılaması üzerinde etkilidir. Bebekler kendilerini kötü hissettiklerinde güvendikleri kişiyle temas kurma ihtiyacı duyarlar. Güvendikleri kişiyi ihtiyaç duydukları an bulamazlarsa kaygılanırlar ve güvenli bağlanma kuramama olasılıkları artar. Güvenli bağlanma kuramayan çocukların yetişkinliklerinde de kaygılı olma ve güvenli bağlanamama olasılıkları büyük oranda artmaktadır (Atkinson,1995; akt. Sümer, 2006). Dolayısıyla, bakım veren ve çocuk arasındaki iletişim, çocuğa karşı geliştirilen tutum ve yaklaşım, bireyin tüm yaşamı üzerinde ve kişiler arası ilişkilerinde belirgin bir etkiye sahiptir.

Bu çalışmada alanyazından edinilen bilgiler ışığında yetişkin bireylerin benlik saygısı, boyun eğici davranış ve kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma karakter alt boyutlarının bağlanma stilleri ile ilişkisi incelenmiştir.

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın ilk amacı, yetişkinlerde benlik saygısı, boyun eğici davranış ve karakter özelliklerinin bağlanma stilleri ile ilişkisinin incelenmesidir. Çalışmada karakter özelliklerini incelemek için karakter özelliklerine ait üç alt boyuttan ikisi olan kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma alt boyutları kullanılmıştır.

Çalışmanın alt amaçları ise yetişkinlerin benlik saygıları, boyun eğici davranışları, kendi kendini yönetme, iş birliği yapma ve bağlanma stilleri puanlarının demografik değişkenlere göre (cinsiyet, eğitim, aile yapısı, ebeveyn ilişki durumu, psikiyatrik destek) farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek olacaktır. Bahsi geçen amaçlar doğrultusunda araştırmanın cevap aradığı sorular aşağıdaki gibidir:

1. Katılımcıların benlik saygısı düzeyleri sosyo-demografik bilgilerine (cinsiyet, yetiştiği aile yapısı, ebeveyn ilişki durumu, eğitim düzeyi, psikiyatrik destek) göre farklılık gösterir mi?

2. Katılımcıların boyun eğici davranışları sosyo-demografik bilgilerine (cinsiyet, yetiştiği aile yapısı, ebeveyn ilişki durumu, eğitim düzeyi, psikiyatrik destek) göre farklılık gösterir mi?
3. Katılımcıların kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma düzeyleri sosyo-demografik bilgilerine (cinsiyet, yetiştiği aile yapısı, ebeveyn ilişki düzeyi, eğitim düzeyi, psikiyatrik destek) göre farklılık gösterir mi?
4. Katılımcıların bağlanma stilleri sosyo-demografik bilgilerine (cinsiyet, yetiştiği aile yapısı, ebeveyn ilişki durumu, eğitim düzeyi, psikiyatrik destek) göre farklılık gösterir mi?
5. Katılımcıların bağlanma stillerinin benlik saygısı üzerinde yordayıcı etkisi var mıdır?
6. Katılımcıların bağlanma stillerinin boyun eğici davranışları üzerinde yordayıcı etkisi var mıdır?
7. Katılımcıların bağlanma stillerinin kendi kendini yönetme düzeyleri üzerinde yordayıcı etkisi var mıdır?
8. Katılımcıların bağlanma stillerinin iş birliği yapma düzeyleri üzerinde yordayıcı etkisi var mıdır?

1.2 Araştırmanın Önemi

Alanyazın incelendiğinde bağlanma stillerini araştıran çok fazla çalışma olduğu görülmektedir. Literatürde bağlanma stillerinin benlik saygısı, boyun eğici davranış ve karakter özellikleri ile ilişkilerini ayrı ayrı inceleyen bazı çalışmalar olsa da, bu dört değişkenin birbiri ile ilişkisini inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmanın bu yönde literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

Yetişkinlerde bağlanma stillerinin, benlik saygısı, boyun eğici davranışlar ve karakter özellikleri ile nasıl bir ilişkisi olduğunun göz önüne alınmasının klinik uygulamalarda terapi sürecine fayda sağlayacağı umulmaktadır. Ayrıca ele alınan birçok sosyo-demografik değişkenin bağlanma stilleri, benlik saygısı, boyun eğici davranış, kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma temelinde incelenmesinin yetişkin ruh sağlığı alanına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.3 Sınırlılıklar

1. Araştırmanın örneklemini 18 yaş ve üzeri 398 birey ile sınırlıdır.
2. Kadın katılımcı sayısının, erkek katılımcı sayısının neredeyse 3 katı olması çalışmanın sınırlılıkları arasında yer alır.
3. Araştırma kapsamında elde edilen veriler ölçekler “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği”, “Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği”, “Mizaç ve Karakter Envanteri”, “İlişki Ölçekleri Anketi” nin ölçtüğü özellikler ve sosyo-demografik bilgi formundan elde edilen verilerle sınırlıdır.
4. Kullanılan ölçek maddelerinin fazla olmasından dolayı, katılımcıların yorulma ihtimali ve cevapların olumsuz yönde etkilenmiş olma olasılığı da çalışmanın sınırlılıkları arasındadır.

1.4 Sayıtlar

1. Araştırmada kullanılan ölçekler “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği”, “Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği”, “Mizaç ve Karakter Envanteri” ve “İlişki Ölçekleri Anketi” geçerli ve güvenilirlerdir.
2. Örneklemini oluşturan yetişkin bireylerin ölçek maddelerini içtenlikle yanıtladığı varsayılmaktadır.

1.5 Tanımlar

Bağlanma: Çocuğun diğerleriyle (ebeveynleriyle veya bakım verenleriyle) anlamlı duygusal ilişkiler kurabilme yetisi ile ortaya çıkan, özellikle tehlike ve stres zamanlarında etkisini gösteren kalıcı duygusal bağıdır (Bowlby, 2013).

Güvenli bağlanma: Bireyin kendisi ve diğeri ile ilgili algılarının olumlu olduğu bağlanma türüdür. Kişi kendisini sevmeye layık, diğeri insanları da güvenilir ve destekleyici olarak algılar (Bartholomew & Horowitz, 1991).

Korkulu bağlanma: Bireyin kendisi ve diğeri hakkındaki algılarının olumsuz olduğu bağlanma türüdür. Kişi kendisini değersiz gördüğü gibi başkalarının da güvenilirmez olduğunu düşünür ve yakınlık kurmaktan kaçınır (Bartholomew & Horowitz, 1991).

Kayıtsız bağlanma: Bireyin kendisi ile ilgili algısının olumlu, başkaları hakkındaki algısının olumsuz olduğu bağlanma türüdür. Kişi yakınlık duygusundan yoksun

kalacak olsa da özerkliği tercih eder ve kişinin benlik saygısı yüksektir (Bartholomew & Horowitz, 1991).

Saplantılı bağlanma: Bireyin kendisi hakkındaki algısının olumsuz, diğeri ile ilgili algısının olumlu olduğu bağlanma türüdür. Kişi kendisini değersiz görür, diğeri insanları ise olumlu değerlendirir (Bartholomew & Horowitz, 1991).

Benlik: Bireyin kendisi ile ilgili sahip olduğu inançların, düşüncelerin ve kanaatlerin tamamıdır (Tutar, 2016).

Benlik saygısı: Benlik saygısı, kişinin kendini kabul etme durumu, bireyin benliğine yönelik beğeni geliştirmesi ve kişinin kendine yönelik öznel saygısının bir biçimi olarak tanımlanabilir (Morganett, 2018).

Boyun eğici davranışlar: Duyguları, bilhassa olumsuz duyguları ortaya koymakta zorlanma, kendisi dışındaki insanları memnun etmeye çalışma, kendi isteklerini göz ardı edip hayır diyememe, iyilikseverliğe fazla önem verme gibi kişilik özellikleridir (Gilbert, Pehl, & Allan, 1994).

Kişilik: Bireyin fiziksel ve sosyal ortamıyla etkileşim biçimini tanımlayan duygu, düşünce ve davranışın ayırt edici ve karakteristik örüntüleridir (Atkinson ve diğeri, 2019).

Karakter: Bireyin içinde yetiştiği aileden ve çevreden etkilenerek öğrendiği tutum ve davranışlardır (Altıntaş, 2009).

Kendi kendini yönetme: Kişinin kendi seçimlerinin sorumluluğunu kabul etmesi, ne istediğini bilmesi, sorunlarını çözüme beceri ve güvenin gelişmesinden ortaya çıkar (Arkar, 2008).

İş birliği yapma: Bireyin empati, şefkat, yardımseverlik, erdemli olma gibi özelliklerinden oluşmaktadır (Arkar, 2008).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Benlik Kavramı ve Kuramsal Açıklamalar

2.1.1 Benlik kavramı

Benlik, psikoloji literatüründe sıklıkla karşılaşılan ve psikoloji çalışma alanlarında önemli bir yere sahip olan kavramlardan biridir. Benlik; bireyin kendisi ile ilgili algısını, kişisel atıflarını, yaşamışlıklarını, gelecek beklentilerini, sosyal rollerini zihninde şekillendirmesi ve kavramsal bir ben oluşturmasıdır (Aydın, 1996). Benlik kavramı, kişinin kendisini nasıl gördüğü ve kendisini nasıl ifade ettiği ile ilgilidir. Benlik; yetenek, kişisel özellikler ve birbirleri ile ilişkili davranışlardan oluşmaktadır (Kandaz, 2018). İnsan, kendisi hakkında kendince edindiği fikirleri, başkalarının kendisini nasıl gördüğüne dair bilgilerle birleştirerek benliğini oluşturur (Hançerlioğlu, 1987). Benliğin oluşumu, erken çocukluk döneminden ergenlik dönemine kadar sürmektedir. Yapılan araştırmalarda, benlik kavramının çocukluk döneminden itibaren başkalarıyla kurulan sosyal etkileşim ve model alma ile şekillendiği görülmektedir (Bandura, 1989).

Benlik kavramı, ilk olarak psikanalitik kuramın içinde Freud'un geliştirmiş olduğu id, ego ve süperego olarak tanımlanmıştır (Aydın ve diğerleri, 2010). Freud (1984) için benlik; içsel dürtüler ve dış dünya arasında dengeyi sağlayan, gerçekçi değerlendirmelerle akılcı düşünen bölümdür (Karabulut A. , 2019).

Benlik üzerine yapılan ilk incelemeler ise William James öncülüğünde 1890'lı yıllarda başlamıştır (Parmaksız, 2011). James'e göre kişinin vücudu, kişilik özellikleri, yetenekleri, arkadaşları ve ailesi gibi kendisine ait olarak gördüğü değerler hakkındaki ilgili algısı yükseldiğinde benlik saygısı da artar; bu değerlere ait algı azaldığı takdirde benlik saygısı da paralel olarak azalır. Ayrıca, bireyin benlik saygısının toplumsal kabul değerlerinden etkilendiğini, davranışlarının toplum tarafından onay ve kabul görmesi karşısında olumlu benlik saygısının geliştiğini de belirtmektedir (Köse D. , 2019). Benlik kavramını "bilen benlik (self as knower)" ve "bilinen benlik (self as known)" olarak iki boyut üzerinden düşünmek gerektiğini

belirten James'e göre bilinen benlik boyutu maddi benlik, sosyal benlik ve manevi benlik olarak üçe ayrılmaktadır (James, 1948; akt. Turan, 2010). Maddi benlik; bireyin dış görünüşünü, maddi durumunu, evini ve ailesini içerir. Sosyal benlik; iş, statü, çevreden gelen onay gibi bireyin çevresi ile tanımlanan özellikleri kapsar. Manevi benlik ise; bireyin duygularını, ahlaki değerlerini ve manevi yönünü içerir. James'e göre benlik, üçünün birleşimi ile oluşur (Parmaksız, 2011).

Rogers (1951), benliği bireyin kendisine dair algılarının örgütlenmiş hali olarak tanımlarken, bireyin çevredeki insanlarla etkileşim halinde oldukça kendisine dair farkındalığının arttığını, kendisiyle ilgili olumlu ya da olumsuz değerlendirme yaparak bazı hedefler oluşturduğunu ifade eder (Gazioğlu, 2015). Rogers'ın benlik kavramı, kişinin kendisini algılayışından oluşan gerçek benliği ve olmak istediği özellikleri temsil eden ideal benliği içermektedir (Yenidünya, 2005). Rogers (1978)'a göre benlik bilinci, bireyin kendisi ile ilgili düşüncelerini, algılarını ve inançlarını içerir fakat her zaman gerçeği ifade etmeyebilir. Zaman içerisinde gelişen benlik kavramının olumlu olabilmesinin şartı koşulsuz sevgi ile büyüme (Çokparlamış, 2018). Koşulsuz sevgi ile yetişen birey, ne yaparsa yapsın sevgi ve saygıya layık olduğunu kabul eden bir anlayışın içindedir (Cüceloğlu, 2002). Koşullu sevgi gören bireyler bu davranışı içselleştirir ve buna uygun değer kalıpları oluşturur. Böyle bir durumda birey yalnızca belli şartlar altında değerli olduğunu düşünür ve benliğini tam olarak geliştiremez (Schultz & Schultz, 2007). Ayrıca Rogers (1980) benlik kavramının duygu, düşünce ve davranışları etkilediği için kişiliğin oluşmasında önemi olduğunu belirtmektedir. Rogers'ın teorisine göre, benlik her bireyde kendini gerçekleştirme arzusu ile gelişir ve her birey kişisel olumlu takdir görmeye doğuştan eğilimlidir (Plotnik, 2009).

Wylie (1968)'e göre benlik kavramı gerçek benlik ve ideal benlik olarak ikiye ayrılır. Her bireyin gerçek benlik ve ideal benlik kavramları arasında farklılık vardır. İdeal benliğin altında, bireyin ne olmak istediği ve diğer insanların o bireyden ne olmasını istediklerine dair düşünceler yer almaktadır. Benlik kavramı; ideal benlik, benlik imgesi ve benlik saygısını içeren bir kavramdır (Pişkin,2006; akt. Karabulut G. , 2014). Bireyin zihinsel ve fiziksel özelliklerinin bütünü olan benlik, bireyin tüm özellikleri ile ilgili kendisini değerlendirmesidir (Lawrence, 2006).

Benlik, Rosenberg (1979) tarafından bir tutum olarak incelenmiş, kararlılık ve tutarlılık gösteren bir yapı olarak tanımlanmıştır (Rosenberg, 1979; akt. Çokparlamış,

2018). Rosenberg (1989) benlik kavramını mevcut benlik, arzu edilen benlik ve sunulan benlik olmak üzere üç boyutta değerlendirmiştir. Mevcut benlik, bireyin kendisini nasıl gördüğünü; arzu edilen benlik, bireyin kendisini nasıl görmeyi istediğini; sunulan benlik, bireyin kendisini diğer insanlara nasıl göstermek istediğini ifade eder. Rosenberg'e göre, insanların mevcut benlikleri ile arzu edilen benlikleri birbirine ne kadar yakın olursa benlik saygıları da o kadar yüksek olacaktır (Karaboğa, 2011). Benliğin oluşması, bireyin hem kendisi hem çevresi ile kurduğu etkileşim neticesinde ortaya çıkan düşünceler ve algıları oluşturmaktadır. Rosenberg, benlik ve ego kavramlarının birbirini tamamlayan nitelikte olduklarını vurgulamaktadır. Ego kavramının, bireyin gerçekleri kabullenmesini sağlayan bir dizi entellektüel ve bilişsel süreçler içerdiğini, benlik kavramından farklı olarak görevinin benliği koruma ve geliştirme olduğunu belirtmektedir (Yenidünya, 2005). Benlik kavramı, egonun süregiden farkındalığı ile şekillenir ve olgunlaştıkça tamamlanır (Erdoğan, 1995).

Cooley 1990'lı yıllarda benlik kavramını ele almış ve bireyin ben olarak gördüğü duygularının ben olmayan olarak gördüğü duygulardan daha güçlü olduğunu belirtmiştir. Cooley'nin benlik kavramına en büyük katkısı ayna benlik kavramıdır ve üç temel ögesi vardır. Birincisi, bireyin diğerleri tarafından nasıl algılandığı; ikincisi diğer insanların bireyin bir davranışı ile ilgili düşüncelerinin birey üzerindeki etkisi; üçüncüsü ise kişinin kendisi hakkındaki görüşleridir (Eisenburg, 1993; akt. Elemek, 2008).

Benlik kavramı Adams tarafından bireyin deneyimlerinden çıkardığı örgütlenmiş bilişsel yapı olarak değerlendirilmiştir. Bireysel farkındalık, kişinin kendi varlığını nasıl değerlendirdiğine yönelik fikirler oluşturur. Adams benlik kavramını benliğin bilişsel yönü, benlik saygısını ise benliğin duygusal yönü olarak tanımlar. Bireyde kim olduğuna dair var olan belirli düşüncelerin yanında belirli duyguların da var olduğunu ifade etmiştir. Benlik saygısını ise bireyin benliği değerlendirme ve değerli bulma derecesi olarak tanımlamıştır (Onur, 2011).

Jung (2011) benliğin, ego düzeyinde kişiliği tamamlayan bir sistem olarak çalıştığını, bireyin bilinçdışı içedönük ve dışadönük eğilimlerinin değişmesinde ve tamamlanmasında görevi olduğunu ifade etmiştir (Çokparlamış, 2018). Ayrıca, Jung (1997) tüm bireylerin kendilerini gerçekleştirme çabasında olduklarını ve bireylerin

kendileri ile uyum içinde olmalarının benliğin çalıştığının kanıtı olduğunu belirtmiştir (Jung, 1997; akt. Ünlü, 2015).

Benlik, kişiliğin oluşumunda önemli yeri olan bir kavramdır. Bireysel beklentiler, inançlar, özellikler, yaşam tarzları ve beceriler gibi birçok faktörü içeren öznel bir bütündür. Bahsi geçen bu bireysel faktörler, bireyin kendisini algılayış biçimini ve çevreye bıraktığı izlenimleri oluşturmaktadır (Morsünbül, 2015).

Benlik kavramı, bireyin kendisini algılama ve kavrama şekli olarak tanımlanabilmektedir. Bireyin bedeni ve zekası ile yetenekleri ve içindeki cevher olarak da ifade edilmektedir (Temel & Aksoy, 2001). Benlik, bireyin psikososyal gelişimiyle birlikte şekillenen ve kişiliği etkileyen bir kavramdır. Benlik, dinamik bir yapıda olduğu için yaşam boyu edinilen deneyimler ile sürekli kendisini yenileyen ve tamamlayan bir kavramdır (Özkalp, 2004; Bilge, 2012; Santrock, 2012; akt. Şereflioğlu, 2018). Benlik kavramının gelişmesi, bireyin kendisini olduğu gibi kabul etmesine ve kendisine gösterdiği saygıya bağlıdır (Özoğlu, 1982). Benlik bilinci bireyin aile içinde başlayan kabul mesajları ile başlar. Aile içinde anne ve babanın kabulü ile birey kendi potansiyelini anlamaya çalışır. Benliği ile iletişim halinde olan bireyler kişiliğini anlamak üzere farkındalık geliştirirler. Bunun yanı sıra, benliğinin bilincinde olmayan bireylerde tatmin olmama, başarısız görme gibi benlik kavramının gelişmesinde aksaklıklar meydana gelmektedir. Bireyin, benliğinin gelişmesinde en önemli etkenlerden biri kişinin kendisini kabulüdür (Erden ve Akman, 2001; Yavuzer ve Demir, 2016; akt. Şereflioğlu, 2018). Benlik kabulü sayesinde birey yeterli ve yetersiz yönlerini doğru şekilde algılayabilir, karşısına çıkan problemlere çözümler üretebilir, kendisini yetersiz gördüğü özelliklerini de kişiliğinin parçası olarak görebilir (Kılıççı, 1992). Benlik bilincinin gelişimi sırasında bireyin çevresinden gördüğü kabul ve sevgi, bireyin olumlu saygı geliştirmesinde etkili olur. Öte yandan, diğer insanların kendisi hakkındaki tutum ve düşünceleriyle ilgilenmeksizin kendisine karşı olumlu benlik saygısı geliştirir (Karahana & Sardoğan, 1994).

Başarılı bir benlik kavramı gelişimi için bireyin kendisini olduğu gibi kabul etmesi, yaşamdaki sorunlara neden olan yetersizliklerin farkına varması, bireyin kendisinden ve çevresinden gelen uyaranlar ile benliğini tutarlı şekilde planlaması en önemli faktörlerdir (Eisenberg & Delaney, 1993).

Benlik kavramı, James ve Rogers'ın konu hakkındaki açıklamalarıyla incelenmeye başlamış, Wylie ve Markus'un genel benlik ve benlik şemasını öne sürmesiyle daha çok önem kazanmış ve birçok araştırmaya konu olmuştur (Karabulut G. , 2014). Bu araştırmalara bakıldığında, benlik kavramının bireyin mutlu bir hayat yaşayabilmesi adına önemli olduğu görülmektedir. Benlik; bireyin içinde kendisini izleyen, yargılayan, değerlendiren ve davranışlarını düzenleyip bireyi yöneten bir güçtür. İnsan, hayat boyu geliştirmiş olduğu benlik algısının ekseninde yaşar ve benliği ile ilgili düşünceleri ile gerçek yaşam arasından uyum sağlayabilirse mutlu ve huzurlu hissedebilir. Bununla birlikte benlik saygısı ve kendine güveni de gelişir (Akgül Barış, 2002).

2.1.2 Benlik saygısı

Benlik saygısı İngilizcedeki "self-esteem" kavramından gelir ve dilimizde öz saygı olarak da ifade edilir. Benlik (öz), bireyin kendisine dair beklentilerinin bütünüdür. Hangi konuda yetersiz, hangi özelliklerinin iyi, tercihlerinin hangi yönde olduğu gibi bireyin kim olduğunu anlamaya ve kendisini tanımaya yönelik tüm inançları benlik kavramını oluşturmaktadır (Campbell,1990; Kernis ve Ark., 2000; akt. Kandaz, 2018). Benlik saygısı (öz saygı) ise, bireyin benliğini kabul etmesi ve beğenmesini ifade eden bir kavramdır (Yörükoğlu, 2000). Benlik saygısı; genel anlamda bireyin kendisini gururlu, gayretli, etkin ve başarılı hissetmesidir. Başka bir söyleyişle kendisini yargılaması ve değerlendirmesi sonucu ortaya çıkan duyguyu, değerlendirmenin sonucunu kabullenmesi ve beğenmesidir (Kohut, 2020). Lawrence (2006), benlik saygısının bireyin kendisi ile ilgili bilgilerin değerlendirilebilir bir parçası olduğunu ifade etmektedir.

Bebekler dünyaya geldikten sonra bir süre ben ile ben olmayı ayırt edemezler. Ancak, benlik bireyin dünyaya geldiği andan itibaren yaşadığı olaylar ve çevresindeki kişilerle kurduğu ilişkilerin etkisiyle zaman içinde yavaş yavaş oluşur (Baymur, 1994). Yapılan araştırmalar bireyin çevresiyle iletişim ve etkileşim kurdukça benlik saygısı düzeyinde değişkenlik olduğunu, bireyin deneyimlerinden etkilenebildiğini ve benlik saygısının eğitimle geliştirilebileceğini göstermektedir (Pişkin, 2006; akt. Karabulut G. , 2014). Aile fertlerinin, özellikle anne ve babanın çocukları ile kurdukları ilişki, çocuğun benlik gelişimini olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir. Benlik kavramının beğenilip beğenilmemesi neticesinde benlik

saygısı oluşmaktadır. Bunun yanı sıra benlik gelişimi, bireyin deneyimlerini algılayış şekli, başkaları tarafından olumlu değerlendirilme ve kabul edilme ihtiyacından etkilenmektedir. Deneyimlerle birlikte birey kendisine değer verme duygusunu geliştirmektedir. Bu duygu oluşuktan sonra başkaları tarafından nasıl değerlendirildiğinden bağımsız olarak sürmekte ve davranışları etkilemektedir (Geçtan, 1995).

Rogers'a göre benlik saygısı, ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkiye bağlıdır. Bakım vereni tarafından koşulsuz sevgi gören çocuk, bu durumu içselleştirir ve olumlu benlik saygısı geliştirir (Schultz & Schultz, 2007). Rogers, bireyin kendisini iyi hissettiği ya da hayal kırıklığı yaşadığı olaylar karşısında yakın çevresinden gördüğü tutumun kendisine değer verme duygusunun gelişimini etkilediğini, bu duygunun çevredeki insanların kendisini değerlendirmesi ile öğrenilerek geliştiğini ifade eder (Rogers, 1947). Rogers, yüksek benlik saygısının bireyin kendisi hakkındaki olumlu değerlendirmeleri ile ilişkili olduğunu, düşük benlik saygısının ise bireyin kendisi hakkındaki olumsuz değerlendirmeleri sonucunda oluştuğunu belirtmektedir (Rogers, 1965; akt. Erim, 2001). Rogers, bireyin diğer insanlar tarafından kabul görmesi ve sevilmesi gibi deneyimleri içeren olumlu saygı ve bireyin kendi benliğine karşı tutumunu içeren olumlu benlik saygısı kavramları üzerinde durmaktadır. Bireyin gerçekleri kendi dünyasına göre algıladığını belirtmektedir (Aslan,1992; akt. Yenidünya, 2005).

Coopersmith (1967), benlik saygısı kavramını en tutarlı tanımlayanların James ve Mead olduğunu işaret etmektedir. James, 'Psikolojinin İlkeleri' adlı eserinde, benliğin yapısını ve önemini incelemiş sonra da benlik saygısının oluşumunda etkili olan faktörler ile ilgili öneriler ortaya atmıştır (Soner, 1995). Coopersmith (1967) benlik saygısını, bireyin kendisine karşı tutumlarının ifadesi, kişisel değerlilik yargısı olarak tanımlamaktadır. Coopersmith, benlik saygısını öznel ifade (bireyin benlik algısı ve kendisini tanımlaması) ve davranışsal ifade (dışarıdan görülebilen, bireyin benlik saygısının anlaşıldığı açık davranışlar) olarak iki bölümde ele almıştır. Ayrıca, gerçek benlik saygısı (bireyin kendisini gerçekte değerli görmesi) ve savunucu benlik saygısı (bireyin kendisini gerçekte değersiz görmesi) kavramları üzerinde de durmuştur. Coopersmith, benlik saygısını dört grupta incelemiştir. Birincisi, bireyin onun için önemli olan kişilerden gördüğü ilgi ve kabul düzeyi; ikincisi, bireyin kendisine verdiği önem ve gelişen benlik imajı; üçüncüsü, bireyin başarı, değer ve

istekleri; dördüncü ve sonuncusu ise bireyin savunmalarıdır (Coopersmith, 1967; akt. Yenidünya, 2005). Araştırmaları sonucunda yüksek benlik saygısı için üç koşul belirtmiştir. Birinci koşul, çocuğun ebeveynleri tarafından tamamen ya da büyük oranda kabul görmesi; ikinci koşul, kuralların tutarlı ve net tanımlandığı bir ortam; üçüncü koşul ise, bu sınırlar içerisinde ebeveynlerin anlayışlı ve tutarlı olması, bireyin insiyatif almasına saygı duymasındır (Soner, 1995).

Maslow (1970), benlik saygısını kendini gerçekleştirme düşüncesi çerçevesinde incelemiştir. Bireyin ihtiyacını gruplandırmış ve ihtiyaçlar hiyerarşisi olarak adlandırmıştır. Maslow'un hiyerarşisine göre, birey alttaki ihtiyacını gidermeden üst düzeye çıkamamaktadır. Hiyerarşi gruplandırmasındaki ihtiyaçlar; 1. Temel fizyolojik ihtiyaçlar, 2. Güvenlik ihtiyacı, 3. Aidiyet ve sevgi ihtiyacı, 4. Saygı ihtiyacı, 5. Kendini gerçekleştirme ihtiyacı olarak belirtilmiştir. Tabloya bakıldığında, bireyin benlik saygısını geliştirebilmesi için ilk üç ihtiyacın giderilmesi, bireyin kabul görmesi ve sevilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Maslow, 1970).

Benlik saygısı, James (1990) tarafından bireyin başarısının girişimlerine oranı olarak tanımlanmıştır (Çokparlamış, 2018). James'in analizleri, benlik saygısını etkileyen üç faktörü açıklamaktadır. Birincisi, bireyin kendi arzularının ve değerlerinin, kendisine gösterdiği saygı için temel bir rolü vardır. Benlik ile ilgili duygular ideal olarak yapılması istenenler ve gerçekten yapılabilenler ile ilişkilidir. Başarılanların, başarmak istenenlere oranı benlik saygısının belirleyicisidir. Bireyin başarmak istediklerine kıyasla başardıkları ne kadar fazla ise benlik saygısı o oranda yüksektir. James'e göre ikinci faktör, bireyin kendi değeri ile ilgili algısının, toplumda kabul edilmiş olan başarı ve statü koşullarına göre oluşmasıdır. Üçüncü faktör ise bireyin benliğinin uzantılarına verdiği değerdir. Kıyafetler, ev, iş, arkadaş, eş, çocuk, toplumsal statü gibi bireyin kendisine ait olduğunu söyleyebildiği her şeyin toplamını ifade eder (James, 1990; akt. Tukuş, 2010). Her insan kendi ideal benliğine ulaşma çabasıdadır. İdeal benliğe yaklaşıldıkça kişi kendini iyi hisseder. İdeal benliğin hayal olarak kaldığı ulaşılamadığı zamanlar da olur. Bu zamanlarda kişi mutsuz olur ve kendisine saygısı azalır (Yörükoğlu, 2000). Cüceloğlu (2002), benliğin her zaman gerçeği yansıtmayabileceğini, yetenekli olan kişinin kendisini yeteneksiz ya da yeteneksiz olan bir bireyin kendisini yetenekli olarak tanımlayabileceğini ifade eder.

Benlik saygısı kuramcıları, benlik saygısının sabit değil hareketli bir yapı olduğunu savunmaktadırlar (Baldwin & Hoffman, 2002). Benlik saygısının yükselmesi, psikanalitik kuramcılara göre süperegonun gelişimi ile ilişkilidir. Analitik kuramcılara göre bireyin benliğini beğenmesi için başkaları tarafından sevilmesinin yanında doğru olanı yaptığını inanması da etkili bir faktördür. Birey doğru olanı yapmadığını düşündüğünde, süperego tarafından cezalandırılır ve ortaya çıkan suçluluk duygusuyla birlikte benlik saygısında düşüş görülür (Ünlü, 2015).

Rosenberg'e göre benlik saygısı bireylerin kendileri ile ilgili öznel yargılarıdır (Rosenberg, 1965; akt. Kandaz, 2018). Rosenberg, benlik saygısını bireyin kendi benliğini olumlu ya da olumsuz değerlendirmesi, kendisini beğenmesi ve beğenmemesi durumu olarak tanımlamaktadır (Güloğlu & Aydın, 2001). Rosenberg'e göre benlik saygısı, bireyin kendisini değerlendirdiği sırada takındığı tutumun yönüne bağlıdır. Olumlu bir tutum içinde olan bireyin benlik saygısı yükselirken, olumsuz bir tutum içinde olan bireyin benlik saygısı düşmektedir (Rosenberg, 1979; Tukuş, 2010). Rosenberg, benlik saygısını bireyin kendisi ile sağladığı uyum ve kendi yaptıklarından memnun olma duygusu ile eş tutmaktadır. Rosenberg'e göre benlik saygısının yüksek olduğu bireyler kendilerini başkalarından üstün görmemekte, kusursuz olduklarını düşünmemekte, çok başarılı olduklarına dair duygularını yansıtmamakta; kendilerine saygı duymakta ve kendisini toplum içinde değerli görmektedirler. Rosenberg benlik saygısı düşük olan bireylerin, benlik saygısı yüksek olan bireylere kıyasla başarmak adına daha az istekli olduklarını, sosyal iletişim kurmakta zorluk yaşadıklarını ve genellikle nörotik eğilimlerin olduğu olumsuz kişilik özellikleri gösterdiklerini öne sürmektedir (Rosenberg, 1968; akt. Yenidünya, 2005). Yüksek benlik saygısına sahip olan bireylerin, kendilerini başkasından üstün görmeden kıymetli ve saygıya layık hissettiği; düşük benlik saygısına sahip bireylerin ise kendilerinden memnun olmadığı ve kendilerini kabul edemedikleri belirtilmektedir (Güloğlu & Kararımak, 2010). Benlik saygısı düşük olan bireyler, benliklerini kabul etmeyen ve uyumsuz kişiler olarak tanımlanmaktadır (İnanç, 1997). Bu bilgiler doğrultusunda Rosenberg, bireyin kendisini değerlendirirken olumlu bir tutumdaysa yüksek benlik saygısına, olumsuz bir tutumdaysa düşük benlik saygısına sahip olduğunu ifade etmektedir (Rosenberg, 1965; akt. Erbaş, 2019).

Benlik saygısı, bireyin kendisini değerlendirmesi ile ulaştığı benlik kavramını kabul etmesi ile ortaya çıkan beğeni durumu olarak tanımlanmaktadır. Yüksek benlik saygısına sahip olan bireylerin kendi kapasiteleri ile ilgili beklentileri de yüksektir. Kendileri ile ilgili olumlu bir tutum içinde oldukları için kendi düşüncelerini kabul eder ve inanırlar. Bu şekilde hem kendi davranışlarına hem de elde ettikleri sonuçlara güvenirlere. Bunun yanında, yüksek benlik saygısına sahip bireyler beklenti ve tutumları sayesinde daha bağımsız ve yaratıcı olmaya yönelirler. Yüksek benlik saygısı, sosyal ilişkilerinde gayret gösterme, kendine güvenme, iyimser, başarılı olma isteği, zorluklar karşısında pes etmeme ve başkaları tarafından değerli bulunma gibi olumlu özellikleri de gerektirmektedir. Düşük benlik saygısına sahip bireylerin ise kendilerine güveni azdır, kolaylıkla umutsuzluğa kapılır, fikirlerinin kabul görmemesinden endişe duyar, kendilerini ifade etmekten kaçınırlar. Bu bireylerde anlama yetersizliği ve sosyal içe kapanma gibi özellikler sıklıkla görülmektedir (Mann ve diğerleri, 2004). Yaşam boyu süren benlik saygısı, bireyin kendisini tanıması, kendi kabiliyetlerinin kabul etmesi neticesinde kendisine karşı hissettiği sevgi, saygı, güven ve değer duygularından oluşur (Tukuş, 2010).

Benlik saygısı ile ilgili birçok araştırma göz önüne alınarak yapılan literatür çalışmasında, yüksek benlik saygısının psikolojik olarak sağlıklı olabilmek için önemli bir yordayıcı olduğu göze çarpmaktadır (Crocker & Park, 2004).

Literatür araştırmalarına bakıldığında, benlik saygısı ile ilgili birçok tanımın olduğu ancak mevcut tanımlarda fikir birliğine varılamadığı ve genel geçer bir tanımın olmadığı görülmektedir.

2.1.3 Benlik saygısı ile ilgili araştırmalar

Lindshold ve Tedeschi (1971) tarafından yapılan araştırmada, benlik saygısı yüksek olan bireylerin, benlik saygısı düşük olan bireylere kıyasla hem ödül hem de ceza tehditlerine daha fazla uyum sağladıkları belirlenmiştir (Lindshold ve Tedeschi, 1971; akt. Korkmaz, 1996).

Wylie (1979), genel benlik saygısına baktığında kız ve erkekler arasında çok az fark gözlemlemiştir. Baltimore (1972) ve Milwaukee (1984) yaptıkları çalışmalarda erkek çocukların benlik saygısının, kız çocuklara oranla daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır (Wyliw, 1979; Baltimore, 1972; Milwaukee, 1984; akt. Cevher Kalburan & Buluş, 2007)

Kaya (1992) yaptığı çalışmada bireylerin problem çözme becerileri azaldıkça benlik saygılarının da azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Büyükşahin (2001)'in çalışmasında, güvenli bağlanma stiline sahip olan bireylerin, güvensiz bağlanma stiline sahip olan bireylere göre daha yüksek benlik saygısına sahip olduğu bulunmuştur.

Büyükdere (2004) tarafından yapılan çalışmada benlik saygısının bireyin çatışma eğilimi arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Öztürk (2006), 9-13 yaş grubunda ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış çocukların benlik saygısı ve kaygı düzeylerini araştırmak adına yaptığı çalışmanın sonucunda anne babası boşanmış olan çocuklar ile anne babası boşanmamış olan çocukların benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu; anne babası boşanmış olan çocukların cinsiyetleri ve benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu; anne babası boşanmış olan çocukların benlik saygısı düzeyleri ile yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken, anne babası boşanmamış olan çocukların benlik saygıları ile yaşları arasında anlamlı bir farklılık olduğu; anne ve babası boşanmış veya boşanmamış olan çocukların kaygı düzeyleri ve benlik saygısı puan ortalamaları arasındaki ilişkinin yüksek ancak negatif yönde olduğu bulgularına ulaşmıştır.

Çankaya (2007), lise 1 ve lise 2 düzeyinde eğitim gören öğrencilerin algılanan benlik saygısını bazı değişkenlere göre incelediği çalışmanın sonucunda benlik saygısının cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermediğini; sosyal kaygı düzeyi ve akademik başarı durumuna göre farklılık gösterdiğini belirlemiştir. Çalışmada, kız ve erkek öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin farklı olmadığı, benlik saygı düzeyi arttıkça sosyal kaygının azaldığı, akademik başarının ise arttığı gözlemlenmiştir.

Kılıç ve diğerleri (2007) tarafından yapılan çalışmada kalıcı ostomi ameliyatının beden algısı, benlik saygısı, eş uyumu ve cinsel işlevler düzeyine etkisi incelenmiş ve çocukken anne ve babasından ayrı kalan hastaların benlik saygısının daha düşük olduğu, daha sık cinsel kaçınma belirttikleri görülmüştür.

Hamarta ve diğerleri (2009), üniversite öğrencilerinde stresle başa çıkma yaklaşımlarını, benlik saygısı ve akılcı olmayan inançlar açısından incelemiş ve yapılan çalışma öğrencilerin stres yaratan durumlar karşısında başa çıkma

davranışları üzerinde akılcı olmayan inançların olumsuz; benlik saygılarının ise olumlu bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Razı ve diğerleri (2009) tarafından çalışan genç bireylerde benlik saygısı, iletişim becerileri ve stresle başa çıkma ilişkisini incelemek amacıyla yapılan çalışmanın sonucunda yaşam iletişim becerileri ile; kararlara katılımın benlik saygısı, stresle baş etme tarzı olan kendine güvensiz ve boyun eğici yaklaşım ile; haftalık çalışma süresinin benlik saygısı ve stresle baş etme tarzlarından biri olan kendine güvenli yaklaşım ile anlamlı bir ilişkisi olduğu saptanmıştır.

Turan (2010), yaptığı çalışmada ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları yordamada yalnızlık, benlik saygısı, yaş, cinsiyet ve romantik ilişkide bulunma halinin etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda, benlik saygısı ve yalnızlık ile ilişkilere yönelik bilişsel çarpıtmaların arasında anlamlı bir ilişki olduğu; benlik saygısı ile ilişkilere yönelik bilişsel çarpıtma arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu bulgularına ulaşılmıştır

Alınmış (2011), şizofreni tanısı almış hastalarda benlik saygısı, problem becerisi, sosyal destek ve intihar düşüncesi arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya intihar girişiminde bulunan ve bulunmayan şizofreni tanısı almış olan 90 hasta dahil edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, benlik saygısının intihar düşüncesi ile anlamlı ilişkisinin olduğu belirlenmiştir.

Türkmen (2011) 196 üniversite öğrencisi ile yürüttüğü çalışmada öznel iyi oluş ve anne baba tutumları, benlik saygısı ve sosyal destek ilişkisini incelemiştir. Çalışmada anne baba tutumlarının benlik saygısı üzerinde etkiye sahip olduğu, anne baba tutumunun algılanan sosyal destek üzerinde etkili olduğu ve benlik saygısı ile algılanan sosyal desteğin öznel iyi oluş düzeyini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Akpınar (2013) yaptığı çalışmada umudu ve benlik saygısını geliştirmeye yönelik yapılandırılmış eğitimin yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeyi, benlik saygısı ve intihar olasılıkları üzerine etkisini incelemiştir. Yapılan çalışmada umudu ve benlik saygısını geliştirmeye yönelik yapılandırılmış eğitim programının, ergenlerin benlik saygısı puanları, umutsuzluk düzeyleri ve intihar olasılıkları üzerine olumlu bir etkisi olduğu saptanmıştır.

Alp Özdemir (2016)'in yaptığı çalışmada lisede eğitim gören bireylerin benlik saygısının psikolojik yardım alma ve problem çözme davranışlarıyla ilişkisi

araştırılmıştır. Analiz sonucunda benlik saygısı ile problem çözme tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu; problem çözme becerisi ile psikolojik yardım alma tutumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı; psikolojik yardım alma tutumu ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulgularına ulaşılmıştır.

Damran Akyıldırım (2017) ise çalışmasında üniversitede eğitim gören bireylerin benlik saygısı, algıladıkları sosyal destek ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin ilişkiyi araştırmış ve benlik saygısı, algılanan sosyal destek ve psikolojik sağlamlık arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Literatürde yer alan benlik ile ilgili araştırmaların büyük kısmının; düşük benlik saygısının çeşitli psikolojik güçlükler, depresyon, yalnızlık ve akademik başarısızlık gibi durumları kapsayan kişisel problemler ile ilgili olduğunu belirtmektedir (Mecca, Smelser & Vasconcellos, 1989; Leary, 1999; Sacco & Phares, 2001; Donnellan, Trzesniewski, Robins, Moffitt & Caspi, 2005; Kernis, 2005; akt. Hamarta, 2004). Bununla birlikte, benlik saygısının, stres ve içsel problemler ile depresif belirtiler üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir (Haine, Ayers, Sandler, Wolchik & Weyer, 2003; Tram & Cole, 2000; akt. Hamarta, 2004)

2.2 Boyun Eğici Davranış Kavramı ve Kuramsal Açıklamalar

2.2.1 Boyun eğici davranış

Her insan, içinde yaşadığı toplum ve çevre ile devamlı iletişim ve etkileşim halindedir. Birey, iletişim halinde olduğu sosyal çevreden etkilenir ve aynı zamanda bu çevreyi etkiler. Kişiler arası ilişkilerde, diğer insanlarla iletişim kurarken sergilenen davranışlardan biri de boyun eğici davranıştır (Kızıldağ, 2009). İnsan, diğer kişilerle ilişkilerinde uyum sağlayabilmek ve anlaşabilmek için bazen onaylanma ve kabullenme gereksinimi duyabilir. Bu durum zaman zaman bireyin otorite karşısında itiraz etme davranışının azalmasında ve hakkını savunamamasında etkiye sahiptir. Sonucunda, bireyin kendi hayatı üzerindeki etkisi pasif bir hal almaktadır (Şeleci, 2014).

Boyun eğme terimi, Milgram (1974)'ın çalışmaları ile psikolojide tanınır hale gelmiştir. Milgram boyun eğme terimini, bireysel davranışı güçsel kararlılığa bağlayan psikolojik mekanizma olarak tanımlamıştır (Harre, Lamb, 1983:430, akt. Köktuna, 2007).

Adler, bireyleri boyun eğen ve boyun eğdiren olarak ikiye ayırmaktadır. Boyun eğen kişi, başkalarının getirdiği kurallara ve yasalara göre yaşar, içinden gelerek kendisine uşak gibi bir yer arar. Boyun eğdiren kişi ise, herhangi bir otoriteye ihtiyaç duyulduğunda ortaya çıkar ve baş rolü oynar. Adler'e göre, her iki tür de istenmeyen bireylerdir ve bunlar yanlış eğitimin ürünleridir (Adler, 2016).

Boyun eğme, Budak (2000) tarafından otoritenin koyduğu kurallara veya komutlara uygun davranma olarak tanımlanmıştır. Bu terim psikoloji alanında, bireyin değer yargularını, kararlarını ve düşüncelerini otoritenin belirlediği yönde değiştirmesi olarak kullanılır. Bu durum, bahsi geçen bireyin istenen değişikliği özümlediği anlamına gelmez; yalnızca, otoritenin isteklerine uyduğu anlamına gelir. Otorite karşısında boyun eğen birey, istemediği halde diğer insanlara doğrudan zarar verebilecek şekilde davranışlar sergileyebilir (Şeleci, 2014).

Boyun eğici davranış; duygularını özellikle de olumsuz duygularını ortaya çıkarmakta zorlanan, başkalarını memnun etmek için çabalayan, kendi isteklerini arka plana atan ve hayır diyemeyen, iyilikseverliği önemseyen bireylerin kişilik özellikleri olarak tanımlanmaktadır (Gilbert, Pehl, & Allan, 1994). Başka bir söylemle, boyun eğici davranış; benlik saygılarını zedeleyerek başkalarını incitmemek için özen gösteren, herkesi memnun etmek için uğraşan, abartılı halde yardımsever olan, hayır diyemeyen, hoşuna gitmeyen durumları söylemekte zorluk çeken, öfkelerini göstermekte zorlanan, devamlı onaylanma ihtiyacı duyan, fikirlerini ve haklarını savunamayan hareketlerle gözlemlenebilen kişilik özelliğidir (Gilbert & Allan, 1994).

Boyun eğici davranışların ortaya çıkmasında etkisi olan üç durum vardır. Birincisi, bireyin boyun eğmesinin, diğer insanlar tarafından yapılacak en doğru şey gibi gösterilmesidir. Bazı kültürlerde otoriteye koşulsuzca boyun eğmek, istenen bir özellik olarak çocukluktan itibaren öğretilir. İkincisi, bireyin diğer insanlar tarafından reddedilmemek veya onaylanmak için boyun eğmesidir. Üçüncüsü ise, sosyal kuralların sorgulamadan kabul edilmesidir (Aronson, Wilson ve Akert, 1997, ss. 299, 308; akt. Tuzcuoğlu & Korkmaz, 2001).

Boyun eğici davranışlar, bir kişinin kendi düşmanca duygularına mani olma, girişken olamama, kişisel istekleri inkar etme ve tehditlerden kaçmak için diğer insanlara yaklaşma ihtiyacını kapsayan yatıştırıcı bir strateji olarak daha düşük sosyal statü ve

fonksiyonlarla alakalı algılarla ilişkilidir (Tutar ve diğerleri, 2018). Deluty (1981) tarafından yapılan tanıma göre boyun edici davranış; bireyin kendi duygularını ve inançlarını savunamayıp inkar etmesi; güç, otorite ve diğer insanların duygularını ön planda tutarak düşmanca davranışlar göstermesi olarak nitelendirilir (Deluty 1981a, 1985; akt. Anlı, 2017).

Cattel (1989), kişiler arası ilişkilerde boyun eğici özellikler geliştirilip geliştirilmemesine kalıtımın %18 gibi küçük bir oranda etkisi olduğunu, durumsal ve niteliksel etkileşimlerin ve çevresel faktörlerin kalıttan daha önemli belirleyiciler olduğunu ifade etmiştir (Cattell, 1989:69; akt. Köktuna, 2007).

Boyun eğici davranışların temelinde yatan önemli faktörlerden biri de düşük benlik saygısıdır (Torun ve diğerleri, 2012). Tekin ve Filiz (2008), boyun eğici davranışların ortaya çıkmasında etkili olan çevresel faktörlerin neler olduğu hakkında farklı görüşler bulunduğunu, bu görüşlerin bir bölümünün çocukluk dönemindeki aile ortamının belirleyici olduğunu öne sürdüğünü bir bölümünün ise bireyin o an içinde olduğu sosyal çevre ile ilgili algısının belirleyici olduğunu öne sürdüğünü ifade etmişlerdir. Birçok araştırmacı, bireyin boyun eğici davranışlarının kaynağını, otoriter, sıkı disiplinli ve sıkı denetimli, aşırı kısıtlayıcı anne ve baba tutumları olarak göstermektedir (Tekin & Filiz , 2008). İçinde yaşadıkları kültürde, otoriteye sorgusuz boyun eğme, beklenen, beğenilen bir özellik olarak çocukluk döneminden başlayarak öğretilen bireylerde daha çok boyun eğme davranışı gözlenmektedir (Cüceloğlu, 2002). Gilbert ve diğerleri (2003) boyun eğici davranışların aslında bir tür savunma taktiği olduğunu veya bireysel bir karar olmadığını savunmaktadırlar. Boyun eğici davranışın aileye olan bağlılık hissi sonucunda ortaya çıkabileceğini belirtmektedirler. Yavuzer (2013), anne baba tutumlarının boyun eğici bireylerin yetişmesine etki etmesinin aksine çocukları karşısında boyun eğici davranışlar sergileyen anne ve babaların varlığından bahsetmektedir. Bu ebeveynler, evde çocuklarının üstünlüğünü kabul etmiş haldedirler. Bu tip ailelerde yetişmiş olan çocuklar, anne babalarının dışında başka insanlar karşısında da egemen olmanın yollarını arayacaktır.

Adorno (1950), otoritaryen kişilik kuramında boyun eğici davranışları psikodinamik yaklaşım ile açıklamaya çalışarak, otorite ve sert aile tutumunun çocuk ve ailesi arasında çözümsüz çatışmalara sebebiyet verebileceğini belirtmektedir. Çocuğun yetişkin bir birey olduğunda bu çatışmaları ortadan kaldırmak için otoriteye boyun

eğeciğini ve boyun eğmeyen kişilere karşı da hoşgörüsüz davranışlar sergileyeceğini ifade etmektedir (Pratto ve diğerleri, 1994).

Sosyal sıralama kuramı çerçevesinde anne-baba-çocuk ilişkisini ele alan Gilbert (2001) ve Gilbert ve diğerleri (2002) , bu ilişkinin önemini vurgulamıştır. Anne ve babanın, çocuga sevgi ile yaklaşmamasının, baskıcı bir tutum sergilemesinin, çocuğu tehdit etmesinin, çocuktan boyun eğici davranışlar beklemesinin yanlışlığı ve bunların sebep olabileceği olumsuz durumlar üzerinde durmuştur.

Boyun eğici davranış düzeyi yüksek olan bireyler, kişiler arası ilişkilerde kendilerini daha değersiz görmektedirler. Bunlar; söz hakları sınırlı olan, özgür davranamayan, başkalarının yönergelerine uyan, hatasız olsa dahi kendisi hakkında söylenen olumsuz sözler karşısında sessiz kalan kişilerdir (Köktuna, 2007). Başkaları tarafından aşağılanmak, suçlanmak veya başkalarının kendisinin hakkını yemesi gibi durumlar karşısında kendisini savunamaz, itiraz edemez. İstemediği halde başkalarına yakınlık göstermek için uğraşır. Küçük hatalar sebebiyle sürekli özür diler. Olumsuz duygularını ifade edemez. Liderlik davranışı göstermeye eğilimli değillerdir, kolaylıkla girişimde bulunamazlar. Kendilerine güvenleri düşüktür. Ciddi sorumluluklardan, değişikliklerden ve insanlarla göz teması kurmaktan kaçınırlar (Gilbert, Pehl, & Allan, 1994). Göz temasından kaçma, konuşmamaya eğilimli olma, öfkeyi ifade edememe, eleştiriler karşısında kendini savunamama (Catarino ve diğerleri, 2014), memnuniyetsizlikleri söyleyememe, başkalarını incitmeme, herkesi memnun etmek için çabalama, reddedilme korkusuyla duygularını söylemekten kaçma, başkaları tarafından anlaşılmaya fazla önem verme (Dönmez & Demirtaş, 2009) boyun eğici davranış örnekleridir. Bu özelliklerin yanı sıra boyun eğici bireyler, başkalarını üzmemekten çekinen insanlardır. Olaylar kötüleştiğinde suçlanacak kişinin kendileri olduğunu düşünür ve diğerleri tarafından bu şekilde bir tavır gördüklerinde suçu kabul ederler (Gilbert ve diğerleri, 2003). Boyun eğici davranışlar sergileyen bireyler, bu davranışlar sonucunda diğer insanların saygısını kaybederken kendi isteklerinin de birazını gerçekleştirebilir. Bireyde benlik saygısının azalması, içsel öfke ve psikopatolojik problemlerin ortaya çıkması olası görülmektedir (Gilbert & Allan, 1994).

İnsanlar, sosyal kaygının etkisiyle kendilerini sosyal bir grup içinde istedikleri statüden nispeten aşağıda gördüklerinde statülerini kaybetmemek adına onay veya yardım alma gereksinimi duyabilirler. Bu gereksinimle birlikte arkadaş statüsü

kazanmak ve toplumsal destek almak için farklı davranışlarda bulunurlar. Sosyal kaygısı olan bireylerin kendilerini gizleme, göz temasında olmaktan kaçınma veya boyun eğici davranışlar sergileyip itaatkâr olma eğilimlerinin olduğu gözlemlenmiştir (Gilbert, 2001).

Kağıtçıbaşı (2013), toplumsal yaşam içinde uyum davranışının gerekliliğini vurgulamaktadır. Toplum içindeki düzenin sağlanması için toplum tarafından bazı kurallar geliştirilir. Bu kurallar, erken çocukluk döneminden itibaren o toplumda yaşayan tüm bireylere öğretilir. Böylece insanlardaki benzer davranışların çoğu erken yaşlarda başlayan ve hayat boyu devam eden ortak öğrenme ile ortaya çıkar. Kişiler arası ilişkilerde boyun eğici davranış başka bir söyleyişle itaat ile saygı kavramlarının karıştırıldığı ve itaat kavramının saygı olarak nitelendirildiği görülmektedir (Şelecî, 2014). Sağlıklı insan ilişkilerinin boyun eğici davranışlar egemenliğinde değil saygı egemenliğinde şekillenmesi beklenir. Saygının üstün olduğu ilişkilerde birey özgür, bağımsız, yaratıcı ve üreticidir. Düşünür, karşı çıkar, değişir, değiştirir ve seçenekler sunabilir (Köktuna, 2007).

2.2.2 Boyun eğici davranış ile ilgili araştırmalar

Boyun eğici davranışlar ile ilgili yapılan birçok araştırmanın sonucuna göre, anne ve babanın çocuklarına yeteri kadar yakın, sıcak ve sevecen tutum göstermemesi ve çocuğu sıklıkla kontrol etmesi çeşitli nevrotik bozuklukların (Gerlsma, Emmelkamp ve Arrindell, 1990; akt. Anlı, 2017), psikotik bozuklukların ve depresyonun (Onstad, Skre, Torgersen ve Kringlen, 1993; akt. Anlı, 2017) temelini oluşturmaktadır.

Apsler (1975), yaptığı araştırma ile küçük düşürülme ya da kaygılandırılmanın insanlarda boyun eğme davranışını attırdığını ortaya çıkarmıştır. Bu sonuca göre; boyun eğici davranıştaki artışa, bireyin başka insanların önünde kendisini daha iyi göstermeyle ilgili kaygısından çok, ayıbının görülmüş olması hakkındaki korkusu ya da rahatsızlıktan kurtulma isteği sebep olmaktadır (Freedman, Sears, Carlsmith, 1993:461; akt. Köktuna, 2007).

Gilbert ve Allan (1994) yaptıkları çalışmada nevrotiklik ve boyun eğici davranışlar arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Gilbert ve Allan tarafından yapılan çalışmada, boyun eğici davranışların yalnızca depresyonla değil aynı zamanda farklı psikolojik problemlerle de ilişkili olduğu gözlemlenmiştir (Allan ve Gilbert, 1997; Gilbert ve Allan, 1994; akt. Anlı, 2017).

Wall ve Holden (1994) tarafından yapılan çalışmadan annenin depresyonda olmasının çocuğun daha saldırgan davranışlar sergilemesine ve annenin öfkeli olmasının çocuğun daha çok boyun eğici davranışlarda bulunmasına neden olduğu saptanmıştır. Araştırmada, annenin duygu durumunun erkek çocukları daha çok etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır (Wall ve Holden, 1994; akt. Kaygısız, 2019).

McCreary ve Rhodes (2001) tarafından yapılan araştırmada erkeklerin kızlardan daha fazla baskın davranışlarda bulunduğu, kızların ise daha pasif davranışlarda buldukları gözlemlenmiştir. Kızlarda görülen pasif davranışlar ile daha boyun eğici olduklarını sonucuna ulaşılmıştır (Kaygısız, 2019).

Yıldırım ve Ergene (2003) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda aile desteğinin, boyun eğici davranışların, öğretmen desteğinin ve sınav kaygısının akademik başarıyı yordadığı bulunmuştur.

Ceyhan, Ceyhan ve Kurtyılmaz (2005) tarafından yapılan çalışmada boyun eğici davranışlar ve depresyon arasındaki ilişkiyi incelemek için BDE ve BEDÖ kullanılmıştır. Araştırma sonucunda boyun eğici davranışların depresyonu yordadığı bulgularına ulaşılmıştır.

Connan ve diğerleri (2007) tarafından yapılan çalışmada anoreksiya nervoza tanısı almış olan bireylerin, tanı almamış olan bireylere kıyasla boyun eğici davranış düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özkan ve Özen (2008)'in yaptıkları çalışmada benlik saygısı ve boyun eğici davranışlar arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bu sonuca göre, benlik saygısı düştükçe boyun eğici davranışların arttığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Tekin ve Filiz (2008)'in yaptıkları çalışma sonucunda, umutsuzluk düzeyi ile boyun eğici davranış düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Dönmez ve Demirtaş (2009) tarafından yapılan çalışmanın sonucunda boyun eğici davranışın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği, anne ve babanın eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır.

Tümkiye, Aybek ve Çelik(2010)'in yaptığı çalışmanın sonuçlarına bakıldığında kız öğrencilerde, erkek öğrencilere oranla daha fazla boyun eğici davranış görüldüğü; erkeklerde umutsuzluk düzeyinin kızlara kıyasla daha fazla olduğu; boyun eğici davranışların yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği; umutsuzluk ve boyun eğici davranışlar arasında anlamlı fakat düşük düzeyde bir ilişki olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Hamurcu ve Sargın (2011) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin psikolojik ihtiyaçları (başarı, özerklik ve başatlık) ile boyun eğici davranışları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu ve psikolojik ihtiyaçların ilişki alt boyutu ile boyun eğici davranışlar arasından negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Başarı ve başatlık ihtiyaçlarının boyun eğici davranışları yordamadığı, en güçlü yordayıcının özerklik diğer yordayıcının ise ilişki ihtiyacı olduğu belirlenmiştir.

Şeleci (2014)'nin yaptığı çalışmada; güvenli bağlanma stili ve kayıtsız bağlanma stili ile boyun eğici davranışlar arasında bir ilişki bulunamamış, korkulu bağlanma ve saplantılı bağlanma stilleri ile boyun eğici davranışlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Korkulu bağlanma stili ve saplantılı bağlanma stiline sahip olan evli bireylerin daha çok boyun eğici davranış sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Boyun eğici davranış ve cinsiyet değişkenleri arasındaki ilişkiye bakıldığında; evli olan kadın bireylerin, evli olan erkek bireylere kıyasla daha fazla boyun eğici davranış sergiledikleri bulunmuştur.

Yekeler ve Pehlivan (2014) tarafından yapılan çalışmada evde şiddet gören ergenlerin, görmeyen ergenlere kıyasla daha fazla boyun eğici davranış sergiledikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Altınsoy (2016)'un yaptığı çalışmada öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri ve boyun eğici davranış düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu; boyun eğici davranışların cinsiyete göre farklılık gösterdiği ancak algılanan anne baba tutumuna göre farklılık göstermediği bulgularına ulaşılmıştır.

Kaygısız (2019) tarafından yapılan araştırma sonucunda ergenlerin psikolojik sağlamlık ile boyun eğici davranışlar ölçeklerinden aldıkları puanların ortalamaları arasında sadece dışsal koruyucu faktörler alt boyutunda negatif yönde düşük düzey bir ilişki bulunmuştur.

2.3 Karakter Kavramı ve Kuramsal Açıklamalar

2.3.1 Kişilik

İnsanların aynı olaylara farklı tepkiler veriyor olmalarının sebebini bulmak için araştırmacılar uzun yıllardır psikoloji alanında bunun üzerine çalışmalar yürütmektedirler. Bilim insanları tarafından farklı birçok değerlendirme olmakla birlikte zaman zaman benzer düşünceler üzerinde durulmuştur. Ancak, hala kişilik üzerine net bir tanım bulunmamaktadır. Tek bir tanım üzerinde uzlaşılma olsa da literatürden bazı tanımları aktarmakta fayda vardır.

Allport kişiliği, bireyin içinde olan ve çevreye uyum sağlarken kişiye özgü karakteristik duygu, düşünce ve davranış biçimlerini meydana getiren psikofiziksel sistemlerin dinamik organizasyonu olarak tanımlamaktadır (Robbins, 1986; akt. Karabacak, 2010).

Genel tanımıyla kişilik, insanları birbirinden ayıran, bireylerin kendilerine ve çevredeki diğer insanlara bakış açıları, onlarla aralarındaki ilişki düzeyleri ve tepkilerini içeren, türlü durumlarda kendisini belli eden bedensel, düşünsel ve duygusal özelliklerin bütünüdür (Elli, 2010).

Kişilik, bireyin kendisine özel yani en sık tekrar eden ve diğer insanlardan farklı olan davranışlarıdır. Kişilik kavramı, bireyi diğer insanlardan farklı kılan ve ileri zamanlardaki davranışlarına dair öngörülerinin dayanağı olan, nispeten değişmeyen özellikleri ifade etmektedir (Yanbastı, 1990).

Kişilik, bireyin kendisi olmasını sağlayan, onu tek ve biricik yapan özelliklerin tamamıdır. Kişilik, insanın kendine özgü psikolojik imzasıdır. Birey, sahip olduğu kişilik özellikleri sayesinde diğerlerinden ayrılır ve ben olur çünkü kişilik bireyin tüm davranışlarına ve zaman içindeki değişimine yansımaktadır (Gönüllü, 2003).

Kişilik kavramının bu zamanlara ulaşma süreci incelendiğinde, bireysel farklılıkları gösteriyor olması kişilik kavramını açıklayan önemli bir faktör olarak belirtilebilmektedir. Kişilik kavramı ile ilgili görüşler geniş kapsamlı araştırıldığında, kişilik bireylerin karakteristik özelliklerinin ve bu özellikler arasındaki ilişkinin; bireyin diğer insanlara ve durumlara uyum sağlayabilme yollarının değerlendirilebilmesini içeren bir kavram olarak düşünülmektedir (Erdoğan, 1997; akt. Dal, 2009). Kişiliği kavramsal olarak tanımlamak için de farklı modeller

bulunmaktadır. Bu modeller kategorik ve boyutsal olarak iki temel hat üzerine inşa edilmiştir. Kategorik model, uygulamada tedavi seçimi ve profesyonel iletişimi kolaylaştırmayı; boyutsal model ise devamlılığı kapsayan davranışların sınıflandırılması ve sınıflandırılan boyutlar arasındaki bireysel farklılıkların belirlenmesini amaçlamaktadır (Masthoff ve diğerleri, 2007).

Adler, bireysel psikoloji ve kişiliğin biricik ve bölünmez oluşunun altını çizerek, bireysel psikolojinin esas amacının bireyin toplumsal uyumu olduğunu belirtmiştir. Adler için kişilik, bireyin kendisine, başka insanlara ve topluma karşı oluşturduğu tutumların ürünüdür. Adler, kişilik gelişiminin sağlıklı ilerlemesinde sosyal ilginin gerekliliğini vurgulamıştır (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2018).

Erikson, kişilik gelişiminin hayat boyunca devam ettiğini vurgulamaktadır. Kişilik gelişimi Erikson tarafından bebeklikten başlayıp yaşlılığa kadar süren sekiz aşamada ele alınmıştır. Erikson kişilik gelişimindeki dönüm noktalarına “bunalım” demektedir ve sekiz aşama bu dönüm noktalarını belirtmektedir. Bunalımları aşma biçimi kişilik gelişiminin yönünü belirlemektedir (Burger, 2006).

Cloninger’e göre kişilik, bireyin kişisel yaşantılarından öğrendiği duygularına, düşüncelerine ve eylemlerine uyum sağlama şekliyle karakterizedir. Kişilik, çevrenin değişimine adapte olmaya yarayan, bireysel psikobiyojik sistemlerin etkileşim kurması olarak tanımlanabilir (Cloninger, Svrakic, & Przybeck, 1993).

2.3.2 Cloninger’in psikobiyojik kişilik kuramı

Cloninger, Mizaç ve Karakter Kuramı olarak da bilinen Psikobiyojik Kişilik Kuramı’nın temellerini ilk kez 1986 yılında yayınladığı makalesinde atmıştır (Tunçay, 2020). Cloninger’in kişilik kuramı psikometrik kişilik çalışmaları, ikizler ve aileler ile yapılan gelişimsel çalışmalar, nörofarmakolojik ve nörodavranışsal öğrenme çalışmalarının sonuçlarından elde edilen bilgilerin birleşiminden meydana gelmiştir (Köse ve diğerler, 2004).

Cloninger’in kuramına göre kişilik, mizaç ve karakter olarak iki temel bileşenden oluşur. Mizaç, bireyin doğuştan getirdiği, biyolojik temellere dayanan davranış eğilimidir. Karakter ise öğrenme ve toplumsal çevreden etkilenecek şekilde gelişen, kişinin dünyayı görüş, algılama ve hayatla başa çıkma şekli olarak tanımlanmaktadır (Öztürk & Uluşahin, 2015). Kişilik, kalıtsal olarak gelen mizaç ve çevrenin etkisiyle

öğrenilen tutumlar olan karakterin birleşimiyle oluşmaktadır (Akiskal ve Hirschfeld, 1983; akt. Arslan, 2010). Karakter kişiliği ahlaki yönden tanımlarken, mizaç kişiliği duygusal yönden tanımlamaktadır (Kulaksızoğlu, 2015).

Özellik	Mizaç	Karakter
Farkındalık durumu	Bilinç dışı	Bilinçli
Bellek Formu	Algı ve İşlem	İfade ve Kavram
Aktivite Tipi	Alışkanlıklar, beceriler	Amaçlar, değerler
Emosyon tipi	Tepkisel (temel)	Değerlendirici(kompleks)
Öğrenme ilkesi	Bağılantısal Koşullandırma	Kavramsal Kavrama
Anahtar beyin sistemi	Limbik sistem Striatum	Temporal korteks Hipokampus
Genetik	%40-60	%15-40
Ailesel Faktörler	%0	%30-15
Çevresel Etkiler	%40-60	%25-55

Şekil 2.1: Mizaç ve Karakter Arasındaki Farklılıklar

Kaynak: (Sert Uysal, 2017)

Kişiliği oluşturan iki bileşen şekil 2.1’de görüldüğü gibi öğrenme biçimleri ve nöral dizgilere göre sınıflandırılabilir. Mizaç, kortik-striato-limbik dizgenin biçimlendirdiği işlemsel öğrenmeye, karakter ise yüksek bilişsel işlevleri içeren önerme yollu öğrenme biçimine dayandırılmaktadır (Cloninger, Svrakic, & Przybeck, 1993). Mizaç, kalıtsal olarak aktarılan, otomatik tepkileri içeren ve alışkanlıklarla ortaya çıkan özelliklerdir. Karakter ise farkında olunan davranışları kapsamaktadır, amaca yöneliktir. Mizaç; kızgınlık, korku gibi ilkel duyguları içerirken, karakter; empati, sabır, aşk, inanç ve ümit gibi sonradan edinilen ikincil duyguları kapsar (Peker, 2020).

Cloninger’in kuramına göre mizaç ve karakter farklı boyutlara ayrılmaktadır. Karakter, yetişkinlikte olgunlaştığı ve kendilik hakkında içgörünün öğrenilmesiyle bireysel ve sosyal etkinlikleri etkilediği varsayılan, kendi kendini yönetme, kendini aşma ve iş birliği yapma olarak adlandırılan üç boyutu içermektedir. Mizaç ise kalıtsal açıdan birbirinden bağımsız, sosyokültürel faktörler ve yaşam olayları karşısında durağan ve değişmez olmaya meğilli, algısal bellekte kavramöncesi yanlılıkları içerdiği varsayılan toplam dört boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar yenilik arayışı, zarardan kaçınma, ödül bağımlılığı ve sebat etme olarak adlandırılmaktadır (Arkar ve diğerleri, 2005). Mizaç özellikleri, algıya bağlı olan huy

ve becerilerdeki kişisel farklılıkları yansıtır ve kalıtımsaldır (Köse ve diğerleri, 2004). Mizaç boyutlarından biri olan yenilik arama (novelty seeking); yeni durumlara cevap olarak sık araştırmacı etkinlik, dürtüsel karar verme, ödül alma olasılığı ortaya çıktığında aşırılık, kolay sinirlenme ve engellenmeden aktif kaçınma gibi davranışların etkinleşmesindeki kalıtımsal eğilim olarak görülebilir. İkinci boyut zarardan kaçınma (harm avoidance); gelecekte olabilecek problemler ile ilgili karamsar endişeler, belirsizlik korkusu veya yabancı kişilerden utanma gibi pasif kaçınmacı davranışlar ve kolay yorulma gibi davranışların engellenmesindeki kalıtımsal yanlılık olarak görülebilir. Üçüncü mizaç boyutu olan ödül bağımlılığı (reward dependence); aşırı duygusallık, sosyal bağıllık ve diğer inanların onayına bağıllık gibi davranışların sürekliliğindeki kalıtımsal eğilim olarak görülebilir. Dördüncü boyut ödül bağımlılığının bileşeni olarak görülen sebat etme; engellenme, yorulma, aralıklı pekiştirme gibi engelleyiciler karşısında davranışın devam ettirilmesine karşı kalıtımsal yanlılık olarak görülebilir (Arkar, 2004).

Karakter özellikleri, bireyin gönüllü hedef ve değerlerindeki kişisel farklılıklardır. Karakter boyutlarından biri olan kendi kendini yönetme (self-directedness); bireyin seçimleri hakkındaki sorumluluğunu kabul etmesi, anlamlı amaçlar belirleme ve problemlerin çözümündeki beceri ve güvenin gelişimi faktörlerinden oluşur. Diğer bir karakter boyutu işbirliği yapma (cooperativeness); sosyal kabul, empati, sevecenlik ve erdemli olmak faktörlerini kapsar. Karakter boyutlarının sonuncusu kendini aşma (self-transcendence) ise kendilik kaybı, kişiler arası ilişkide benimseme ve manevi kabul faktörlerinden oluşur (Cloninger, Svrakic, & Przybeck, 1993).

2.3.3 Karakter

Karakter, bireyin dünyayı görüş, algılama ve hayatla baş etme biçimi olarak tanımlanmaktadır (Öztürk & Uluşahin, 2015). Karakter, mizacın tersine daha az kalıtsal özellikler içermektedir. Bireyin, yaşam deneyimlerindeki rastgele olaylardan, sosyal ve kültürel yapılardan etkilenmektedir (Cloninger, Svrakic, & Przybeck, 1993).

Allport'a göre karakter, bireyin içinde yaşadığı çevrenin değerlerini ve ahlak kurallarını kullanma biçimidir. Bruyer ise karakteri, bireyin içinde bulunduğu çevrenin sahip olduğu ahlak kuralları karşısında kendini gösteren ruhsal özelliklerin tamamı olarak tanımlamaktadır. Ruhsal özelliklerin tümünün, değer yargılarından ve

ahlak kurallarından etkilenmesi, karakterin gelişiminde önemli faktörler olarak değerlendirilmektedir (Güney, 2008).

Karakter, bireyin çocukluktan itibaren kullandığı savunma mekanizmalarının, iç kaynaktan gelen mizaç yatkınlıklarına, çevresel etki ve farklılaşmaya uyumunun neticesi olarak tanımlanmaktadır. Doğuştan olma durumu daha azdır ve sosyokültürel öğrenmeden kısmen daha azdır ve sosyokültürel öğrenmeden kısmen etkilenmektedir (Haan ve ark., 1986; akt. Arslan, 2010).

Karakter özellikleri, hayatın ilk senelerinde ebeveynler ile kurulan bağlanmayla başlayan kendilik ve nesne ilişkileri, daha sonra kendilik ile nesnenin farklılaşması ve hayatın kalan dönemlerinde devam eden olgunlaşma aşamalarında meydana gelen kişiler arası farklılıkları belirtmektedir. Mizaç, bireyin dünyaya gözlerini açtığı hali; karakter ise bireyin kendisini isteyerek değiştirdiği halini nitelendirmektedir (Cloninger & Svrakic, 1997).

Cloninger mizaç boyutlarını tanımlamış daha sonra aynı mizaca sahip olan insanların farklı davranışlar gösterdiklerini gözlemlemiştir. Kuramdaki eksiklikleri fark etmiş ve ölçeğine üç karakter boyutunu eklemiştir. Kuramda karakter boyutları kendi kendini yönetme (self directedness), iş birliği yapma (cooperativeness) ve kendini aşma (self transcendence) olarak tanımlanmaktadır. Karakter boyutlarının eklenmesiyle birlikte ölçeğin ismi “Mizaç ve Karakter Envanteri” olarak değiştirilmiştir (Cloninger, Svrakic, & Przybeck, 1993).

2.3.4 Karakter alt boyutları

Mizaç ve Karakter Envanteri'nin üç karakter alt boyutu kendi içinde alt boyutlara ayrılır ve 13 ayrı alt boyuttan oluşmaktadır.

2.3.4.1 Kendi kendini yönetme

Kendi kendini yönetme, seçimlerin sorumluluğunun kabul edilmesi, anlamlı hedeflerin belirlenmesi ve problemleri çözme konusundaki beceri ve güvenin gelişiminden ortaya çıkmaktadır (Arkar, 2008). Kendi kendini yönetme, bireyin kendi kararlarını alabilmesi ve kararlarının sorumluluğunu almasını ifade eder (Tunçay, 2020). Sorumluluk alma-kınama, amaca yönelik olma-amaçsızlık, beceriksizlik-eylemsizlik, kendini kabul-kendisiyle çekişme ve uyumlu alışkanlıklar-

uygunsuz alışkanlıklar olarak beş alt boyuttan oluşmaktadır (Cloninger, Svrakic, & Przybeck, 1993).

Kendi kendini yönetme puanı yüksek olan bireyler; olgun, güçlü, kendi kendine yeten, sorumlu, güvenilir, hedef odaklı, yapıcı ve iyi entegre olabilen kişiler olarak nitelendirilebilmektedirler. Benlik saygıları ve özgüvenleri iyidir. En etkili özellikleri, kişisel tercihleri ve hedefleri ile uyum içinde olmaları, davranışlarını yer aldıkları ortama göre uyarlayabilmeleridir. Otorite figürünün emirlerini yerine getirmeleri gerektiğinde asi ve problem yaratan kişi olarak görülebilirler çünkü otorite figürünün hedef ve değerlerine meydan okumaktadırlar (Köse S. , 2003). Kendi kendini yönetme puanı düşük olan bireyler ise zayıf, kolay incinen, benlik saygısı düşük, sorumluluk almaktan çekinen, maharetsiz, güven vermeyen, başkalarını suçlama eğilimi olan ve uyum konusunda sorun yaşayan kişilerdir. Amaç belirleme, amacı tanımlama ve amaca uygun davranışı devam ettirme konusunda gereken özdenetimi sağlayamazlar. Amaçları olmadığı için şans ve kadere kendilerini teslim ederler. Kişilikleri tam olarak oluşmadığı için olgun olmayan davranışlarda bulunurlar (Cloninger, Svrakic, & Przybeck, 1993).

2.3.4.2 İş birliği yapma

İş birliği yapma, diğer insanları kabul ve onlarla özdeşimdeki bireysel farklılıklara göre düzenlenmiştir (Arkar, 2004). Bu alt boyut kabullenme ya da saldırganlık ve düşmanlık ile ilişkilidir. İş birliği yapma; sosyal onaylama-hoşgörüsüzlük, empati-sosyal ilgisizlik, yardımseverlik-yardımsever olmama, merhametli olma-kincilik ve ilkeli olma-menfaatçilik alt boyutlarından oluşmaktadır (Cloninger, Svrakic, & Przybeck, 1993).

İş birliği yapma puanı yüksek olan kişiler empati kurabilen, toleransı yüksek, merhametli, destekleyici, kibar ve ilkeli olarak nitelendirilebilmektedir. Başka insanlarla iş birliği yapmaya ve iletişim kurmaya açıktırlar. Başkalarının ihtiyaçlarına ve seçimlerine karşı duyarlıdırlar. İş birliği yapma puanı düşük olan kişiler ise bencil, toleranssız, hoşgörülü olmayan, eleştirel, kindar, empatik olmayan, iletişim kabiliyetleri düşük ve fırsatçı olarak nitelendirilebilmektedir. Bu bireylerin önceliği kendileridir. Başka insanların ihtiyaçlarına ve seçimlerine karşı umursamazdırlar. Diğer insanları düşman olarak algılamaktadırlar (Cloninger, Svrakic, & Przybeck, 1993).

2.3.4.3 Kendini aşma

Kendini aşma, kişinin kendisini bir bütünün parçası olarak algılaması ve bütünü oluşturan parçalar ile özdeşim kurması olarak tanımlanmaktadır. Kendini aşma; kendilik kaybı-bilinçli yaşantılar, kişiler arası özdeşim-kişisel özdeşim ve manevi kabullenme-rasyonel materyalizm olarak üç alt boyuttan oluşmaktadır. Kendini aşma puanı yüksek olan bireyler manevi duyguları güçlü, hoşgörülü, sabırlı, özverili, sade bir yaşam özümsemiş, belirsizlik ile mücadele edebilen, başarı veya başarısızlığı kabullenebilen kimseler olarak nitelendirilebilmektedirler. Kendini aşma puanı düşük olan bireyler ise manevi hisleri güçsüz, sabrı olmayan, kendisini üstün gören, yaratıcılık yönleri zayıf, sadelik değil gösteriş seven, memnuniyetsiz kimseler olarak tanımlanmaktadır. Özellikle yaş aldıkça ölüm ve acıyı kabullenmekte güçlük yaşarlar (Cloninger, Svrakic, & Przybeck, 1993).

2.3.5 Karakter ile ilgili araştırmalar

Schlette ve diğerleri (1998) tarafından yapılan çalışmada kendi kendini yönetme boyutunun ebeveynin reddedici tutumu, duygusal sıcaklık göstermesi ve aşırı koruyucu tutumu ile ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin gösterdiği reddedici tutumun ve düşük duygusal sıcaklığın çocuklarda yüksek düzeyde zarardan kaçınma ve düşük düzeyde kendi kendini yönetme davranışları açısından risk oluşturduğu görülmüştür.

Lundberg, Perris, Schlette ve Adolfsson (1999) tarafından yapılan çalışmada, babanın reddedici tutumu ile kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma arasında olumsuz yönde bir ilişki olduğu; babanın duygusal sıcaklığının ödül bağımlılığı, kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma ile olumlu, zarardan kaçınma ile olumsuz yönde bir ilişkisinin olduğu bulunmuştur. Ayrıca kadın katılımcılarda anne ve baba duygusal sıcaklığının kendi kendini yönetme ile pozitif yönde, annenin koruyucu ve reddedici tutumlarının ise negatif yönde ilişkisi olduğu; erkek katılımcılarda ise anne ve baba duygusal sıcaklığı ile ödül bağımlılığı, kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma boyutları arasında olumlu bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir.

Arkar (2008) yaptığı çalışma ile Svrakic ve diğerleri (2002) tarafından yürütülen DSM'ye göre kişilik bozukluğu kategorilerinin temelindeki boyutsal yapıların Cloninger'in psikobiyolojik kişilik kuramına bağlı olarak incelenmesini, Türk

örnekleme üzerinde tekrarlamıştır. Araştırma sonucunda karakter alt boyut puanlarının düşüklüğü, bilhassa kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma alt boyutlarındaki düşüklük ile kişilik bozukluğu belirtilerinin yüksekliği arasında tutarlı bir ilişki olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Oshino ve diğerleri (2007) tarafından yapılan çalışmada erkeklerin yenilik arayışı haricindeki tüm kişilik boyutlarının ebeveyn tutumundan etkilendiği; kadınların ise zarardan kaçınma ve kendini yönetme boyutlarının ebeveyn tutumlarından etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Baba tutumunun erkek katılımcılarda zarardan kaçınma, kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma boyutlarını, kadınlarda ise sadece kendi kendini yönetme boyutunu etkilediği gözlemlenmiştir. Bunun yanında anne tutumunun, kadınlarda ve erkeklerde zarardan kaçınma ve kendi kendini yönetme boyutlarını etkilediği görülmüştür.

Arslan (2010)'ın yaptığı çalışmada annenin reddedici tutumunun erkeklerde kendi kendini yönetme boyutu ile pozitif yönde bir ilişkisi olduğu; anne sıcaklığı ve anne korumasının iş birliği yapma boyutu ile pozitif yönde bir ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Elli (2010) tarafından yapılan çalışmada kendi kendini yönetme boyutunun kaygılı bağlanma stilini ve yüksek depresyon puanını yordadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Zarardan kaçınma mizaç boyutu ve kendi kendini yönetme karakter boyutlarının bağlanma stilleri ile ilişkisinin olduğu görülmüştür.

Duman (2012) tarafından yapılan çalışmada evlilik uyumu ile kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma boyutlarının pozitif yönde anlamlı bir ilişkisinin olduğu bulunmuştur.

Karakaş ve Arkar (2012) tarafından yapılan çalışmada depresyon ve kaygı ile kendi kendini yönetme karakter boyutu arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Duman ve Erkan (2014) tarafından yapılan çalışmanın sonucunda karakter boyutlarından kendi kendini yönetme ve işbirliği yapma boyutları ile evlilik uyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmada hasta grubunun, kontrol grubuna göre daha düşük kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma puanı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Köse (2016) tarafından yapılan çalışmada yaş arttıkça iş birliği yapma ve kendi kendini aşma puanlarının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Romantik ilişkisi olmayan

bireylerin olan bireylere oranla yenilik arayışı ve kendi kendini yönetme puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu; ilkokul ve lisans mezunu olan bireylerin ön lisans mezunu olan bireylere göre iş birliği yapma puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Öztürk ve Arkar (2018) tarafından yapılan araştırmanın bulgularında cinsel işlev bozukluğu olan çiftlerin, işbirliği yapma ve kendini aşma puanının karşılaştırma grubuna göre daha yüksek, kendi kendini yönetme puanlarının ise daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.4 Bağlanma Kavramı ve Kuramsal Açıklamalar

2.4.1 Bağlanma

Bağlanma konusunun temelleri psikiyatrist John Bowlby'nin yaptığı araştırmalarla atılmıştır. Bağlanma kavramı, Bowlby tarafından destek, rahatlık ve güvenlikten oluşan duygusal bir bağ olarak tanımlanır (Tüzün & Sayar, 2006). Bağlanma, bireyin bebeklik yıllarında gelişen sosyal ve duygusal gelişimleriyle ortaya çıkar. Bebekler, doğdukları andan itibaren varlıklarını devam ettirebilmek için fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasının yanında sosyal ve duygusal gereksinimlerinin karşılanmasına da ihtiyaç duyar (Hamarta, 2004). Bebek, ilk olarak birincil bakım vereni ile ilişki kurar. Bowlby bağlanmayı bebek ile bakım veren kişi arasında gelişen fizyolojik ihtiyaçların yanı sıra yakınlık, sevgi ve güvenlik arayışını kapsayan duygusal bir süreç olarak tanımlar (Bowlby,1982; akt. Kan, 2018). Bağlanma kuramına göre bireylerin bebeklik döneminde bakım verenleriyle kurdukları ilişki, hayat boyu kişiler arası ilişkilerine etki edecektir (Hazan & Shaver, 1987). Bebekler, dünyaya geldikleri andan itibaren ihtiyaçlarının giderilmesi için ilgiye gereksinim duyarlar ve ihtiyaçlarını karşısında bakım verenlerinden gördükleri ilgiye göre geleceğe dair beklentileri oluşmaya başlar (Troisi ve diğerleri, 2006). Beklentilerle birlikte, bireyde kendisi ve başkaları hakkında ilk düşünceler de oluşmaya başlar. Oluşan bu düşünce ve beklentileri bireyin psikolojik durumuna, sosyal ilişkilerine ve kişilik gelişimine etki eder.

Bağlanma, insan doğasının temel ve tamamlayıcı bir parçasıdır. Her birey sosyal varlığını sürdürebilmek, güvenebilmek, kendini ve diğerlerini sevebilmek için bağlanmaya ihtiyaç duyar. Bakım verenleri tarafından duygusal gereksinimleri karşılanan, ihtiyaç duydukları anda karşılık bulan bebeklerin zihinlerinde değerli

olduklarına ve başkaları tarafından sevilebildiklerine dair bir model oluşur, kendilerine güvenleri gelişir. Bakım verenleri tarafından ihtiyaç duydukları anda karşılık bulamayan, reddedici bir tutumla karşılaşan bebeklerin zihinlerinde ise değersiz olduklarına, başkaları tarafından sevilmediklerine ve reddedildiklerine dair bir model oluşur (Troisi ve diğerleri, 2006). Bağlanma stillerinin etkisiyle oluşan bu zihinsel modeller Bowlby'e göre değişime karşı dirençlidirler. Zihinsel modellerin oluşmasında bireyin ihtiyaç anlarında bakım verenlerinden aldığı tepki etkili olur. Bakım verenle kurulan bağın güvenli bağ olması ileriki dönemlerde kurulacak ilişkilerde bağlanma figürlerine karşı güven duyma konusunda etkili olacaktır. Terry Field (2002) ve M. J. Hertenstein (2002) bir annenin endişe verici durumda çocuğunun eline dokunmasının onu sakinleştirdiğini belirtmişlerdir. Coan ve diğerleri (2006) ise yaptıkları bir araştırmada, endişe veren bir sağlık durumunda daha az ilgili bir eşin karısının elini tutması halinde belirgin bir fayda görülmezken; ilgili eşin dokunmasıyla kadının neuro-imajlarının sakinleşmeye başladığı görülmüştür. Anlaşılacağı üzere, bağ kurmayla ilgisi olduğu kadar sevgiye de dayalı olan, küçük yaşta başlayan ve etkisini ilerleyen yaşlarda da devam ettiren bir sosyal davranış edinme ve aynileşme sürecidir (Yörükân, 2011).

Yetişkinlik bağlanma stilleri, çocukluk dönemi bağlanma stillerini temel alır. Çocukluk dönemindeki kaçınan bağlanma stili yetişkinlik döneminde korkulu ve kaçınan olarak ayrılır. Bartholomew ve Horowitz (1991) yetişkin bağlanma stillerini güvenli, saplantılı, korkulu ve kaçınan olmak üzere dört bağlanma stili olarak sınıflandırır. Güvenli bağlanan bireyler olumlu benlik ve olumlu başkaları modeline sahiptir. Birey kendisini değerli hisseder, başkaları tarafından sevileceğine ve ihtiyaç duyduğunda destek göreceğine inanır. Saplantılı bağlanma stilinde birey kendisini değersiz görürken başkalarını değerli ve önemli görür. Burada bireyde olumsuz benlik ve olumlu başkaları modeli vardır. Kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler olumlu benlik ve olumsuz başkaları modeline sahiptir. Kendilerini değerli ve önemli görürken, diğerlerinin güvenilmez olduklarını düşünürler. Korkulu bağlanma stilinde ise birey kendisini değersiz görmekle birlikte diğerlerine de güvenemez. Burada hem benlik hem de başkaları modeli olumsuzdur (Bartholomew & Horowitz, 1991). Erken yaşta oluşan bağlanma stillerinin, sosyal ilişkiler ve kişilik özellikleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu birçok araştırma tarafından desteklenmektedir.

Bowlby tarafından geliştirilen bağlanma teorisi, sosyalleşme sürecinin başlarında oluşan güvenli ya da güvenli olmayan bağlanmanın önemine vurgu yapar; duygusal gelişim süreçleri, kişiler arası davranışlar ve kişilik gelişimi üzerine çalışan, kişisel farklılıkları anlamaya yardımcı olan bir yaklaşımdır.

2.4.2 Bowlby'nin bağlanma kuramı

Bağlanma kuramı, Freudyen psikoanalitik kuram temelinde Bowlby tarafından çeşitli disiplinlerden etkilenilerek geliştirilen eklektik bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır. Çocuğun duygusal gelişimi ve annenin bebeğe güvenli bir ortam verebilmesi Bowlby'nin kuramının temelini oluşturmaktadır (Bowlby, 2013).

Freud'un psikodinamik kuramına göre bebeğin beslenme, emme gibi eylemlerle oral safhada aldığı tatmin, annesiyle kurduğu ilişki tatminiyle paraleldir. Bu aşamada emmekten zevk alan bebek kendisini besleyen kişiye bağlanır ve bebek bu ilişkiyi genelleştirip diğer bağlanma ilişkileri için bir kaynak oluşturur. Oral tatminden mahrum kalan bebek ise sağlıklı bir bağlanma ilişkisi kurabilir. Psikodinamik kuram, beslenme ihtiyacını karşılayan annenin bebek için en önemli bağlanma nesnesi olduğunu öne sürer. İlişkinin başında bebeğin rolü daha pasif olsa da, kurulan bağ bebeğin gelişimi için oldukça önemlidir. Kurulan bu bağ, çocuğun güvende hissetmesini sağlar ve ilerideki romantik ilişkilerinde de etkisi görülür (Miller,1993; akt. Karabulut C., 2019).

Bowlby, Freud'un sunduğu nesneden mahrum kalmayla ilgili içeriği genişletmiş ve annelik mahrumiyetine odaklanmıştır. Bowlby'e göre bağlanma, bebeğe güven duygusu aşıl原因 bir bağdır ve aynı zamanda bakım vereninden ayrı düşmesi halinde endişe ve sıkıntı yaşamasına da neden olur (Yörükân, 2011). Çocukların bakım verenlerinin yokluğunda verdikleri tepkileri ve geri dönen bakım verene karşı tutumlarını gözlemlemiş ve erken yaşta bakım verenlerinden ayrı kalan çocukların sosyal ve duygusal gelişimleri üzerine de çalışmalar yapmıştır. Bowlby, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından 1950 yılında evsiz çocukların ruh sağlığı üzerine bir bildiri sunması için Londra'ya davet edilmiştir. Bu davet bağlanma kuramının temellerinin atılmasında büyük öneme sahiptir. Bowlby'nin erken yaşta annelerinden ayrı kalan erkek çocukların ergenlik ve daha ileri dönemlerde suçluluk oranlarının arttığını gösteren çalışması, ebeveyn-çocuk iletişiminin önemini gündeme getirmiştir. Bowlby'nin 1944'te yayınladığı 'Kırk Dört Çocuk Hırsız: Kişilikleri ve Yaşamları'

makalesinin ardından yayınlanan Dünya Sağlık Örgütü raporu, 0-3 yaş döneminde anneden mahrum kalmanın çocukların fiziksel ve ruhsal hastalık riskini arttırdığını belirtiyordu. Rapordaki erken yaşta anneden mahrum kalmanın neden ve nasıl bu denli olumsuzluğa sebep olduğuna dair var olan eksiklik ve psikodinamik kuramdan farklı olarak anne bebek arasındaki ilişkinin beslenmeden ibaret olmadığını düşünen Bowlby yaptığı çalışmalar sonucunda yakın ilişki kurma eğiliminin bebeklikten başladığını gösteren bulgulara ulaşmıştır (Soysal ve diğerleri, 2005).

Bowlby'nin bağlanma kuramına göre bebekler emme, ağlama, dokunma, gülümseme gibi bakım verenleriyle iletişim kurabilecekleri özelliklere sahip olarak dünyaya gelirler. Doğuştan getirdikleri bu özellikler bakım verenle kurdukları ilişki neticesinde zaman içinde gelişir. Anne ile bebek arasındaki bakım ilişkisi, annenin içten gelen arzularla bebeğiyle temas etmeyi ve yakınlık kurmayı istemesiyle başlar (Ainsworth, 1989). Bowlby, bağlanmanın yaşamın ilk dokuz aylık döneminde başlayıp üç yılın sonuna dek gelişmiş olması gerektiğini belirtir ve bebeğin bağlanma figürüne karşı eğiliminin dört ilkeye dayandığını öne sürer (Bowlby, 1977). Birincisi, doğduktan sonra 8-12 haftaya kadar olan bağlanma öncesi dönemde bebek insan yüzü, hareketli nesnelere gibi şeylere bakma eğilimindedir ancak kişileri ayırt edebilme yetisi kısıtlıdır (Bowlby, 1958; akt. Kesebir ve diğerleri,2011). İkinci dönem, bağlanma belirtilerinin görülmeye başladığı 8-12 hafta ile 6 ay arasındaki zaman dilimini kapsar. Bu dönemde bebek tanıdık ve yabancıyı ayırt etmeye başlar. Dikkati bakım vereninin üzerinde olur, yaptıklarına karşı bakım vereninin tepkisinin ne olacağını tahmin eder ancak bu dönemde bakım vereni yanından ayrıldığında bir tepki vermez. Bağlanmanın tam anlamıyla ortaya çıktığı, bebeğin 6-24 aylık dönemini kapsayan üçüncü dönemde ise bebek tanıdık olan kişilere yakınlık isteminde olur. Bağlanma, yakınlık kurma isteğiyle kendini gösterir ve çocuklarda bağlanılan kişilerden ayrılma ile belirgin bir hal alır. Anneyle duygusal ve fiziksel yakınlık kurulduğunda rahatlama, ayrılık halinde ise kaygı, gerginlik ve huzursuzluk ortaya çıkar. Dördüncü ve son dönemde bebek, bakım vereni hakkında bir fikre sahip olur ve tepkilerini önceden tahmin edebilir. Bu doğrultuda gereksinimlerini karşılayan sonuçlar karşısında davranışlarını arttırma, istemediği sonuçlar karşısında ise davranışlarını azaltma eğilimi gösterir (Bowlby, 1979; akt. Kesebir ve diğerleri, 2011).

Bowlby bakım verenlerinden bir süre ayrı kalan ve uyumsuzluk gösteren çocuklar üzerine çalışmalar yapmış ve protesto, kederlenme ve kayıtsız kalma olarak adlandırdığı üç ortak tepki olduğunu fark etmiştir. Birinci tepki, çocuğun bakım vereninin yanından ayrılmasına karşı gösterdiği protestodur. Kolaylıkla sakinleşse bile rahatsız olduğunu ve üzüldüğünü ifade ettiği bir aşamadır. İkincisi, kederlenme safhası olarak adlandırılır. Çocukta uyku ve yeme bozuklukları, hareketsizlik ve mutsuzluk görülür. Burada dışa dönük tepkiler yerini ilgilenmediğini gösteren, kendi kendisini pasif yollarla rahatlatmaya çalıştığı davranışlara bırakır. Üçüncüsünde ise çocuk duygusal bağını koparır ve bağlanmadan öncesine döner. Bakım veren tekrar geldiğinde kayıtsız kalır, ilgisiz ve umursamaz davranır. Bu şekilde yaşadığı çıkmazı ve mutsuzluğu gizlemeye çalışır. Bowlby'e göre, çocuk ayrılığın sonunda tekrar birlikte olunacağını öğrenmişse, ayrılık koşullarına daha kolay adapte olabilir. Çocuğun hayatını güvende hissettiği bir yerde alışmış olduğu düzeninde devam ettirmesi de endişesinin azalmasına yardımcı olacaktır. Fakat bakım veren ve bebek arasındaki ayrılık süresi uzarsa bu durumda Bowlby'nin adlandırdığı sevgisizlik psikopatisi hali yaşanacaktır (Yörükân, 2011). Bakım verenden ayrı kalmanın, çocuklarda anksiyeteye sebep olduğu yapılan araştırmalarda ortaya konmuştur. Boccio ve diğerleri (1994), bakım vereni ile ayrı kalan bebeklerin kalp ritimlerinde artış olduğunu ve nörobiyolojik farklılıklar görüldüğünü belirtmişlerdir (Zerenoğlu, 2011; akt. West, 2018). Bowlby, yaptığı araştırmalarda hayvanlar ve bebekler arasında birçok ortak nokta olduğunu görmüş; evrimsel bir süreç olan bağlanma davranışını, bebeğin bakım verenine yakın olması ve tehlikelerden korunması olarak nitelendirmiştir. Bebek dış dünyayı tanımaya çalışırken ihtiyaç duyduğu anda sığınabileceği bir koranak görevi görür (Bowlby, 1969, 1973, 1980; akt Bahadır, 2006).

Bowlby'e göre, erken çocukluk döneminde bağlanma figürleriyle, çoğunlukla anne ve babalarla, kurulan ilişki çocukların zihinsel şemalarının şekillenmesine etki eder. Tekrar eden davranış örüntüleri, çocuğun ihtiyaçlarına karşı bakım verenlerinden aldığı tepki, çocuk istediğinde bakım verenlerinin ulaşılabilir olup olmamaları, güvende hissedip hissetmemesi gibi durumlar içselleştirilir. Oluşan şemaların etkileri bireyin hayatı boyunca görülür. Bağlanma kuramına göre, ebeveyn tutumları ve iletişim şekilleri sonraki yıllarda kurulacak olan yakın ilişkilerdeki beklenti, inanç ve

tutumları etkileyen ‘içsel çalışma modellerinin’ içeriğini oluşturur (Kesebir ve diğerleri, 2011).

2.4.3 İçsel çalışan modeller

Bowlby'nin bağlanma kuramına göre; bireyde benlik, bağlanma figürü ve çevreye ilişkin birtakım zihinsel temsiller oluşur. Bu zihinsel temsiller Bowlby tarafından ‘içsel çalışan modeller’ olarak adlandırılmaktadır. İçsel çalışan modeller; bireyin ilgi, sevgi, güven gibi bakım vereninden gördüğü ya da görmediği değere göre oluşan kendisi ve diğer kişilerle ilgili olumlu ya da olumsuz inanç ve beklentileri içerir (Akhunlar, 2010).

İçsel çalışan modeller, bağlanma stillerini daha iyi anlayabilmek adına önemli bir etkiye sahiptir. Bu modelin çocuk ve bakım veren ilişkisi üzerine gelişen ‘değerli ben’ ve ‘güvenilir öteki’ olarak adlandırılan, birbirini besleyen ve tamamlayan iki temel şeması vardır. Bu iki şema, yakın ilişkilerde karşımıza çıkan bağlanma kaygısı, mesafeli olma ve kaçınma ile ilişkilidir (Kesebir ve diğerleri, 2011). ‘Değerli ben’, bireyin bakım vereninin gözünden kendisini değerli bulup bulmamasına göre; ‘Güvenilir öteki’ ise çocuğun ihtiyaçlarının bakım vereni tarafından uygun şekilde karşılanıp karşılanmamasına göre kendisini ve diğerlerini nasıl gördüğünü içermektedir. Güvenli bağlanan çocuk, ihtiyacı olan ilgi ve desteği görmesi halinde diğer kişiler ile ilgili olumlu; güvensiz bağlanan çocuk ise mesafe, reddedilme, tutarsızlık ve ilgisizlik karşısında olumsuz şemalar geliştirir. Aynı zamanda, diğerlerinin yanında kendi benlikleriyle ilgili değerli ya da değersiz olduklarına dair bilişsel temsiller de geliştirmektedirler (Akhunlar, 2010). Bebeklikte gelişmeye başlayan zihinsel temsiller, yaşam boyu kurulan tüm sosyal ilişkilerde, kişinin benlik saygısı ve kişilik gelişiminde önemli role sahiptir (Bowlby, 1988; Collins ve Read, 1994; Ainsworth, 1997; Orçan ve Deniz, 2004; akt. Akhunlar, 2010).

İçsel çalışan modeller, birey farkında olmadan eyleme geçer ve gelecekte karşılaşıacağı kişi ve durumlara uygun davranışlar sergilemesini sağlar. Psikanalizden bu noktada ayrılan içsel çalışan modeller, düşünceleri içerdiği için bebeklikte incelenemez. Bowlby de zihinsel temsillerin yalnızca ilk yaşantılara dayalı olmadığını, bireyin yaşamı boyunca yaşadığı ilişkilerin, ilişkilerindeki bağlanma biçimlerinin ve geçmiş yaşantıların etkisiyle yenilenmekte olduğunu belirtmiştir (Yörükân, 2011).

2.4.4 Ainsworth'un çalışmaları

Kanadalı psikolog Marry Ainsworth, bağlanma davranışını kişisel farklılıklara göre inceleyerek Bowlby'nin bağlanma kuramına önemli bir katkıda bulunmuştur. Ainsworth da bağlanmayı Bowlby'nin tanımına paralel olarak açıklar. Bağlanma, bakım veren ve çocuk arasındaki bağıdır. Ainsworth, Bowlby'nin bağlanma kuramını incelediğinde daha fazlasının olduğuna dair bulgular elde etmiş ve bağlanma ilişkilerinin farklı türleri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ainsworth bakım verenin duyarlı olup olmamasının çocuklukta bağlanma davranışını etkileyip etkilemediğini anlayabilmeyi çalışmalarının temel amacı olarak belirlemiştir (Ainsworth, 1982; Yıldız, 2005; akt. Yazıcıoğlu, 2011).

Ainsworth, önce öğrencileriyle birlikte Uganda'da ev ziyaretleri yapmış ve bebeğin beslenme, ağlama gibi temel ihtiyaçlarına karşı annenin verdiği tepkileri incelemişlerdir. Araştırma, 7 ay boyunca 27 bebeği olan 25 anneyi beş haftada bir ziyaret ederek gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonunda iki bebek altı aylık olmuş onlar dışındaki tüm bebekler 10-15 aylık olmuşlar ve dört tanesi hariç hepsinde bağlanma davranışları görülmüştür (Yörükân, 2011). Ainsworth'un daha sonra geliştirdiği 'yabancı ortam (strange situation)' adını verdiği deney, bebekler ve anneler laboratuvara alınarak uygulanmıştır (Tüzün & Sayar, 2006). Ainsworth ve arkadaşları, 12-18 ay arasındaki bebeklerin içerisi oyuncak dolu bir odada anneleri onları ilk kez gördükleri bir yabancıyla yalnız bıraktığında nasıl davrandıklarını ve bu durumla nasıl baş ettiklerini gözlemlemiştir. Bu deney ile çocuğun rahat hissetmesini sağlayan ve güvenli üs olan annenin varlığı ve yokluğu karşısında bebeğin kuracağı denge ve dengeyi etkileyen kişisel farklılıkları incelemek amaçlanmıştır (Bowlby, 2012: 405). İlk olarak yabancı kişi, anne ve bebeğin olduğu odaya alınır. Bir süre sonra anne odadan ayrılır ve kısa zaman sonra geri döner. Ainsworth ve arkadaşları, bebeklerin yabancıyla yalnız kaldıklarında ve anne geri döndüğünde verdikleri tepkileri incelediğinde birbirinden farklı davranışlar olduğunu görmüşlerdir. Ayrılma ve tekrar bir araya gelme anlarında güvenli, kaçınan ve kaygılı olarak üç farklı bağlanma stili olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Waters, Hamilton, & Weinfield, 2000). Güvensiz bağlanan bebeklerin, anneye bir araya geldiklerinde kaçınma davranışı ya da ambivalan davranış göstermesinin nedeninin güven vermeyen anne karşısında ortaya çıkan kaygıya karşı bir savunma olduğu varsayılmaktadır (Atkinson, 1995; akt. Sümer, 2006).

Bowlby ayrılma, ayrılma endişesi ve annelik mahrumiyeti açısından bağlanma davranışına bakıldığında, bebeğin en belirgin davranışının ayrılığı protesto etmek olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda Bowlby ve Ainsworth, bağlanma davranışını belirli bir ortamda incelemek gerektiğini söylemekle birlikte etki edecek olan başka hususların olduğunu da işaret ederler. Bowlby, ayrılık süresinin uzunluğu, anne-çocuk ilişkisinin niteliği, anne yokluğunda yerine geçen kişi, çocuğun doğuştan gelen kalıtımın etkisi gibi farklılıkların etkisinin olduğunu vurgulamıştır (Yörükân, 2011) .

2.4.5 Bağlanma stilleri

Bağlanma stilleri Ainsworth çalışmaları temelinde güvenli, kaçınan ve kaygısı/kararsız olarak üçe ayrılır.

2.4.5.1 Güvenli bağlanma stili

Ainsworth ve arkadaşlarının yabancı ortam deneyine katılan ve güvenli bağlanan bebeklerin, anne odadan çıktıktan sonra oyunlara ara verdiği ve normal bir üzüntü yaşadığı gözlemlenmiştir. Anne döndüğünde ise onu karşılamış, bir süre anneye vakit geçirmiş ve rahatladıklarında uzaklaşıp keşfe çıkmışlardır. Deney öncesinde yapılan ev gözlemlerinde, bu annelerin bebeklerinin ihtiyaçlarına anında tepki verdiği ve duyarlı oldukları görülmüştür. Ainsworth, bu bebeklerin sağlıklı bir bağlanma ilişkisi kurduklarını ve annenin koruyucu tavrının da çocukları cesaretlendirdiğini belirtir (Crain, 2014).

2.4.5.2 Kaçınan (güvensiz) bağlanma stili

Yabancı ortam deneyine katılmış olan kaçınan bağlanma stiline sahip bebekler başından beri bağımsız davranmışlardır. Anne ve yabancıyla aynı odada oldukları zaman diliminde oyuncaklara odaklanmış, anneye ilgilenmemişlerdir. Anne odadan ayrıldığında üzülseler de odaya geri döndüğünde sakin ve ilgisiz kalıp, yaklaşmak için çabalamamışlardır. Anne kucağına aldığı başlarını başka tarafa çevirdikleri gözlemlenmiştir. Deney öncesinde yapılan ev gözlemleri incelendiğinde bu bebeklerin annelerinin daha duyarsız ve reddedici oldukları görülmüştür. Bu bebekler anneleri tarafından daha önce reddedildikleri ve tutarsız davranışlar gördükleri için annelerini güvenilir üs olarak görmemekte ve ihtiyaç duyduklarında annenin karşılık verip vermeyeceğinden emin olamamaktadırlar (Crain, 2014).

2.4.5.3 Kaygılı/kararsız (güvensiz) bağlanma stili

Yabancı ortam deneyine katılan bu bebekler, tanımadıkları bir yerde oldukları için anneleriyle çok meşgul olurlar ve neredeyse hiç keşif yapmakla ilgilenmezler. Anne odadan ayrıldığında yoğun bir üzüntü gösterir, geri döndüğünde ise hem anneye gitmek ister hem de öfkeyle reddederler. Bu bebekler, anne geri geldiğinde bile rahatlayamazlar bu nedenle başkaları tarafından sakinleştirilmeleri pek mümkün değildir. Ainsworth'un ev gözlemlerine bakıldığında, bu bebeklerin annelerinin de tutarsız davrandıkları, bazen ilgili bazen ilgisiz oldukları görülür. Annenin tutarsızlığı karşısında bebekler kendilerini güvende hissetmezler (Crain, 2014).

Güngör (2000), güvenli bağlanmış olan bebeklerin yaşadıkları kaygı düzeyinin düşük; kaygılı/ kararsız bağlanan bebeklerin yaşadıkları kaygı düzeyinin yüksek, kaçınma düzeylerinin düşük; kaçınan bağlanan bebeklerin hem kaygı hem kaçınma düzeylerinin düşük olduğunun görüldüğünü ifade etmiştir. Egeland ve Farber'ın çalışmalarına göre güvenli bağlanan bebek anneleri, güvensiz bağlanan bebek annelerine nazaran daha duyarlı, ilgili, özverili ve bebeğin ihtiyaçlarını daha sık, daha becerikli karşılayan annelerdir (Egeland & Farber, 1984).

2.4.6 Yetişkin bağlanma stilleri

Bowlby'e göre çocuklukta oluşan bağlanmanın etkileri yaşam boyu devam eder (Fraley, 2002). Çocuk ve bakım veren arasında kurulan ilişkiye paralel olarak çocuğun zihninde 'benlik' ve 'başkaları' olarak içsel çalışan modeller oluşur. Çocuklukta oluşan içsel çalışan modeller, çok fazla değişime uğramadan yetişkinlikte işlev göstermeye devam eder (Bowlby,1973; akt. Karabulut C., 2019).

Bağlanma üzerine yapılan araştırmalar uzun süre bebeklik ve çocukluk dönemleriyle sınırlı kalmış fakat son yıllarda Bowlby ve Ainsworth'un çalışmalarından yola çıkarak yetişkinlerde bağlanma stilleri üzerine de çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Sümer & Güngör, 1999). Yetişkinlerin bağlanma stilleri, Main ve arkadaşları tarafından ilk olarak 20 yıl önce araştırılmaya başlanmıştır (Çalışır, 2009). Main ve arkadaşları, yetişkin bireyler için kendi çocuklarıyla ve ebeveynleriyle olan ilişkileri, çocukluk anıları ve deneyimleri ile ilgili soruların olduğu, Adult Attachment Interview adlı yarı yapılandırılmış bir test hazırlamış (Waters, Hamilton, & Weinfield, 2000) ve neticesinde Ainsworth ve arkadaşlarının sınıflandırdığı

bağlanma stillerinin yetişkinlikte de geçerli olduğunu göstermişlerdir. Main ve arkadaşları bağlanma stillerini otonom, kayıtsız, saplantılı ve çözümlenmemiş olarak dört kategoriye ayırmışlardır (Çalışır, 2009).

2.4.7 Hazan ve Shaver'ın yetişkin bağlanma modeli

Hazan ve Shaver, Ainsworth'un sınıflandırdığı üçlü bağlanma stillerini, yetişkinlerin romantik ilişkideki tutum ve inançlarını temel alarak ve kendini bildirimine dayanan bir ölçekle inceleyerek güvenli, kaygılı-kararsız ve kaygılı-kaçıngan olarak üç bağlanma boyutu tanımlamışlardır (Hazan & Shaver, 1987). Hazan ve Shaver (1987)'a göre romantik sevgi, bağlanmanın devamı niteliğindedir. Yetişkin bireyler, tıpkı çocuklukta olduğu gibi duygusal desteğe ihtiyaç duyarlar ve bu desteği eşlerinden beklerler. Fakat bebeklik döneminde bağlanma nesnesi bebeği tamamlar, yetişkinlik döneminde ise kişinin, akranları ya da partneri ile arasında karşılıklı bir bakım ve gözetim vardır (Weiss, 1982; akt. Karabulut C., 2019).

Hazan ve Shaver (1987)'in bağlanma boyutlarına göre; güvenli bağlanan bireyler, romantik ilişkilerini ve çocukluk dönemindeki ebeveyn ilişkilerini olumlu olarak değerlendirir. Bu bireyler başkalarıyla yakın ilişki kurmakta zorlanmaz, terk edilmekten yana kaygı duymaz ve ilişkide kaçınma davranışları sergilemez. Kaygılı-kararsız bağlanan yetişkinler; ilişkilerinde kıskanç, kendilerine güvenmeyen, ilişkileriyle ilgili yoğun düşüncelere kapılan, terk edilmekten korkan ve duygusal olarak iniş çıkış yaşayan bireylerdir. Bu bireyler, kaygılı bağlanan çocuklardakine benzer olarak romantik ilişkilerinde güvenli bir bağ kurmak ister ve sürekli partnerlerinin bağlılığını sorgular. Kaçıngan bağlanma stilindeki bireyler, diğer gruptaki bireylere göre en az güvenen ve romantik ilişkilerinde olumsuz inanç ve beklentileri olan kişilerdir (Hazan & Shaver, 1987). Bu bireyler yakından kaçma eğilimi gösterirler, kendini ortaya koymaktan hoşlanmazlar ve sosyal ilişki kurmakta kısıtlanmışlık yaşarlar (Cooper, Shaver, & Collins, 1998)

Yetişkin bağlanma stilleri ile ilgili yapılan çalışmalarda araştırmacılar çocuk ve ebeveyn arasındaki bağlanma ile romantik ilişkideki bağlanma arasında farklar olduğunu belirtmektedirler. Shaver, Hazan ve Bradshaw (1988), romantik sevginin bağlanma, bakım ve cinsel birleşmeyi içerdiğini ve bu özellikleriyle çocuklukta bağlanmadan ayrıldığını belirtmektedir (Sümer & Güngör, 1999). Yetişkinlerde bağlanma stillerini araştıran çalışmalar çoğunlukla Bartholomew ve Horowitz'in,

hem çocuk hem de yetişkinlerle görüşme yöntemi ile ortaya koyduğu dörtlü bağlanma modeli kullanılarak yürütülmektedir.

2.4.8 Bartholomew'in dörtlü bağlanma modeli

Bartholomew ve Horowitz (1991), Ainsworth'un sunduğu bağlanma stillerini ve Bowlby'nin içsel çalışan modellerini sentezleyerek, yetişkin bağlanma stillerini dörtlü bağlanma modeli olarak ele almışlardır. Bartholomew, kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin kendi aralarında farklı davranış türleri sergilediklerini belirtmektedir (Sümer & Güngör, 1999). Bartholomew ve Horowitz'e göre benlik ve başkaları modelleri bağlanmanın temelini oluşturmaktadır. Dört boyutlu bağlanma modeli, bireyin olumlu ya da olumsuz kutuplarda değerlendirdiği zihinsel modellerin kesiştiği noktaların dikkate alınması ve iki boyutun çaprazlama ilişkisi neticesinde ortaya çıkmıştır (Bartholomew & Horowitz, 1991).

Olumlu benlik modeli, kendini sevmeye ve başkalarının onayına ihtiyaç duymadan kendine saygı duyma olarak; olumsuz benlik modeli ise, başkalarının onayına ihtiyaç duyma ve düşük benlik saygısı olarak tanımlanabilir. Olumlu başkaları modelinde, bireyin başkalarının güvenilir ve ulaşılabilir olmasına dair inançları ve beklentileri varken; olumsuz başkaları modelinde, birey başkalarının güvenilirliğine inanmaz, ilişkilerden beklentileri olumsuzdur ve yakın ilişki kurmaktan kaçınır (Bartholomew & Horowitz, 1991).

Bartholomew ve Horowitz (1991), olumlu ve olumsuz zihinsel modellerden yola çıkarak olumlu kendilik, olumsuz kendilik, olumlu başkaları ve olumsuz başkaları olarak adlandırdıkları dört zihinsel boyuta ulaşmışlardır. Kendiliğin ve başkalarının olumlu ya da olumsuz algılanmasına göre şekil 2.2'de de görüldüğü gibi güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma stillerini içeren dörtlü bağlanma modelini ortaya çıkarmışlardır. Güvenli bağlanma, olumlu benlik ve olumlu başkaları modellerinin bir araya gelmesiyle oluşur. Güvensiz bağlanma altında yer alan ve saplantılı, kayıtsız, korkulu olarak adlandırılan diğer üç bağlanma stilinde ise olumsuz benlik ya da olumsuz başkaları modellerinden biri mutlaka bulunmaktadır.

		BENLİK MODELİ (Bağımlılık)	
		Olumlu (Düşük)	Olumsuz (Yüksek)
BAŞKALARI MODELİ (Kaçınma)	Olumlu (Düşük)	GÜVENLİ Yakınlık kurma konusunda rahat ve özerk	SAPLANTILI İlişkilere takıntılı
	Olumsuz (Yüksek)	KAYITSIZ Yakınlık kurmaya karşı kayıtsız ve karşıt-bağımlı	KORKULU Yakınlıktan korkan ve sosyal açıdan kaçınan

Şekil 2.2: Dörtlü Bağlanma Modeli

Kaynak: (Bartholomew ve Horowitz,1991)

Bartholomew ve Horowitz (1991)'in dörtlü bağlanma modelinin Hazan ve Shaver'ın modelinden farkı kaçınan bağlanma stilini korkulu ve kayıtsız olarak ikiye ayırmış olmalarıdır. Bartholomew'in dörtlü bağlanma modeli çerçevesinde yapılan çalışmalar da tutarlı olarak korkulu ve kayıtsız bağlanma stillerinin zihinsel modellere göre farklılaştıklarını göstermiştir (Sümer & Güngör, 1999). Bylsma, Cozzarelli ve Sümer (1997) yaptıkları araştırmada, kayıtsız bağlanan bireylerin korkulu bağlanan bireylere kıyasla benlik saygılarının yüksek olduğunu ve bu bireylerin gerçek ve ideal benlik kavramları arasında daha az farklılık olduğunu belirtmişlerdir. Bağlanma kaygısı, yakın ilişkilerde yaşanan kaygı, reddedilme ve terk edilme konusundaki hassasiyetten kaynaklanmaktadır. Kaçınma ise başkalarıyla yakın olmaktan ya da başkalarının yakınlık kurmasından ve bağımlı olmaktan duyulan huzursuzluğu ifade etmektedir. Kaygı ve kaçınma düzeyleri düşük olan bireylerin güvenli bağlandıkları kabul edilir (Sümer ve diğerleri, 2009).

Bartholomew ve Horowitz'e göre, dört bağlanma boyutu benlik ve başkaları modellerinin yanı sıra 'ilişkide bağımlılık' ya da 'yakınlıktan kaçınma' boyutlarına göre de farklılık gösterir. Şekil 2.2'de görülen yatay eksen bağımlılığı, dikey eksen ise yakınlıktan kaçınmayı gösterir. Bağımlılığın düşük olması, başkalarının onayına ihtiyaç duymayan olumlu bir benliğin varlığını; bağımlılığın yüksek olması ise olumlu benlik saygısı için başkalarının onayına ihtiyaç duyan bir benliği ifade eder. Yakınlıktan kaçınma, diğerleriyle yakın ilişki kurmaya yönelik istekliliği yansıtmaktadır. Korkulu ve kayıtsız bağlanma modelleri, yakınlıktan kaçınma

bakımından birbirine benzer ancak olumlu benlik geliştirebilmek için başkalarının onayına ihtiyaç duyma açısından birbirlerinden farklılaşırlar. Benzer şekilde, saplantılı ve korkulu bağlanma modelleri olumlu benlik geliştirebilmek için başkalarına ihtiyaç duyma açısından benzerlik gösterirken, yakınlık kurma isteği bakımından farklılık göstermektedirler. Saplantılı bağlanma modeline sahip bireyler bağımlılık ihtiyaçlarını karşılayabilmek için başkalarına ulaşmaya çabalarırken, korkulu bağlanan bireyler hayal kırıklığı yaşamamak için yakınlık kurmaktan kaçınırlar (Bartholomew & Horowitz, 1991).

2.4.8.1 Güvenli bağlanma

Güvenli bağlanma, olumlu benlik ve olumlu başkaları modellerinin birleşiminden meydana gelir (Eroğlu, 2020). Güvenli bağlanma; başkaları tarafından kabul edilmek, uygun tepkiler görmek, sevebilmek ve değer görmek gibi beklentileri içerir (Bartholomew & Horowitz, 1991). Güvenli bağlanan bireyler, öz değerlilik duygusunu içselleştirmişlerdir ve yakın ilişkilerinde samimi olma konusunda rahatırlar (Bartholomew & Shaver, 1998). Bu bireyler, kendilerinin sevmeye ve değer görmeye layık olduğuna inanan, başkasının onayına ihtiyaç duymayan özerk kişilerdir (Sümer & Güngör, 1999). Aynı zamanda, diğer insanları güvenilir, kabul edici ve destek verici olarak görmektedirler. Bartholomew ve Horowitz (1991), güvenli bağlanan bireylerin, başkalarının onayına daha az ihtiyaç duyduklarını ve bu konuda daha az kaygı duyduklarını belirtir. Ayrıca bu kişiler diğer insanlarla duygusal yakınlık kurmakta zorlanmaz; onlara bağlı olmaktan, yalnızlıktan ve başkaları tarafından reddedilmekten rahatsız olmazlar (Bartholomew & Horowitz, 1991). Bu model haricindeki diğer üç model güvensiz bağlanmaya aittir ve olumsuz benlik ya da olumsuz başkaları modellerinden birini mutlaka içermektedirler.

2.4.8.2 Saplantılı bağlanma

Saplantılı bağlanma, olumsuz benlik ve olumlu başkaları modellerinin bir araya gelmesiyle ortaya çıkar. Bu stile sahip bireyler, diğer insanların güvenini kazanmak ve onlar tarafından kabul görmek konusunda endişe duyarlar (Bartholomew & Shaver, 1998). Bu bağlanma stiline sahip kişiler ikili ilişkilerinde öz değerlilik ve kişisel yeterliliği bulmak için çabalarlar (Bartholomew & Horowitz, 1991). Saplantılı bağlanan bireyler değersiz olduklarını düşünür, kendilerini sevmeye layık görmez,

sürekli kendilerini kanıtlamaya yönelik çaba gösterirler ve bağımlı davranışlar sergilerler (Uyar, 2019). Bu bireyler kendilerini değersiz görürken diğerlerini olumlu değerlendirme eğilimindedir ve ilişkilerinde diğerlerinden onay bekleyen, yapışkan bir tutum gösterirler (Eroğlu, 2020). Saplantılı bağlanmaya sahip bireylerin ilişkileriyle ilgili takıntıları vardır ve ilişkilerinden sahici olmayan beklentilere sahiptirler (Sümer & Güngör, 1999). Reddedilme ve terk edilme kaygılarının yüksek olması sebebiyle yoğun kaygı yaşayabilirler ve bu onları ilişkilerde oldukça takıntılı bir hale getirir (Collins & Feeney, 2004). Romantik ilişkilerinde tutarsız ve abartılı duyguları olan bu bireyler, arkadaşlık ilişkilerinde de dengeli değildirler (Gazioğlu, 2015). Saplantılı bağlanan bireylerin en belirgin özellikleri, kendilerine güven duymamalarıdır. Buna bağlı olarak reddedilmekten ve terk edilmekten korkarlar. Yaşanacak herhangi bir soruna karşı zayıftırlar ve bu zamanlarda umutsuzluğa düşerler (Bartholomew & Horowitz, 1991)

2.4.8.3 Kayıtsız bağlanma

Kayıtsız bağlanma stili, şekil 2.2’de de görüldüğü gibi benlik algısının olumlu, başkalarına dair algının ise olumsuz olduğu modeldir. Bartholomew ve Horowitz (1991)’e göre kayıtsız bağlanan bireyler kendilerini değerli görürken, diğer insanları değersiz görürler. Özerkliğe önem veren, başkalarına ihtiyaç duymayı ve yakın ilişkilerin gerekliliğini reddeden kişilerdir (Sümer & Güngör, 1999). Çünkü benlik değerini, ikili ilişkileri reddederek sürdürdüklerine inanırlar ve hayal kırıklıklarından korunduklarını düşünürler (Bartholomew & Shaver, 1998). Bu bireyler özgür ve güçlü olabilmek, hayal kırıklığı yaşamamak ve reddedilmemek için yakın ilişkilerden kaçınırlar (Terzi & Cihangir Çankaya, 2009). Birine bağımlı olmaktan ya da birinin kendisine bağımlı olmasından hoşlanmazlar (Sümer M. , 2006).

2.4.8.4 Korkulu bağlanma

Korkulu bağlanma stili, olumsuz benlik ve olumsuz başkaları modellerinin birleşimiyle ortaya çıkar (Bartholomew & Horowitz, 1991). Korkulu bağlanma stiline sahip bireyler, diğerlerinin güvenilmez olduğuna inanırlar, kendilerinin sevilmeyeceğini ve değersiz olduklarını düşünürler (Hamarta, 2004). Bartholomew ve Horowitz (1991), korkulu bağlanan bireylerin yakın ilişkilerden kaçarak kendilerini korumaya çalıştıklarını vurgulamışlardır. Korkulu bağlanan bireyler,

reddedilme ihtimallerini engellemek için sosyal ilişkilerden ve yakınlık kurmaktan kaçarak incinmekten korunmaya çalışırlar (Bartholomew,1990; akt. Kart, 2002). Bartholomew ve Horowitz (1991)'e göre güvenli ve kayıtsız bağlanma ile benlik kavramı arasında pozitif bir ilişki, korkulu ve saplantılı bağlanma ile benlik kavramı arasında ise negatif bir ilişki vardır. Bunun yanı sıra, güvenli ve saplantılı bağlanmanın sosyallik ile pozitif, kayıtsız ve korkulu bağlanmanın ise sosyallik ile negatif bir ilişkisi olduğunu belirtmişlerdir.

2.4.9 Bağlanma ile ilgili araştırmalar

Bylsma, Cozzarelli ve Sümer (1997)'in yetişkin bağlanma stilleri ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmanın sonucuna bakıldığında güvenli ve kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin benlik saygılarının saplantılı ve korkulu bağlanma stiline sahip bireylerin benlik saygılarına kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Waters, Hamilton ve Weinfield (2000) tarafından yapılan çalışmada bağlanma, Berkeley'in yetişkin bağlanma görüşmesi formu ve Ainsworth'un yabancı durum deneyi kullanılarak değerlendirilmiştir. Bağlanma güvenliğinin, ilk iki çalışmada önemli ölçüde stabil olduğu ve üç çalışmada da süreksizlik, olumsuz yaşam olayları ve koşulları ile ilişkili olduğu gözlemlenmektedir. Bu çalışma ile daha önce yapılan çalışmalar karşılaştırılarak bağlanma güvenliğinin kararlılığı ve kararsızlığının altında yatar faktörler tartışılır ve bu çalışma daha önceki sonuçlara alternatif bir yorum sağlar.

Waters ve diğerleri (2000) tarafından Ainsworth'un yabancı durumuna katılmış olan bebeklerle 20 sene sonra yapılan çalışmanın sonuçlarına bakıldığında, bebeklerin %72'sinin erken yetişkinlik döneminde de aynı güvenli veya güvensiz bağlanma stiline sahip oldukları sonucuna ulaşıldı. Waters diğerleri (2000) bağlanma teorisinde belirtildiği gibi olumsuz yaşam olayları (1) ebeveyn kaybı, (2) ebeveyn boşanması, (3) ebeveyn veya çocuğun yaşamı tehdit eden hastalığı, (4) ebeveynin psikiyatrik bozukluğunun olması ve (5) bir aile üyesi tarafından fiziksel veya cinsel istismar, değişimde önemli bir faktör olduğunu vurgulamaktadır. Anneleri olumsuz yaşam olayları bildiren bebeklerin %56'sının bağlanma stillerinde bebeklik ve erken yetişkinlik dönemleri arasında değişim gözlemlenmiştir. Olumsuz yaşam olayları belirtmeyen katılımcıların ise %28'inin bağlanma stillerinin değiştiği görülmüştür. Araştırmacılar, elde edilen sonuçların Bowlby'nin, bağlanma güvenliğindeki bireysel

farklılıkların deneyimlerle değişime açık olabileceği hipotezini desteklediğini belirtmişlerdir.

Mikulincer ve diğerleri (2001) tarafından yürütölen çalışmada kaygılı ve kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin kişisel raporlarının empatik görüş ile ters orantılı olduğu ve kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin kişisel anlatımlarının kişisel huzursuzluklarıyla doğru orantıda olduğu görölmüştür.

Allen ve diğerleri (2002) tarafından yapılan çalışmada ergenlerin bağlanma örgütlenmelerinin 16 yaştan 18 yala kadarki dönemde ergenlerin sosyal becerilerinin yordayıcısı olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra, zihni karışan ergenlerin sosyal becerilerinde düşüş gözlemlenmiştir.

Chen ve Mallinckrodt (2002) tarafından yürütölen çalışmada bağlanmadaki güvensizliğin kişiler arası problem çözme ve grup çekiciliği ile önemli ölçüde ilişkili olduğu sonucuna ulaşıldı. Kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler kişiler arası problemleri ve grubun davranışlarını düşmanca abartma eğiliminde iken, kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin kişiler arası problemleri ve grubun davranışlarını arkadaşlık yönünden abartma eğiliminde oldukları gözlemlenmiştir.

Fraley (2002) tarafından yapılan çalışmada bağlanma güvenliğinin yaşamın ilk 19 yılı boyunca orta derecede sabit olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Haim ve diğerleri (2002) tarafından yürütölen çalışmada çocuğun kişisel alan davranışındaki farklılıkların bebeklik dönemindeki bağlanma stilleri ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bebek ve baba arasındaki bağlanma ilişkisinin ergenlik döneminde kişisel alan belirlemediğini belirtmişlerdir. Annelerine ya da profesyonel bakıcılarına bağlanan bireylerin kişisel alanlarına izinsiz girilmesine, güvenli bağlanan bireylere göre daha fazla tolerans gösterdiklerine dair bulgular ortaya çıkmıştır.

Davila ve diğerleri (2004) yaptıkları araştırmada romantik ilişki ile depresyon arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşılmış ve bu ilişkinin en çok saplantılı bağlanan bireylerde göröldüğü gözlemlenmiştir.

Çamurlu Keser (2006) tarafından yapılan çalışmada güvenli bağlanan çocukların annelerinde kabul ve ilgiye yönelik tutumlarının ön planda olduğu belirlenmiştir.

Deniz (2006) yaptığı çalışma ile çocukluk döneminde istismara uğramanın saplantılı bağlanma ile anlamlı bir ilişkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sabuncuoğlu ve Berkem (2006) tarafından yapılan çalışmada doğum sonrası depresif belirtiler gösteren annelerin güvensiz bağlanma stiline sahip olduğu belirlenmiştir.

Erdoğan (2007) tarafından yapılan çalışmada evliliğinde problem yaşayan çiftlerde kadınların çoğunlukla kaçınan ve kaygılı bağlanma gösterdikleri, erkeklerin kaçınan bağlanma gösterdikleri gözlemlenmiştir.

Türköz (2007)'ün yaptığı çalışmada güvenli bağlanma stiline sahip olan çocukların bellek performanslarının ve stresle baş etme davranışlarının güvensiz bağlanma stiline sahip olan çocuklardan daha iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aikins, Howes ve Hamilton (2009) tarafından yürütülen araştırmada bağlanma örüntülerinin sınıflandırılmasında olumsuz yaşam olaylarının, anne ve çocuk ilişkisindeki güven eksikliğinin, orta çocukluk döneminde olumsuz öğretmen ve çocuk ilişkisi deneyimlerinin ve erken ergenlikteki arkadaşlık kalitesinin düşüklüğünün etkili olduğu görülmüştür.

Dağ ve Gülüm (2013) tarafından yürütülen çalışmada bireyin davranış sonucu ortaya çıkan pekiştireçlerin kendi beklentisinden kaynaklanıp kaynaklanmadığına dair algısını oluşturan kontrol odağının, kaygılı bağlanma ile depresyon, sosyal kaygı ve obsesif kompulsif bozukluk arasındaki ilişkide aracı rolünün olduğu; erkeklerde ise kaygılı bağlanma ile depresyon belirtileri arasındaki ilişkide kontrol odağının aracı rol üstlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Şahin (2015) tarafından yapılan çalışmada güvenli bağlanan çocukların, soyutlama becerilerinin, bilişsel esnekliğinin ve duygu düzenleme becerilerinin kaçınmacı bağlanan çocuklara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bağlanma örüntülerine göre duygu düzenleme becerileri puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yukay Yüksel ve Yıldırım Kurtuluş (2016) tarafından yapılan çalışmada, çocukların anne davranışları ile benlik kavramları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, annelerin çocuklarına karşı ilgi ve şefkat gösterme, duygusal ve fiziksel cezalandırma davranışlarının çocuklardaki bağlanma durumları ile anlamlı bir ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aksekili (2017)'nin yaptığı araştırmada bağlanma puanı ile sosyal şiddet, otorite, kural, genelleme ve ceza puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı; fiziksel saldırganlık puanı ile bağlanma puanı, ahlaki otorite puanı, ahlaki kural puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif ve dūřuk bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Jones ve diğerlerinin (2018) yaptığı çalışmada sonuçlar aile içinde çatışma, ebeveyn ayrılığı, azınlık durumu ve erkek cinsiyetinin, ergenlikteki bağlanma istikrarını sarsabileceğini ortaya koymuştur. Ayrıca bağlanmadaki istikrarın ergenlik döneminde yetişkinlik dönemine göre daha dūřuk olduğu görülmüştür.

Geniş ve Kahraman (2018) tarafından yapılan çalışma sonucunda çocukların benlik algıları ile bağlanma düzeyleri arasında ve sosyal benlik algıları ile bağlanma düzeyleri arasında pozitif yönlü çok zayıf seviyede anlamlı ilişki bulunmuştur. Bağlanma durum dağılımlarına bakıldığında, kaçıngan bağlanma stiline sahip olan çocukların %55,7 ile en büyük grup oldukları; %40,7'sinde güvenli bağlanma ve %36,6'sında negatif bağlanma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İlhan Ildız ve Seven (2018) yaptıkları çalışmada bağlanma ve ilgili değişkenler arasındaki ilişki incelendiğinde, kız çocuklarının erkek çocuklarından daha güvenli bağlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, bağlanma puanları ile sosyo-ekonomik düzey arasında pozitif bir ilişki olduğu ve annenin eğitim düzeyinin arttıka güvenli bağlanmanın da arttığı ortaya çıkmıştır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanma süreçleri ve toplanan verilerin analizlerinde kullanılan istatistiksel yöntemlere dair bilgiler yer alacaktır.

3.1 Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, Türkiye’de yaşayan 18 yaş ve üzeri 295 kadın ve 103 erkek olmak üzere toplam 398 kişi oluşturmaktadır. Araştırmada kartopu yöntemi kullanılmıştır.

3.2 Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcıların sosyo demografik özellikleri öğrenmek için “Demografik Bilgi Formu”, benlik saygısı düzeylerini öğrenmek için “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)”, boyun eğici davranışlarına yönelik bilgi almak için “Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (BEDÖ)”, karakter özelliklerini öğrenmek için “Mizaç ve Karakter Envanteri-Gözden Geçirilmiş Formu (Türkçe TCI-R)” ve katılımcıların bağlanma stillerini öğrenmek için “İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)” kullanılmıştır.

3.2.1 Sosyo-demografik bilgi formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan ve katılımcıların çeşitli sosyo-demografik bilgilerini öğrenmeye yönelik sorular içeren formdur.

3.2.2 Rosenberg benlik saygısı ölçeği (RBSÖ)

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği’ni Rosenberg (1965) geliştirmiştir. Ölçek Türkçe’ye Çuhadaroğlu (1986) tarafından uyarlanmıştır. Bu ölçekteki 3,5,8,9 ve 10 numaralı maddeler tersine çevrilmiştir. RBSÖ 10 maddeden oluşmaktadır ve 4’lü likert biçiminde bir ölçektir (çok yanlış: 1 - çok doğru: 4). Bu maddelerden bazıları “Kendimle gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.”, “Kendime karşı daha fazla saygı duymayı isterdim.”, “Genel olarak kendimden memnunum.”, “Ben de diğer

insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.”. RBSÖ’den alınan yüksek puan, bireyin benlik saygısının düşük olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik-güvenilirlik çalışmasında iç tutarlılık katsayısı 0.71, test tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.75 olarak bulunmuştur (Çuhadaroğlu, 1986).

3.2.3 Boyun eğici davranışlar ölçeği (BEDÖ)

Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Gilbert ve Allan (1994) tarafından geliştirilmiş olan, Türkçe uyarlamasını Şahin ve Şahin (1992)’in yaptığı ölçektir. BEDÖ, her maddesinde bahsi geçen davranışın bireyi ne kadar iyi tanımladığını soran 16 sorudan oluşan ve uygulanması kolay bir ölçektir. Yanıtlar 5’li likert tipine göre “hiç tanımlamıyor”, “biraz tanımlıyor”, “oldukça iyi tanımlıyor”, “iyi tanımlıyor” ve “çok iyi tanımlıyor” verilmektedir. BEDÖ sonucunda bireyler en az 16, en fazla 80 puan alabilmektedirler. Bu ölçekten yüksek puan almak, bireyin daha fazla boyun eğici davranışa sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin güvenilirlik çalışmasında iç tutarlılık katsayısı 0.89, test tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.84 değerinde bulunmuştur (Savaşır & Şahin, 1997).

3.2.4 Mizaç ve karakter envanteri (TCI)

Mizaç ve Karakter Envanteri, Cloninger (1993) tarafından psikobiolojik kişilik kuramı temelinde geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını Köse ve diğerleri (2004) yapmıştır ve yapılan uyarlama Cloninger’in onayını almıştır. Ölçek kişiliğin mizaç ve karakter boyutlarını inceleyen, 240 sorudan oluşmaktadır. Cevaplar “doğru” ve “yanlış” şeklinde verilmektedir. Ölçek 15 yaş ve üzerindeki kişiler için uygun görülmektedir (Arkar, 2004).

Mizaç; Zarardan Kaçınma, Yenilik Arayışı, Ödül Bağımlılığı ve Sebat Etme olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Karakter; Kendi Kendini Yönetme, İş Birliği Yapma ve Kendini Aşma olarak adlandırılan üç alt boyuttan oluşmaktadır (Cloninger, Svrakic, & Przybeck, 1993).

Ölçeğin Türkçe formundaki mizaç boyutuna ait Cronbach alfa değerinin 0.60 ile 0.85, karakter boyutuna ait Cronbach alfa değerlerinin ise 0.82 ile 0.83 arasında

olduğu bulunmuştur. Geçerlik üzerine yapılan ölçümler, TCI'nın Türkiye'de yedi boyutlu kişilik modelini ölçmek için kullanılabileceğini göstermiştir (Arkar, 2004).

3.2.5 İlişki ölçekleri anketi (İÖA)

İlişki Ölçekleri Anketi, Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek güvenli, kayıtsız, korkulu ve saplantılı olmak üzere dört bağlanma modelini ölçmeyi amaçlayan 30 sorudan oluşmaktadır. Türkçe uyarlamasını Sümer ve Güngör (1999) yapmıştır. Ölçek 7'li likert tipinde oluşturulan (1: beni hiç tanımlamıyor; 7- tamamiyle beni tanımlıyor) seçenekler ile cevaplandırılmaktadır. Bireyden istenen kendisini ve yakın ilişkilerini en iyi tanımlayan seçeneği işaretlemesidir. Ölçekte yalnızca 17 soru bağlanma stillerini ölçmekte, kalan 13 soru yakınlık, dayanma ve kaygı faktörlerini değerlendirmek için kullanılmaktadır. Güvenli ve kayıtsız bağlanma stilleri beşer soru ile saplantılı ve korkulu bağlanma stilleri dörder soru ile ölçülmektedir. Puanlama sonucunda, yüksek çıkan model sahip olduğu bağlanma stilidir (Sümer & Güngör, 1999).

Alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayılarının .27 ile .61 arasında olduğu, test tekrar test katsayısının ise .78 olduğu bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliğinin yüksek olduğu görülmektedir (Sümer & Güngör, 1999).

3.3 Verilerin Toplanması

Araştırmanın verilerini toplamak için Google Form programından yararlanılmıştır. Türkiye'nin farklı yerlerinde yaşayan katılımcılara link aracılığıyla ulaşılmıştır. Linkte ilk olarak bilgilendirilmiş onam formu verilmiştir. Daha sonra sırasıyla Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ), Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (BEDÖ), Mizaç ve Karakter Envanteri-Gözden Geçirilmiş Formu (Türkçe TCI-R) ve İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) verilmiştir. Sırasıyla verilen anket sorularının tamamını işaretlemekten diğer ankete geçilmemektedir.

3.4 Araştırma Modeli

Bu araştırmada, benlik saygısı, boyun eğici davranışlar ve kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma karakter özelliklerinin bağlanma stilleri ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır ve araştırmanın modeli ilişkisel tarama modeli şeklindedir.

3.5 Verilerin Analizi

Katılımcılardan toplanan verilerin analizinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 22.0 programı kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin toplam puanlarına ve alt boyutları puanlarına yönelik normallik dağılımı değerlendirildiğinde; verilerin normal dağılım göstermediği görülmüştür ($p < .05$). Ancak puanların normal dağılım göstermemesine rağmen normal dağılımın diğer varsayımları olan basıklık ve çarpıklık değerlerinin $\pm 1,5$ arasında olması ve örneklem hacminin merkezi limit teoremi gereği 30 ve üzerinde olması sebebiyle (Tabachnick & Fidell, 2013) ölçeklerin puanlarına ait verilerin normal dağıldığı kabul edilmiştir.

Araştırmada gruplar arası karşılaştırmalarda iki grup (cinsiyet, yetiştiği aile yapısı ve psikiyatrik destek) karşılaştırmaları için bağımsız t testi uygulanmıştır, ikiden fazla grup (eğitim düzeyi, ebeveyn ilişki durumu ve hayatını geçirdiği yer) karşılaştırmalarında ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. İki değişkenin birbiriyle ilişkisine bakmak için ise Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Bağlanma stillerinin; benlik saygısı, boyun eğici davranışlar, kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma üzerindeki yordama gücünü öğrenmek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Analizlerde güven aralığı %95 olarak belirlenmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde katılımcılardan elde edilen verilerin analizleri sunulmaktadır.

4.1 Katılımcıların Genel Yapısına İlişkin Frekans Dağılımı

Katılımcıların sosyo demografik değişkenlerine göre frekans ve yüzdelik değerleri aşağıdaki çizelgede verilmiştir.

Çizelge 4.1: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Kadın	295	74.1
	Erkek	103	25.9
Eğitim	İlkokul	9	2.3
	Ortaokul	5	1.3
	Lise	72	18.1
	Ön Lisans	36	9
	Lisans	172	43.2
	Lisansüstü	104	26.1
İlişki Durumu	İlişkim Yok	138	34.7
	Flört/Sevgili	69	17.3
	Sözlü/Nişanlı	24	6
	Evli	155	38.9
	Boşanmış	15	3
Hayatını En Çok Geçirdiği Yer	Köy/Kasaba/İlçe	75	18.8
	Şehir	99	24.9
	Büyükşehir	224	56.3
Yetiştirilen Aile Yapısı	Çekirdek	351	88.2
	Geniş	45	11.3
Anne Eğitim Düzeyi	Okur-Yazar Değil	50	12.6
	İlkokul	166	41.7
	Ortaokul	40	10.1
	Lise	82	20.6
	Üniversite ve üzeri	60	15.1

Çizelge 4.1: Devamı

Değişkenler		n	%
Baba Eğitim Düzeyi	Okur-Yazar Değil	7	1.8
	İlkokul	134	33.7
	Ortaokul	47	11.8
	Lise	103	25.9
	Üniversite ve üzeri	107	26.9
Ebeveyn Evlilik Durumu	Evli	312	74.4
	Boşanmış	23	5.8
	Ayrı	6	1.5
	Hayatta Değiller	57	14.3
Psikiyatrik Destek	Evet	145	36.4
	Hayır	253	63.6

Çizelge 4.1’de görüldüğü üzere; 295’i (%74.1) kadın, 103’ü (%25.9) erkek olmak üzere toplamda 398 kişi araştırmaya katılmıştır. Araştırmaya katılan kişiler eğitim durumlarını; 9’u (%2.3) ilkokul, 5’i (%1.3) ortaokul mezunu, 72’si (%18.1) lise mezunu, 36’sı (%9) ön lisans, 172’si (%43.2) üniversite mezunu ve 104’ü (%26.1) lisansüstü mezun olarak belirtmiştir. Katılımcılar ilişki durumlarını; 138’i (%34.7) ilişkisinin olmadığını, 69’u (%17.3) flört/sevgilisi olduğunu, 24’ü (%6) sözlü/nişanlı olduğunu, 155’i (%38.9) evli olduğunu ve 15’i (%3) boşandığını belirtmiştir. Katılımcılar büyüdüğü yeri; 75’i (%18.8) köy/kasaba/ilçe, 99’u (%24.9) şehir ve 224’ü (%56.3) büyükşehir olduğunu belirtmiştir. Katılımcılar yetiştikleri aile yapısını; 351’i (%88.2) çekirdek ve 45’i (%11.3) geniş aile olduğunu belirtmiştir. Katılımcılar annelerinin eğitim düzeyinin; 50’si (%12.6) okur yazar olmadığını, 166’sı (%41.7) ilkokul mezunu, 40’ı (%10.1) ortaokul mezunu, 82’si (%20.6) lise mezunu ve 60’ı (%15.1) üniversite ve üzeri mezun olduğunu belirtmiştir. Katılımcılar babalarının eğitim düzeyinin; 7’si (%1.8) okur yazar olmadığını, 134’ü (%33.7) ilkokul mezunu, 47’si (%11.8) ortaokul mezunu, 103’ü (%25.9) lise mezunu ve 107’si (%26.9) üniversite ve üzeri mezun olduğunu belirtmiştir. Katılımcılar ebeveyn evlilik durumlarını; 312’si (%74.4) evli, 23’ü (%5.8) boşanmış, 6’sı (%1.5) ayrı ve 57’si (%14.3) ebeveynlerinin hayatta olmadığı şeklinde belirtmiştir. Katılımcıların 145’i (%36.4) psikiyatrik destek aldıklarını ve 253’ü (%63.6) psikiyatrik destek almadığını belirtmiştir.

4.2 Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ile Sosyo Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

4.2.1 Rosenberg benlik saygısı ölçeği ile cinsiyet arasındaki ilişkinin incelenmesi

Çizelge 4.2: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelendiği t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ort.	SS	T	p
Benlik	Kadın	295	19.19	5.41	2.539	.01
Saygısı	Erkek	103	17.67	5.13		

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanlarının cinsiyete göre farklılıklarını belirlemek adına bağımsız örneklem t testi analizi uygulanmıştır. Kadınların benlik saygısı düzeyinin (Ort=19.19, SS=5.41), erkeklerin benlik saygısı düzeyinden (Ort=17.67, SS=5.13) anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır.

4.2.2 Rosenberg benlik saygısı ölçeği ile hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yer arasındaki ilişkinin incelenmesi

Çizelge 4.3: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinden Alınan Puanların Hayatının Büyük Çoğunluğunu Geçirdiği Yere Göre Karşılaştırılması

	Hayatının Büyük Çoğunluğunu Geçirdiği Yer	N	Ort.	SS	F (p)	Farklılık (LSD)
Benlik Saygısı	Köy/Kasaba/İlçe	75	18,80	5,22	.523 (.59)	-
	Şehir	99	19,26	5,43		
	Büyükşehir	224	18,59	5,41		

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanlarının hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yere göre farklılıklarını belirlemek adına tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, katılımcıların hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yer değişkenine göre benlik saygısı düzeylerinin farklılaşmadığı saptanmıştır ($F_{2,395} = .523, p > .05$).

4.2.3 Rosenberg benlik saygısı ölçeği ile yetiştiği aile yapısı arasındaki ilişkinin incelenmesi

Çizelge 4.4: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Puanlarının Yetiştirdiği Aile Yapısı Değişkenine Göre İncelendiği t-testi Sonuçları

	Yetiştirdiği Aile Yapısı	N	Ort.	SS	T	p
Benlik Saygısı	Çekirdek	351	18.90	5.45	1.172	.24
	Geniş	45	18.00	4.80		

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanlarının yetiştiği aile yapısına göre farklılıklarını belirlemek adına bağımsız örneklem t testi analizi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda, katılımcıların yetiştiği aile yapısı değişkenine göre benlik saygısı düzeylerinin farklılaşmadığı saptanmıştır ($p > .05$).

4.2.4 Rosenberg benlik saygısı ölçeğinin ile ebeveyn ilişki durumu arasındaki ilişkinin incelenmesi

Çizelge 4.5: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinden Alınan Puanların Ebeveyn İlişki Durumuna Göre Karşılaştırılması

	Ebeveyn İlişki Durumu	N	Ort.	SS	F (p)	Farklılık (LSD)
Benlik Saygısı	Evli	313	18,62	5,20	.560 (.64)	-
	Boşanmış	23	19,78	6,39		
	Ayrı	6	19,16	3,65		
	Hayatta Değiller	57	19,33	6,03		

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanlarının ebeveyn ilişki durumuna göre farklılıklarını incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, katılımcıların benlik saygı düzeyi puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($F_{3,394} = .560, p > .05$).

4.2.5 Rosenberg benlik saygısı ölçeğinin ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi

Çizelge 4.6: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinden Alınan Puanların Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

	Eğitim Düzeyi	N	Ort.	SS	F (p)	Farklılık (LSD)
Benlik Saygısı	İlkokul	9	19,66	4,06	.597 (.70)	-
	Ortaokul	5	21,00	5,14		
	Lise	72	18,88	5,78		
	Ön Lisans	36	18,66	4,60		
	Lisans	172	19,06	5,35		
	Lisansüstü	104	18,16	5,52		

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanlarının eğitim düzeyine göre farklılıklarını incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, katılımcıların benlik saygı düzeyi puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($F_{5,392} = .597, p > .05$).

4.3 Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği ile Sosyo Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

4.3.1 Boyun eğici davranışlar ölçeği ile cinsiyet arasındaki ilişkinin incelenmesi

Çizelge 4.7: Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelendiği t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ort.	SS	T	p
Boyun Eğici Davranışlar	Kadın	295	39.86	9.82	-1.044	.29
	Erkek	103	41.00	9.46		

Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanlarının cinsiyete göre farklılıklarını belirlemek adına bağımsız örneklem t testi analizi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda, katılımcıların cinsiyetine göre boyun eğici davranışlar puanların farklılaşmadığı saptanmıştır ($p > .05$).

4.3.2 Boyun eğici davranışlar ölçeği ile hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yer arasındaki ilişkinin incelenmesi

Çizelge 4.8: Boyun Eğici Davranışlar Ölçeğinden Alınan Puanların Hayatının Büyük Çoğunluğunu Geçirdiği Yere Göre Karşılaştırılması

	Hayatının Büyük Çoğunluğunu Geçirdiği Yer					F (p)	Farklılık (LSD)
	N	Ort.	SS				
Boyun Eğici Davranışlar	Köy/Kasaba/İlçe	75	43,14	11,07	6.339 (.002)	1>3	
	Şehir	99	41,03	10,31			
	Büyükşehir	224	38,78	8,71			

Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanlarının hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yer değişkenine göre farklılıklarını belirlemek adına tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, katılımcıların hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yer puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($F_{2,395} = 6.339$, $p < .05$). Hangi grupların birbirinden farklı olduğuna bakmak için Post-hoc karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan Post-Hoc analizi (LSD) sonrasında; köy/kasaba/ilçede geçiren katılımcıların boyun eğici davranışlar ölçeği puanlarının (Ort=43.14, SS=11.07), büyükşehirde geçiren katılımcıların (Ort=38.78, SS=8.71) puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır.

4.3.3 Boyun eğici davranışlar ölçeği ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi

Çizelge 4.9: Boyun Eğici Davranışlar Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

	Eğitim Düzeyi					F (p)	Farklılık (LSD)
	N	Ort.	SS				
Boyun Eğici Davranışlar	İlkokul	9	43,55	8,61	1.839 (.10)	-	
	Ortaokul	5	46,40	8,20			
	Lise	72	41,54	9,76			
	Ön Lisans	36	40,27	9,68			
	Lisans	172	40,41	10,14			
	Lisansüstü	104	38,16	8,94			

Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanlarının eğitim düzeyine göre farklılıklarını incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, katılımcıların boyun eğici davranışlar puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($F_{5,392}=1.839, p>.05$).

4.3.4 Boyun eğici davranışlar ölçeğinin ile psikiyatrik destek arasındaki ilişkinin incelenmesi

Çizelge 4.10: Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği Puanlarının Psikiyatrik Destek Değişkenine Göre İncelendiği t-Testi Sonuçları

	Psikiyatrik Destek	N	Ort.	SS	T	p
Boyun Eğici Davranışlar	Evet	145	40,10	9,73	-.093	.92
	Hayır	253	40,19	9,75		

Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanlarının psikiyatrik destek alma durumlarına göre farklılıklarını belirlemek adına bağımsız örneklem t testi analizi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda, katılımcıların psikiyatrik destek alma durumlarına göre boyun eğici davranışlar puanının farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>.05$).

4.4 Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Boyutları Kendi Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma Boyutu ile Sosyo Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

4.4.1 Kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma boyutu ile cinsiyet arasındaki ilişkinin incelenmesi

Çizelge 4.11: Kendi Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma Boyutları Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelendiği t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ort.	SS	t (p)
Kendi Kendini Yönetme	Kadın	295	28,50	7,30	.246 (.80)
	Erkek	103	28,31	6,90	
İş Birliği Yapma	Kadın	295	30,40	5,68	2.561 (.01)
	Erkek	103	28,71	5,75	

Yapılan analiz sonucunda, Kendi Kendini Yönetme alt boyutunun katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>.05$). İş Birliği Yapma alt

boyutunda ise, kadın katılımcıların puanlarının (Ort =30.40, SS =5.68) erkek katılımcıların puanlarından (Ort =28.71, SS =5.75) anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır.

4.4.2 Kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma boyutu ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi

Çizelge 4.12: Kendi Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma Boyutundan Alınan Puanların Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

	Eğitim Düzeyi	N	Ort.	SS	F (p)	Farklılık (LSD)
Kendi Kendini Yönetme	İlkokul	9	26,22	6,35	4.924 (.001)	5>3 6>5 6>4 6>3 6>2
	Ortaokul	5	23,80	7,42		
	Lise	72	26,33	6,50		
	Ön Lisans	36	26,63	6,75		
	Lisans	172	28,70	6,83		
	Lisansüstü	104	30,55	7,84		
	İş Birliği Yapma	İlkokul	9	28,88		
Ortaokul		5	32,00	5,43		
Lise		72	29,56	6,36		
Ön Lisans		36	30,00	5,59		
Lisans		172	30,39	4,97		
Lisansüstü		104	29,50	6,52		

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; Kendi Kendini Yönetme puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($F_{5,392} = 4.924, p < .05$). Yapılan Post-Hoc analizi (LSD) sonrasında; lisans mezunu katılımcıların puanlarının (Ort=28.70, SS=6.83), lise mezunu katılımcıların puanlarından (Ort=26.33, Ort=6.50) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde lisansüstü mezun katılımcıların puanlarının (Ort=30.55, SS=7.84), ortaokul mezunu (Ort=23.80, SS=7.42), lise mezunu (Ort=26.33, Ort=6.50), ön lisans mezunu (Ort=26.63, Ort=6.75) ve lisans mezunu katılımcıların puanlarından (Ort=28.70, SS=6.83) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. İş Birliği Yapma puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($F_{5,392} = .578, p > .05$).

4.4.3 Kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma ile hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yer arasındaki ilişkinin incelenmesi

Çizelge 4.13: Kendi Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma Boyutundan Alınan Puanların Hayatının Büyük Çoğunluğunu Geçirdiği Yere Göre Karşılaştırılması

	Hayatının Büyük Çoğunluğunu Geçirdiği Yer				F (p)	Farklılık (LSD)
	Köy/Kasaba/İlçe	Şehir	Büyükşehir			
Kendi Kendini Yönetme	Köy/Kasaba/İlçe	75	27,14	6,72	4.258 (.01)	3>1
	Şehir	99	27,37	7,21		
	Büyükşehir	224	29,37	7,23		
İş Birliği Yapma	Köy/Kasaba/İlçe	75	30,40	5,25	.348 (.70)	-
	Şehir	99	29,66	6,02		
	Büyükşehir	224	29,95	5,78		

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; Kendi Kendini Yönetme puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır ($F_{2,395} = 4.258$, $p < .05$). Yapılan Post-Hoc analizi (LSD) sonrasında; hayatının büyük çoğunluğunu büyükşehirde geçiren katılımcıların puanlarının (Ort=29.37, SS=7.23) köy/kasaba/ilçede geçiren katılımcıların (Ort=27.14, SS=.6.72) puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. İş Birliği Yapma puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($F_{2,395} = .348$, $p > .05$).

4.4.4 Kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma ile yetiştiği aile yapısı arasındaki ilişkinin incelenmesi

Çizelge 4.14: Kendi Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma Boyutu Puanlarının Yetiştirdiği Aile Yapısı Değişkenine Göre İncelendiği t-Testi Sonuçları

	Yetiştirdiği Aile Yapısı		N	Ort.	SS	t (p)
	Çekirdek	Geniş				
Kendi Kendini Yönetme	Çekirdek	351	28,22	7,17	-1.557 (.12)	
	Geniş	45	30,02	7,30		
İş Birliği Yapma	Çekirdek	351	29,84	5,81	-1.249 (.21)	
	Geniş	45	30,88	5,20		

Kendi Kendine Yönetme ve İş Birliği Yapma puanlarının katılımcıların yetiştiği aile yapısına göre farklılıklarını belirlemek adına bağımsız örneklem t testi analizi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda, Kendi Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma alt boyutlarının katılımcıların yetiştiği aile yapısına göre farklılık göstermediği saptanmıştır ($p>.05$).

4.5 İlişki Ölçeği Anketi ile Sosyo Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

4.5.1 İlişki ölçeği anketi ile cinsiyet arasındaki ilişkinin incelenmesi

Çizelge 4.15: İlişki Ölçekleri Anketi Alt Boyutları Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelendiği t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ort.	SS	t (p)
Güvenli	Kadın	295	20,67	5,68	.621
Bağlanma	Erkek	103	20,24	6,15	(.53)
Korkulu	Kadın	295	17,20	3,88	2.352
Bağlanma	Erkek	103	16,13	4,00	(.02)
Kayıtsız	Kadın	295	21,68	6,52	1.222
Bağlanma	Erkek	103	20,78	6,42	(.22)
Saplantılı	Kadın	295	14,65	3,30	-3.526
Bağlanma	Erkek	103	16,03	3,47	(.001)

Yapılan analiz sonucunda; Kayıtsız Bağlanma ve Güvenli Bağlanma alt boyut puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>.05$). Korkulu Bağlanma alt boyutunda; kadın katılımcıların puanlarının (Ort=17.20, SS=3.88), erkek katılımcıların puanlarından (Ort=16.13, SS=4.00) anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Saplantılı bağlanma alt boyutunda; erkek katılımcıların puanlarının (Ort=16.03, SS=3.47), kadın katılımcıların puanlarından (Ort=14.65, SS=3.30) anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır.

4.5.2 İlişki ölçeği anketi ile yetiştiği aile yapısı arasındaki ilişkinin incelenmesi

Çizelge 4.16: İlişki Ölçekleri Anketi Alt Boyutları Puanlarının Yetiştirdiği Aile Yapısı Değişkenine Göre İncelendiği t-Testi Sonuçları

	Yetiştirdiği Aile Yapısı	N	Ort.	SS	t (p)
Güvenli Bağlanma	Çekirdek	351	20,49	5,79	-.676
	Geniş	45	21,13	5,97	(.50)
Korkulu Bağlanma	Çekirdek	351	16,85	3,92	-1.115
	Geniş	45	17,57	4,11	(.27)
Kayıtsız Bağlanma	Çekirdek	351	21,36	6,48	-.956
	Geniş	45	22,37	6,69	(.34)
Saplantılı Bağlanma	Çekirdek	351	15,01	3,47	.024
	Geniş	45	15,00	2,88	(.98)

Yapılan analiz sonucunda; Korkulu Bağlanma, Kayıtsız Bağlanma, Güvenli Bağlanma ve Saplantılı Bağlanma alt boyut puanlarının katılımcının yetiştiği aile yapısına göre farklılaşmadığı saptanmıştır ($p > .05$).

4.5.3 İlişki ölçeği anketi ile ebeveyn ilişki durumu arasındaki ilişkinin incelenmesi

Çizelge 4.17: İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Ebeveyn İlişki Durumuna Göre Karşılaştırılması

	Ebeveyn İlişki Durumu	N	Ort.	SS	F (p)	Farklılık (LSD)
Güvenli Bağlanma	Evli	312	20,64	5,80	.169 (.91)	-
	Boşanmış	23	20,30	5,86		
	Ayrı	6	21,33	6,02		
	Hayatta Değiller	57	20,14	5,85		
Korkulu Bağlanma	Evli	312	17,01	3,94	4.693 (.003)	2>1 2>4
	Boşanmış	23	18,86	2,94		
	Ayrı	6	18,33	1,96		
	Hayatta Değiller	57	15,52	4,04		

Çizelge 4.17: Devamı

	Ebeveyn İlişki Durumu	N	Ort.	SS	F (p)	Farklılık (LSD)
Kayıtsız Bağlanma	Evli	312	21,66	6,47	.846 (.47)	-
	Boşanmış	23	20,91	7,20		
	Ayrı	6	23,16	8,47		
	Hayatta Değiller	57	20,35	6,15		
Saplantılı Bağlanma	Evli	312	14,73	3,34	3.498 (.01)	2>1 2>4
	Boşanmış	23	16,21	3,65		
	Ayrı	6	15,00	3,84		
	Hayatta Değiller	57	16,05	3,36		

Yapılan analiz sonucunda; Korkulu Bağlanma Stili puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($F_{3,394}=4.693$, $p<.05$). Yapılan Post-Hoc analizi (LSD) sonrasında; ebeveyni boşanmış olan katılımcıların korkulu bağlanma stili puanlarının (Ort=18.86, SS=2.94), ebeveyni evli (Ort=17.01, SS=3.94) ve ebeveyni hayatta olmayan katılımcıların puanlarından (Ort=15.52, SS=4.04) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Kayıtsız Bağlanma Stili ($F_{3,394}=.846$, $p>.05$) ve Güvenli Bağlanma Stili ($F_{3,394}=.169$, $p>.05$) puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır. Saplantılı Bağlanma Stili puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($F_{3,394}=3.498$, $p<.05$). Yapılan Post-Hoc analizi (LSD) sonrasında; ebeveyni boşanmış olan katılımcıların saplantılı bağlanma stili puanlarının (Ort=16.21, SS=3.65), ebeveyni evli (Ort=14.73, SS=3.34) ve ebeveyni hayatta olmayan katılımcıların puanlarından (Ort=16.05, SS=3.36) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

4.5.4 İlişki ölçeği anketi ile psikiyatrik destek arasındaki ilişkinin incelenmesi

Çizelge 4.18: İlişki Ölçekleri Anketi Alt Boyutları Puanlarının Psikiyatrik Destek Değişkenine Göre İncelendiği t-Testi Sonuçları

	Psikiyatrik Destek	N	Ort.	SS	t (p)
Güvenli Bağlanma	Evet	145	21,04	6,39	1.199
	Hayır	253	20,28	5,42	(.23)
Korkulu Bağlanma	Evet	145	17,04	3,77	.435
	Hayır	253	16,86	4,04	(.66)
Kayıtsız Bağlanma	Evet	145	21,14	6,72	-.709
	Hayır	253	21,63	6,37	(.47)
Saplantılı Bağlanma	Evet	145	15,11	3,19	476
	Hayır	253	14,95	3,52	(.63)

Yapılan analiz sonucunda; Korkulu Bağlanma, Kayıtsız Bağlanma, Güvenli Bağlanma ve Saplantılı Bağlanma alt boyut puanlarının katılımcının psikiyatrik destek alma durumuna göre farklılaşmadığı saptanmıştır ($p > .05$).

4.6 Bağlanma Stilleri ile Benlik Saygısı, Boyun Eğici Davranış, Kendi Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Çizelge 4.19: Bağlanma Stilleri ile Benlik Saygısı, Boyun Eğici Davranış, Kendi Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	1	2	3	4	5	6	7	8
1. B.S	1							
2. B.E.D	.355**	1						
3. K.K.Y	-.479**	-.452**	1					
4. İ.B.Y	-.074	-.067	.452**	1				
5. Ko.B	.095	.152**	-.181**	-.103*	1			
6. Ka.B	.245**	.238**	-.313**	-.264**	.262**	1		
7. G.B	-.117*	-.125*	.194**	.200**	.281**	-.469**	1	
8. S.B	-.015	.127*	-.112*	-.088	.070	.016	-.045	1

Not. r: Pearson Korelasyon Katsayısı, **: $p < 0.01$, *: $p < 0.05$

Ko B: Korkulu Bağlanma, Ka B: Kayıtsız Bağlanma, G.B: Güvenli Bağlanma, S.B: Saplantılı Bağlanma, B.S: Benlik Saygısı, B.E.D: Boyun Eğici Davranışlar, K.Y: Kendi Kendini Yönetme, İ.B.Y: İş Birliği Yapma

4.7 Bağlanma Stillerinin Benlik Saygısı, Boyun Eğici Davranışlar, Kendi Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma Değişkenlerini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Çizelge 4.20: Bağlanma Stillerinin Benlik Saygısı Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Yordayıcı Değişken	<i>B</i>	<i>Standart Hata</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>
Benlik Saygısı	Sabit	14,903	2,143		6,953	,000
	Korkulu Bağlanma	,065	,079	,047	,820	,41
	Kayıtsız Bağlanma	,182	,052	,220	3,514	,000
	Güvenli Bağlanma	-,026	,058	-,028	-,448	,65
	Saplantılı Bağlanma	-,037	,078	-,023	-,477	,63

$R = .249$ $R^2 = .062$ $R^2_{adj} = .052$, $F(4, 393) = 6.494$ $p < .05$

Bağlanma stilleri puanlarıyla oluşturulan modelde; Benlik Saygısı puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir ($F(4, 393) = 6.494$, $p < .05$). Bu modelde; Benlik Saygısı puanlarındaki varyansın yaklaşık %6'sı açıklanmaktadır ($R^2 = .062$). Regresyon katsayılarına bakıldığında Kayıtsız Bağlanma puanlarının ($\beta = .220$, $p < .05$) pozitif yönde Benlik Saygısı puanlarını yordadığı saptanmıştır.

Çizelge 4.21: Bağlanma Stillerinin Boyun Eğici Davranışlar Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Yordayıcı Değişken	<i>B</i>	<i>Standart Hata</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>
Boyun Eğici Davranışlar	Sabit	27,404	3,837		7,143	,000
	Korkulu Bağlanma	,298	,141	,121	2,112	,03
	Kayıtsız Bağlanma	,254	,093	,170	2,744	,006
	Güvenli Bağlanma	-,125	,105	-,075	-1,198	,23
	Saplantılı Bağlanma	,323	,139	,113	2,320	,02

$R = .287$ $R^2 = .082$ $R^2_{adj} = .073$, $F(4, 393) = 8.830$ $p < .05$

Bağlanma stilleri puanlarıyla oluşturulan modelde; Boyun Eğici Davranışlar puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir ($F(4, 393) = 8.830$, $p < .05$). Bu modelde; Boyun Eğici Davranışlar puanlarındaki varyansın yaklaşık %8'i

açıklanmaktadır ($R^2 = .082$). Regresyon katsayılarına bakıldığında Korkulu Bağlanma puanlarının ($\beta = .121$, $p < .05$), Kayıtsız Bağlanma puanlarının ($\beta = .170$, $p < .05$) ve Saplantılı Bağlanma puanlarının ($\beta = .113$, $p < .05$) pozitif yönde Boyun Eğici Davranışlar puanlarını yordadığı saptanmıştır.

Çizelge 4.22: Bağlanma Stillerinin Kendi Kendini Yönetme Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Yordayıcı Değişken	<i>B</i>	<i>Standart Hata</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>
	Sabit	37,623	2,761		13,628	,000
	Korkulu Bağlanma	-,293	,101	-,161	-2,890	,004
Kendi Kendini Yönetme	Kayıtsız Bağlanma	-,226	,067	-,204	-3,393	,001
	Güvenli Bağlanma	,173	,075	,139	2,294	,02
	Saplantılı Bağlanma	-,193	,100	-,091	-1,931	,05

$R = .361$ $R^2 = .130$ $R^2_{adj} = .122$, $F(4, 393) = 14.727$ $p < .05$

Bağlanma stilleri puanlarıyla oluşturulan modelde; Kendi Kendini Yönetme puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir ($F(4, 393) = 14.727$, $p < .05$). Bu modelde; Kendi Kendini Yönetme puanlarındaki varyansın yaklaşık %13'ü açıklanmaktadır ($R^2 = .130$). Regresyon katsayılarına bakıldığında Korkulu Bağlanma puanlarının ($\beta = -.161$, $p < .05$) ve Kayıtsız Bağlanma puanlarının ($\beta = -.204$, $p < .05$) negatif yönde Kendi Kendini Yönetme puanlarını yordadığı saptanmıştır. Güvenli Bağlanma puanlarının ($\beta = .139$, $p < .05$) pozitif yönde Kendi Kendini Yönetme puanlarını yordadığı saptanmıştır.

Çizelge 4.23: Bağlanma Stillerinin İş Birliği Yapma Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Yordayıcı Değişken	<i>B</i>	<i>Standart Hata</i>	β	<i>t</i>	P
İş Birliği Yapma	Sabit	34,424	2,255		15,268	,000
	Korkulu Bağlanma	-,135	,083	-,093	-1,631	,10
	Kayıtsız Bağlanma	-,151	,054	-,171	-2,780	,006
	Güvenli Bağlanma	,141	,061	,143	2,298	,02
	Saplantılı Bağlanma	-,122	,082	-,072	-1,491	,13

$R = .299$ $R^2 = .090$ $R^2_{adj} = .080$, $F(4, 393) = 9.665$ $p < .05$

Bağlanma stilleri puanlarıyla oluşturulan modelde; İş Birliği Yapma puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir ($F(4, 393) = 9.665$, $p < .05$). Bu modelde; İş Birliği Yapma puanlarındaki varyansın yaklaşık %9'u açıklanmaktadır ($R^2 = .090$). Regresyon katsayılarına bakıldığında Kayıtsız Bağlanma puanlarının ($\beta = -.171$, $p < .05$) negatif yönde İş Birliği Yapma puanlarını yordadığı saptanmıştır. Güvenli Bağlanma puanlarının ($\beta = .143$, $p < .05$) pozitif yönde İş Birliği Yapma puanlarını yordadığı saptanmıştır.

5. TARTIŞMA

Yapılan çalışmada yetişkinlerde benlik saygısı, boyun eğici davranış ve karakter özelliklerinin bağlanma stillerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre çalışmanın değişkenlerinin farklılaşp farklılaşmadığına yönelik analizler yapılmıştır. Bahsedilen özellikleri ölçmek amacıyla Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ), Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (BEDÖ), Mizaç ve Karakter Envanteri (TCI) ve İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) kullanılmıştır.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ile katılımcıların demografik bilgileri arasındaki ilişkiler yorumlanmış ve literatür kapsamında ele alınmıştır.

Çalışmamızda benlik saygısı düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Kadınların benlik saygısı düzeyinin, erkeklerin benlik saygısı düzeyinden anlamlı düzeyde düşük olduğu bulunmuştur. Literatüre bakıldığında benlik saygısı ile cinsiyet arasındaki ilişkiye dair farklı bulgulara ulaşıldığı görülmektedir. Bazı çalışmalarda benlik saygısı ve cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olmadığı (Arıcak, 1995; Damran Akyıldırım, 2017; Erbaş, 2019;), bazı çalışmalarda kadınların benlik saygılarının erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu (Özkan İ. , 1994; Korkmaz, 1996), bazı çalışmalarda ise bizim çalışmamıza paralel şekilde erkeklerin benlik saygısı düzeyinin kadınlara oranla daha yüksek olduğu (Avison & McAlpine, 1992; Kling ve diğerleri, 1999; Polce-Lynch ve diğerleri, 2001; Gençoğlu, 2019) saptanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulguya göre erkeklerin, kadınlara oranla yüksek benlik saygısına sahip olmasında toplumumuzda çocukların belli toplumsal cinsiyet rollerine göre yetiştirilmesinin büyük role sahip olduğu düşünülmektedir.

Benlik saygısı düzeyinin kişinin hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yere göre farklılaşp farklılaşmadığının değerlendirilmesi sonucunda, katılımcıların hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yer değişkenine göre benlik saygısı düzeylerinin farklılaşmadığı saptanmıştır. Literatüre bakıldığında benlik saygısı ile hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yer değişkeni arasındaki ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıda

çalışma olduğu görülmüştür. Bu çalışmalar benlik saygısı ile bireyin hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yer arasında anlamlı farklılık olduğunu (Yılmaz & Ekinci, 2001; Kahriman, 2005; Dinçer & Öztunç, 2009) saptamıştır. Sözü edilen çalışmalar büyükşehirde yaşayan bireylerin, köy veya kasabada yaşayan bireylere oranla benlik saygısı düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Literatür göz önüne alındığında ve yerleşim yerlerine göre ulaşılabilecek imkanların değişkenlik göstereceği düşünüldüğünde benlik saygısı düzeyinin hayatın büyük çoğunluğunu geçirdiği yere göre farklılaşması beklenmiştir. Ancak beklenilenden farklı sonuç elde edilmiştir. Sonuçların farklılık göstermesinin örneklemimizin çoğunluğunun büyükşehirden olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yapılacak olan çalışmalarda örnekleme dikkat edilmesi tavsiye edilir.

Çalışmamızda yetiştiği aile yapısı değişkenine göre benlik saygısı düzeylerinin farklılaşmadığı saptanmıştır. Literatüre bakıldığında benlik saygısı düzeyinin bireyin yetiştiği aile yapısına göre farklılaşp farklılaşmadığına dair farklı sonuçlar olduğu görülmektedir. Bazı çalışmalar çekirdek ailede yetişen bireylerin benlik saygısı puanlarının daha yüksek olduğunu ve bireyin yetiştiği aile yapısı ile benlik saygısı düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olduğunu (Yılmaz & Ekinci, 2001; Güler, 2011) saptamıştır. Bizim bulgularımızla örtüşecek şekilde benlik saygısı düzeyinin bireyin yetiştiği aile yapısına göre anlamlı farklılık göstermediğini (Kahriman, 2005; Dinçer F. , 2008) saptayan çalışmalar da mevcuttur.

Çalışmamızda benlik saygısı puanlarının ebeveyn ilişki durumuna göre farklılıklarını incelemek amacıyla yapılan değerlendirmede anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Literatür incelendiğinde araştırmamızın bulgusuyla çelişen sonuçlara ulaşan bazı çalışmaların olduğu (Öztürk S. , 2006; Kasuto, 2017) görülmektedir. Aynı zamanda araştırmamızın bulgusuyla paralel şekilde benlik saygısı düzeyinin ebeveyn ilişki durumuna göre farklılık göstermediğini saptayan (Kan, 2018; Demirkol, 2019; Köse D. , 2019) çeşitli çalışmalar da mevcuttur.

Çalışmamızda katılımcıların benlik saygı puanlarının eğitim düzeyi grupları arasında anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Literatüre bakıldığında benlik saygısı ile eğitim düzeyi ilişkisine dair farklı sonuçlara ulaşan çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Yapılan bazı çalışmalar bulgumuzu destekler nitelikte benlik saygısının eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır (Ünal Kılıç, 2014; Ünlü, 2015). Yetişkin örnekleminde benlik

saygısı ölçeğinin güvenilirlik geçerlilik çalışmasının yapıldığı araştırmada ise benlik saygısının eğitim düzeyine göre farklılık gösterdiği (Korkmaz, 1996) bulunmuştur. Benzer şekilde Bulam (2019) tarafından yapılan çalışmada eğitim düzeyi ile benlik saygısı arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Bu sonuçlar araştırmanın bulgusuyla çelişmektedir.

Literatür incelendiğinde boyun eğici davranışlar ile ilgili yapılan çalışma sayısının ülkemizde çok fazla olmadığı görülmektedir. Çalışmamızda boyun eğici davranış ile cinsiyet arasındaki ilişki incelenmiş ve yapılan analiz sonucunda katılımcıların cinsiyetine göre boyun eğici davranışlar puanlarının farklılaşmadığı saptanmıştır. Literatüre bakıldığında boyun eğici davranış puanının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin farklı sonuçların bulunduğu görülmektedir. Bazı çalışmalar cinsiyete göre anlamlı farklılık olduğunu ve erkeklerin kadınlara oranla daha fazla boyun eğici davranış sergilediklerini (Kaya ve diğerleri, 2004; Yıldırım, 2004; Altınsoy, 2016), bazı çalışmalar ise cinsiyete göre anlamlı farklılık olduğunu ve kadınların boyun eğici davranış puanlarının erkeklere oranla daha yüksek olduğunu (Sayar, 2012; Şeleci, 2014) saptamıştır. Çalışmamızın bulgusuyla örtüşecek şekilde boyun eğici davranış ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olmadığı (Dönmez & Demirtaş, 2009; Yekeler & Pehlivan, 2014; Erdoğan D. , 2016) sonucuna ulaşan çalışmalar da mevcuttur.

Çalışmamızda boyun eğici davranış düzeyinin hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yer değişkenine göre farklılıklarını belirlemek amacıyla yapılan değerlendirme sonucunda, katılımcıların hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yer puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Çalışma bulgusunda hayatının büyük çoğunluğunu köy/kasaba/ilçede geçiren bireylerin boyun eğici davranış puanlarının büyükşehirde geçiren bireylere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Literatür incelendiğinde boyun eğici davranış ile bireyin hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yer arasındaki ilişkiye dair farklı sonuçlara ulaşılan çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir. Boyun eğici davranış puanı ile hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yer arasında anlamlı bir ilişki olmadığını saptayan (Torun ve diğerleri, 2012; Şeleci, 2014) çalışmaların olduğu görülmektedir. Koç, Bayraktar ve Çolak (2010) ise yaptıkları araştırmada boyun eğici davranış puanlarının bireyin hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yere göre anlamlı farklılık gösterdiğini saptamışlardır. İlçede ve köyde yaşayan bireylerin

kasaba, il ve büyükşehirde yaşayan bireylere göre daha fazla boyun eğici davranış sergilediklerini belirtmişlerdir. Bu çalışma araştırmamızın bulgusuyla benzerlik göstermektedir. Farklı örneklemeler ile çalışılması bu konuda daha fazla bilgiye ulaşılması konusunda yardımcı olacaktır.

Boyun eğici davranış düzeyinin eğitim düzeyi ile ilişkisi incelenmiş ve yapılan analiz sonucunda katılımcıların boyun eğici davranışlar puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır. Bakılan alanyazında boyun eğici davranışların, genellikle sınıf düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelendiği ve yapılan araştırmalarda büyük ölçüde son sınıfların daha az boyun eğici davranış sergilediklerinin bulunduğu görülmektedir. Literatüre bakıldığında yapılan çalışmaların bazıları boyun eğici davranış düzeyi ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu (Şeleci, 2014; Tutar, Öztürk Başpınar, & Güler, 2018) sonucuna ulaşmışlardır. Bazı çalışmalar ise boyun eğici davranışın eğitim düzeyine göre farklılaşmadığını (Görgülü, 2009; Yörük & Dündar, 2011) saptamıştır. Bu çalışmalar bulgularımızı destekler niteliktedir.

Çalışmamızda boyun eğici davranış düzeyinin psikiyatrik destek alma durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığının değerlendirilmesi sonucunda katılımcıların psikiyatrik destek alma durumlarına göre boyun eğici davranışlar puanının farklılaşmadığı saptanmıştır. Erdoğan (2016) tarafından yapılan çalışmada daha önce psikiyatrik destek almış olan katılımcıların boyun eğici davranış düzeylerinin psikiyatrik destek almamış olan katılımcılardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Köktuna (2017) ise Çözüm Odaklı Kısa Terapi tekniğinin katılımcılar üzerindeki etkisini incelemiş ve terapi uygulaması sonrasında boyun eğici davranışlarda azalma olduğunu saptamıştır. Literatüre bakıldığında boyun eğici davranış düzeyi ile psikiyatrik destek arasındaki ilişkiyi inceleyen çok az sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Bizim örneklemimizin sonuçlarının diğer araştırmalardan farklı olmasının nedeninin ise ne tür ve ne kadar sürede destek alındığı ile ilgili yeterli bilgi olmamasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Farklı örneklemeler ile daha detaylı bilgiler alınarak çalışılması bu konuda daha fazla bilgiye ulaşılması konusunda yardımcı olacaktır.

Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutlarından kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma alt boyutlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi sonucunda, kendi kendini yönetme alt boyutunun katılımcıların cinsiyetlerine göre

farklılaşmadığı saptanmıştır. İş birliği yapma alt boyutunda ise, kadın katılımcıların puanlarının erkek katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Literatüre bakıldığında kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma alt boyut düzeylerinin cinsiyet ile ilişkisine dair farklı sonuçların olduğu görülmektedir. Bazı çalışmalarda kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı (Duman, 2012; Köse Z. , 2016; Zihni Çamur, 2016) saptanmıştır. Durdu (2014) ise yaptığı araştırmada kendi kendini yönetme düzeyinin cinsiyete göre farklılaştığını ve kadınların puanlarının erkeklerin puanlarından yüksek olduğunu, iş birliği yapma düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığını bulgulamıştır. Çalışmamızın bulgusuyla örtüşen sonuçlara ulaşan çalışmalar da mevcuttur. Mizaç ve Karakter Envateri'nin geçerlik, güvenirlik ve faktör yapısının incelendiği çalışmada kendi kendini yönetme ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunamazken, iş birliği yapma düzeyinin ise cinsiyete göre farklılaştığı ve kadınların erkeklere göre iş birliği yapmaya daha yatkın oldukları (Köse ve diğerleri, 2004) saptanmıştır. Benzer şekilde kadınların iş birliği yapma puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğunu (Cloninger, Svrakic, & Przybeck, 1993; De la Rie, Duijsens, & Cloninger, 1998; Arkar ve diğerleri, 2005) saptayan başka çalışmalar da vardır.

Eğitim düzeyi ile kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma alt boyutlarının ilişkisi incelenmiştir. Kendi kendini yönetme düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Eğitim düzeyi arttıkça kendi kendini yönetme skorlarının daha da yüksek olduğu saptanmıştır. İş birliği yapma düzeyinin ise gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır. Köse (2016) tarafından yetişkinlerin bağlanma stilleri ile mizaç ve karakter arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada kendi kendini yönetme düzeyinin eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı, iş birliği yapma ile eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. İlkokul ve lisans mezunu katılımcıların ön lisans mezunu katılımcılara göre iş birliği yapmaya daha yatkın oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Elli (2010) çalışmasında lise mezunlarının kendi kendini yönetme puan ortalamalarının ilköğretim mezunlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu ve iş birliği yapma puanlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığını saptamıştır. Bu bulgular çalışmamızdaki eğitim düzeyinin arttıkça kendi kendini yönetme skorlarının artması sonucu ile uyumlu bulunmuştur. Literatür incelendiğinde, ülkemizde karakter alt boyutları ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkiyi

inceleyen çok az sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Karakter, bireyin dünyayı görüş, algılama ve hayatla baş etme biçimi olarak tanımlanmaktadır (Öztürk & Uluşahin, 2015). Bireyin, yaşam deneyimleri rastgele olaylardan, sosyal ve kültürel yapılardan etkilenmektedir (Cloninger, Svrakic, & Przybeck, 1993). Bu bilgiler ışığında bireyin karakter alt boyutlarının aldığı eğitime göre farklılık göstermesi beklenir. Karakter alt boyutlarının eğitim düzeyi ile ilişkisini inceleyen çalışmalar yapılması bu konuda daha fazla bilgiye ulaşılmasına yardımcı olacaktır.

Çalışmamızda kendi kendini yönetme düzeyinin bireyin hayatının büyük çoğunluğunu geçirdiği yere göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Hayatını en çok büyükşehirde geçiren katılımcıların kendi kendini yönetme düzeylerinin köy/kasaba/ilçede geçiren katılımcılara oranla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. İş birliği yapma puanlarının ise gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır. Literatür incelendiğinde karakter alt boyutlarının bireyin yaşadığı yer ile ilişkisini inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır. Karakter özelliklerinin yaşamsal deneyimlerden ve sosyal hayattan etkilenecek olduğu göz önünde bulundurulduğunda bireyin karakter alt boyutlarının yaşadığı yere göre incelenmesinin literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

Çalışmamızda kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma alt boyutlarının katılımcıların yetiştiği aile yapısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş ve kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma alt boyutlarının katılımcıların yetiştiği aile yapısına göre farklılık göstermediği saptanmıştır. Karakter özelliklerinin yaşamın ilk yıllarında ebeveynlerle kurulan bağ ile gelişmeye başladığı düşünüldüğünde, çalışmamızda kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma düzeyinin içinde yetişilen aile yapısına göre farklılık göstermesi beklenmiştir. Ancak farklı bir sonuç elde edilmiştir. Bakılan literatürde de karakter alt boyutlarının, bireyin içinde yetiştiği aile yapısı ile ilişkisini inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır. Gelecek araştırmalarda farklı gruplarla bu değişkenlerin ele alınması literatüre katkı sağlayabilir.

Çalışmamızda bağlanma stilleri ile cinsiyet arasındaki ilişki incelenmiştir. Kayıtsız bağlanma ve güvenli bağlanma alt boyut puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Korkulu bağlanma alt boyutunda; kadın katılımcıların puanlarının, erkek katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Saplantılı bağlanma alt boyutunda; erkek katılımcıların puanlarının, kadın katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır.

Mevcut literatürde bağlanma stilleri ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi inceleyen ve farklı sonuçlar ortaya koyan birçok çalışma olduğu görülmektedir. Bazı çalışmalar bağlanma stillerinde yalnızca güvenli bağlanmanın cinsiyete göre farklılık gösterdiğini ve erkeklerin kadınlara oranla daha yüksek puanlar aldıklarını (Erözkan, 2011; Karakuş, 2012; Şeleci, 2014) saptamıştır. Ermiş (2019) ve Yazıcı (2019) yaptıkları çalışmalarda kadınların güvenli bağlanma puanlarının, erkeklerin puanlarından fazla olduğu bulgulamışlardır. Koçak ve Karasu (2016) tarafından yapılan çalışmada kadınlarda korkulu bağlanma düzeyinin yüksek olduğu, erkeklerde ise güvenli ve saplantılı bağlanma düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Bu çalışma tam anlamıyla bulgumuzla örtüşmese de büyük ölçüde destekler niteliktedir. Bağlanma stillerinin cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermediğini saptayan (Sümer M. , 2006; Yazıcıoğlu, 2011; Atik, 2013) çalışmalar da mevcuttur. Alanyazın incelendiğinde cinsiyet ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye dair çeşitli sonuçlar olduğu görülmektedir. Sonuçların ele alınan örneklem grubuna göre değişiklik gösterebileceği düşünülmektedir. Kültürümüzde çocuk yetiştirme tarzlarının çocuğun cinsiyetine göre, bireylerin bulunduğu yere göre değişkenlik gösterdiği göz önüne alındığında yapılan çalışmalarda farklı örneklem gruplarından farklı sonuçlar elde edilmesi şaşırtmamaktadır.

Çalışmamızda bağlanma stillerinin bireyin içinde yetiştiği aile yapısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma, güvenli bağlanma ve saplantılı bağlanma alt boyut puanlarının katılımcının yetiştiği aile yapısına göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Alanyazın incelendiğinde bağlanma stilleri ile aile yapısı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların, bulgumuzu destekler nitelikte sonuçları olduğu görülmektedir. Tanış (2014) yetişkinlerin bağlanma stillerinin öfke tarzları ile ilişkisini incelediği çalışmasında, bağlanma stillerinin aile yapısına göre farklılaşmadığını saptamıştır. Topkara (2014) da üniversite öğrencilerinde yeme tutumları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve tüm katılımcılar ile yapılan analiz sonucunda bağlanma stillerinin aile yapısına göre anlamlı farklılık göstermediğini saptamıştır.

Bağlanma stillerinin ebeveynin ilişki durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda; kayıtsız bağlanma stili ve güvenli bağlanma stili puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır. Korkulu bağlanma alt boyut puanlarının gruplar arasında anlamlı

düzyeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Ebeveyni boşanmış olan katılımcıların korkulu bağlanma stili puanlarının, ebeveyni evli ve ebeveyni hayatta olmayan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Saplantılı bağlanma stili puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Ebeveyni boşanmış olan katılımcıların saplantılı bağlanma stili puanlarının, ebeveyni evli ve ebeveyni hayatta olmayan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Mevcut literatürde bağlanma stilleri ile ebeveynin ilişki durumu arasındaki ilişkiye dair farklı sonuçlar olduğu görülmektedir. Aksekili (2017) okul öncesi eğitim alan çocuklarla yaptığı çalışmada, anne babası birlikte olan çocukların anne babası birlikte olmayan çocuklara göre daha yüksek bağlanma skorlarına sahip olduklarını saptamıştır ancak TOBAH ölçeğine göre anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Çokparlanmış (2018)'ın çalışmasında ebeveyni birlikte olan katılımcıların saplantılı bağlanma stili puanları, ebeveyni boşanmış katılımcıların puanlarından yüksek bulunmuştur. Bu sonuç çalışmamızın bulgusuyla çelişmektedir. Bazı çalışmalar ise bağlanma stillerinin ebeveynin ilişki durumuna göre anlamlı farklılık göstermediğini (Kan, 2018; Dinçer G. N., 2019; Ermiş, 2019) saptamıştır. Bağlanma stillerinin ebeveyn ilişki durumuna göre farklılaşp farklılaşmamasına dair çeşitli bulguların olması, bağlanma stiline sadece ebeveyn birliktelik durumunun değil ebeveyn-çocuk arasındaki ilişki kalitesinin etkisinin olduğunu düşündürmektedir.

Çalışmamızda bağlanma stillerinin psikiyatrik destek değişkeni ile ilişkisi incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda; korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma, güvenli bağlanma ve saplantılı bağlanma alt boyut puanlarının katılımcının psikiyatrik destek alma durumuna göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Çalışma sonucunda korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma ve saplantılı bağlanma alt boyutları ile psikiyatrik destek alma arasında anlamlı bir farklılık olması beklenmiştir ancak farklı bir sonuç çıkmıştır. Mevcut literatürde bağlanma stillerini psikiyatrik destek açısından inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu bölümde, bağımsız değişken olarak yetişkin bağlanma stillerinin bağımlı değişken olan benlik saygısı, boyun eğici davranışlar, kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma değişkenlerini yordamasına ilişkin bulgular incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Yapılan regresyon analizi sonucunda, bağlanma stillerinin benlik saygısını anlamlı düzeyde yordadığı ve bağlanma stillerinden kayıtsız bağlanmanın benlik saygısını pozitif yönde yordadığı, kayıtsız bağlanma arttıkça benlik saygısının düştüğü saptanmıştır. Literatüre bakıldığında bağlanma stilleri ile benlik saygısı arasındaki ilişkiye dair çeşitli sonuçlar olduğu görülmektedir. Turanlı (2010) yaptığı çalışmada saplantılı bağlanma stiline, benlik saygısının yordayıcısı olduğunu saptamıştır. Çokparlamış (2018)'nin çalışmasında saplantılı bağlanma ve korkulu bağlanma stillerinin benlik saygısını yordadığı belirlenmiştir. Yaman (2019) çalışmasında bağlanma stilleri ile benlik saygısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Yersel (2019) tarafından yapılan çalışmada güvenli bağlanmaya sahip olan çocukların benlik saygısı düzeyinin yüksek, korkulu bağlanma ve saplantılı bağlanma stillerine sahip olan çocukların benlik saygısı düzeylerinin daha düşük olduğu saptanmıştır. Tepeli Temiz (2017) yaptığı çalışma sonucunda kaçınan bağlanma stiline benlik saygısının yordayıcı olduğunu bulgulamıştır. Tutarel Kışlak ve Çavuşoğlu (2006) ise bağlanma stilleri ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki olmadığını saptamıştır.

Bartholomew ve Horowitz (1991)'in Dörtlü Bağlanma Modeline göre benlik modelinin olumlu olması, bireyin başkalarının onayına ihtiyaç duymadığını, benlik saygısının yüksek olduğunu ve kendisinin değerli olduğunu düşündüğünü ifade etmektedir. Bu bağlanma modeline göre güvenli bağlanma stili ve kayıtsız bağlanma stiline sahip olan bireyler *olumlu benlik*, saplantılı bağlanma stili ve korkulu bağlanma stiline sahip bireyler ise *olumsuz benlik* modeli geliştirirler. Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından yapılan çalışmada güvenli bağlanan bireylerin benlik saygısı düzeyinin korkulu ve saplantılı bağlanan bireylerin benlik saygısı düzeyinden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından yapılan çalışmada olumlu benlik modelinin, bireylerin benlik algılarının olumlu olması ile ilişki olduğu bulunmuştur. Bartholomew ve Horowitz (1991)'in Dörtlü Bağlanma Modeli ele alındığında; olumlu benlik modelini içeren güvenli bağlanma ve kayıtsız bağlanma stillerinden alınan puanlar arttıkça benlik saygısı düzeyinin artması, olumsuz benlik modelini içeren saplantılı bağlanma ve korkulu bağlanma stillerinden alınan puanlar arttıkça benlik saygısı düzeyinin azalması beklenmektedir. Ancak araştırma bulgumuz ele aldığımız bu bilgiyle ve alan yazındaki araştırmalarla uyuşmamaktadır. Örneklem farklılığı sebebiyle literatürle çelişen bulguların ortaya

çıkacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte kayıtsız bağlanma stiline sahip olan bireylerde benlik saygısının düşük olmasına dair ulaşılan sonuç; kayıtsız bağlanan bireylerde olumlu benlik algısı olsa da, bunun benlik saygısı düzeyinin yüksek olması için tek başına yeterli olmadığı, diğer insanlara dair algının da benlik saygısı düzeyine etki edebileceğini düşündürmektedir. Ülkemizde, bağlanma stilleri ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi inceleyerek konunun aydınlatılmasına fayda sağlayacak çeşitli çalışmaların yapılmasına gereksinim duyulmaktadır.

Yapılan regresyon analizi sonucunda, bağlanma stilleri puanlarının boyun eğici davranış puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir. Regresyon katsayılarına bakıldığında korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma ve saplantılı bağlanma stillerinin boyun eğici davranışları pozitif yönde yordadığı saptanmıştır. Buna göre; korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma ve saplantılı bağlanma düzeyi arttıkça boyun eğici davranış düzeyinin de arttığı yorumu yapılabilmektedir. Alanyazın incelendiğinde ülkemizde bağlanma stilleri ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkiyi inceleyen çok az sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Şeleci (2014) tarafından yapılan çalışmada kayıtsız bağlanma stili ile boyun eğici davranışlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, korkulu bağlanma ve saplantılı bağlanma stilleri ile boyun eğici davranışlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Boyun eğici davranış; Gilbert, Pehl ve Allan (1994) tarafından duygularını özellikle de olumsuz duygularını ortaya çıkarmakta zorlanan, başkalarını memnun etmek için çabalayan, kendi isteklerini arka plana atan ve hayır diyemeyen, iyilikseverliği önemseyen bireylerin kişilik özellikleri olarak tanımlanmıştır. Sahip olunan bu özelliklerin benlik saygısını zedelediği (Gilbert & Allan, 1994), hatta boyun eğici davranışların temelini düşük benlik saygısı olduğu (Torun ve diğerleri, 2012) ifade edilmiştir. Bu noktada düşük benlik saygısının boyun eğici davranışların artmasında önemli rol olduğunu söylemek mümkündür. Bu yüzden olumsuz benlik modelini içeren saplantılı bağlanma ve korkulu bağlanma stillerinin benlik saygısını pozitif yönde yordaması şaşırtmamaktadır. Saplantılı bağlanma ya da korkulu bağlanma stillerinden alınan puanlar arttıkça, benlik saygısı düşmekte dolayısıyla boyun eğici davranış puanları artmaktadır. Araştırmamızın bu bulgusu literatür bilgisiyle örtüşmektedir. Ancak kayıtsız bağlanma stiline sahip bireylerin olumlu benlik modeline de sahip olduğu düşünüldüğünde, kayıtsız bağlanma stiline boyun eğici

davranışları pozitif yönde yordaması beklenmeyen bir bulgudur. Bu sonucun literatür bilgisiyle örtüşmemesinin örneklem türünden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda kayıtsız bağlanma stiline sahip olan bireylerin olumlu benlik algısına sahip olsalar da başkalarına dair olumsuz algılarının olmasının benlik saygısı düzeylerini de etkileyebileceği, olumlu benlik algısının benlik saygısının yüksek olması için tek başına yeterli olmadığı düşünülmektedir. Alanyazında bu konu üzerinde yapılan çalışmanın sınırlılığı sebebiyle daha fazla karşılaştırma yapılamamaktadır. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için farklı örneklemeler ile daha kapsamlı çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Yapılan regresyon analizi sonucunda, bağlanma stilleri puanlarının kendi kendini yönetme puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir. Regresyon katsayılarına bakıldığında korkulu bağlanma puanlarının ve kayıtsız bağlanma puanlarının kendi kendini yönetme puanlarını negatif yönde yordadığı; güvenli bağlanma puanlarının ise kendi kendini yönetme puanlarını pozitif yönde yordadığı saptanmıştır. Araştırmanın bulguları, korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma düzeyinin azalması kendi kendini yönetme düzeyini artırır, güvenli bağlanma düzeyinin artması kendi kendini yönetme düzeyini artırır şeklinde yorumlanabilmektedir. Fonagy, Target ve Gergely (2000)'nin çalışmasında kaygılı/kararsız bağlanma stili ile kendi kendini yönetme karakter alt boyutu arasında negatif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elli (2010) tarafından yapılan çalışmada kaygılı bağlanma stili ile kendi kendini yönetme karakter alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Köse (2016) tarafından yapılan çalışmada güvenli bağlanma ile kendi kendini yönetme karakter alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ve kaygılı bağlanma ile kendi kendini yönetme arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Kendi kendini yönetme puanı yüksek olan bireyler kendi kararlarını ve sorumluluklarını alabilen (Tunçay, 2020), olgun, kendi kendine yetebilen, güvenilir, benlik saygıları ve özgüvenleri yüksek (Köse S. , 2003) kişilerdir. Bu bilgiler doğrultusunda kendi kendini yönetme puanı yüksek olan bireylerin başkalarının onayına gereksinim duymadığı söylenebilir. Bu bireylerin benlik saygısının yüksek olması, dolayısıyla olumlu benlik modeline sahip olmaları beklenir. Bartholomew ve Horowitz (1991)'e göre dörtlü bağlanma modelinin oluşumunda benlik ve başkaları modelinin yanında ilişkide bağımlılık ve yakınlıktan kaçınma modelleri de etkilidir.

Bu noktada güvenli bağlanma stiline sahip olan bireyler olumlu benlik ve olumlu başkaları modeli geliştirirler, yakınlıktan kaçınma ve ilişkide bağımlılık düzeyleri düşüktür. Araştırmamızın bulgusuna göre güvenli bağlanma stiline, kendi kendini yönetme karakter alt boyutunu pozitif yönde yordaması şaşırtmamaktadır. Kendi kendini yönetme puanı düşük olan bireyler ise sorumluluk almaktan çekinen, başkalarıyla uyum sağlayamayan, benlik saygısı düşük ve olumsuz durumlar karşısında başkalarını suçlayan kişilerdir (Cloninger, Svrakic, & Przybeck, 1993). Dörtlü bağlanma modeline göre; kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler olumlu benlik ve olumsuz başkaları modeli geliştirirler, ilişkide bağımlılık düzeyleri düşük ve yakınlıktan kaçınma düzeyleri yüksektir. Korkulu bağlanma stiline sahip bireyler ise olumsuz benlik ve olumsuz başkaları modeli geliştirirler, ilişkide bağımlılık ve yakınlıktan kaçınma düzeyleri de yüksektir. Araştırma bulgusuna göre kayıtsız bağlanma ve korkulu bağlanma stillerinin kendi kendini yönetme karakter alt boyutunu negatif yönde yordaması şaşırtmamaktadır. Kayıtsız bağlanma ve korkulu bağlanma stillerinden alınan puanların düşmesi benlik saygısının, başkalarıyla ilgili olumlu algıların, bireyin özgüveninin artması ve başkalarından onay alma ihtiyacının azalması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla kendi kendini yönetme düzeyi artmaktadır. Ancak kayıtsız bağlanma stili olumlu benlik modelini içerdiği için kendi kendini yönetme düzeyi ile arasındaki ilişkinin daha ayrıntılı incelenmesi gerektiğinin, bu noktada olumlu benlik algısının benlik saygısı için tek başına yeterli olup olmadığının, başkaları hakkındaki olumsuz algının kişinin benlik saygısını ne derecede etkilediğinin ele alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırma bulgumuz literatür bilgisiyle paralellik göstermektedir. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için bağlanma stilleri ve karakter alt boyutlarını ele alan kapsamlı araştırmaların yapılması gerekmektedir.

Bağlanma stilleri düzeyinin iş birliği yapma düzeyini yordayıp yordamadığına dair yapılan analiz sonucunda bağlanma stilleri puanlarının iş birliği yapma puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir. Regresyon katsayılarına bakıldığında kayıtsız bağlanma puanlarının iş birliği yapma puanlarını negatif yönde yordadığı saptanmıştır. Güvenli bağlanma puanlarının iş birliği yapma puanlarını pozitif yönde yordadığı saptanmıştır. Bulgu doğrultusunda kayıtsız bağlanma düzeyi arttıkça iş birliği yapma düzeyi azalır ve güvenli bağlanma düzeyi arttıkça iş birliği yapma düzeyi artar yorumu yapılabilir. Fonagy, Target ve Gergely (2000) tarafından

yapılan çalışmada güvenli bağlanma ile iş birliği yapma karakter alt boyutu arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Elli (2010) yaptığı çalışmada kaygılı bağlanma stili ile iş birliği yapma karakter alt boyutu arasında negatif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Köse (2016) tarafından yapılan çalışmada güvenli bağlanma ile iş birliği yapma karakter alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ve kaygılı bağlanma ile iş birliği yapma karakter alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

İş birliği yapma düzeyi yüksek olan bireyler empati kurabilen, toleransı yüksek, iş birliği ve iletişime açık, başkalarına karşı duyarlı ve destekleyici; iş birliği yapma düzeyi düşük olan bireyler ise bencil, hoşgörülü ve empatik olmayan, iletişim kurma becerisi zayıf, başkalarına karşı umursamaz ve önce kendisini düşünen kişilerdir (Cloninger, Svrakic, & Przybeck, 1993). Dörtlü bağlanma modeline göre güvenli bağlanma stiline sahip bireyler olumlu benlik ve olumlu başkaları modeli geliştirirler, yakınlıktan kaçınma ve ilişkide bağımlılık düzeyleri düşüktür. Güvenli bağlanan bireyler benlikleri ve başkaları hakkında olumlu algısı olan, iş birliği ve iletişime açık, duyarlı, empatik ve destekleyici tutuma sahiptirler. Araştırma bulgusuna göre güvenli bağlanma stilinin, iş birliği yapma karakter alt boyutunu pozitif yönde yorduyor olması beklenen bir sonuç olarak yorumlanabilir. Dörtlü bağlanma modeline göre kayıtsız bağlanan bireyler ise olumlu benlik ve olumsuz başkaları modeli geliştirirler, ilişkide bağımlılık düzeyleri düşük ve yakınlıktan kaçınma düzeyleri yüksektir. Kayıtsız bağlanma düzeyi azaldıkça olumlu benlik algısının azalması, başkaları ile ilgili olumlu algının artması, yakınlıktan kaçınma düzeyinin azalması ve ilişkide bağımlılık düzeyinin artması beklenmektedir. Kayıtsız bağlanan bireyler başkaları hakkında olumsuz algıya sahip oldukları için yakın ilişkilerden kaçınan, önceliği kendisine veren, birine bağlanmaktan kaçınan davranışlar sergilerler. Bahsi geçen bu davranışların azalması iş birliği yapma düzeyinin dolayısıyla bireyin empatik olma, duyarlı olma, iş birliğine ve iletişime açık olma gibi özelliklerini arttırmaktadır. Bu noktada araştırma bulgusuna göre kayıtsız bağlanma azaldıkça iş birliği yapma düzeyinin artıyor olması literatürle uyumlu olarak yorumlanabilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuçlar

Araştırmamızın sonuçları değerlendirildiğinde kadınların benlik saygısı düzeyinin erkeklerin benlik saygısı düzeyinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu, iş birliği yapma düzeyinin kadınlarda erkeklerden daha yüksek olduğu, korkulu bağlanma stillerinin kadınlarda erkeklerden daha yüksek olduğu, erkeklerin saplantılı bağlanma düzeyinin kadınlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Boyun eğici davranışlar, kendi kendini yönetme karakter alt boyutu, kayıtsız bağlanma stili ve güvenli bağlanma stiline göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği saptanmıştır.

Köy/kasaba/ilçede yaşayan katılımcıların büyükşehirde yaşayan katılımcılara göre daha fazla boyun eğici davranış sergiledikleri ve daha düşük kendi kendini yönetme puanına sahip oldukları saptanmıştır. Benlik saygısı ve iş birliği yapma karakter alt boyutunun farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Korkulu bağlanma stili ve saplantılı bağlanma stiline göre ebeveyn ilişki durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı; ebeveyni boşanmış bireylerin, korkulu bağlanma ve saplantılı bağlanma puanlarının ebeveyni evli ya da ebeveyni hayatta olmayan bireylere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Lisansüstü mezunlarının kendi kendini yönetme puanlarının lisans mezunları, önlisans mezunları, lise mezunları ve ortaokul mezunlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında kayıtsız bağlanma stiline göre benlik saygısını pozitif yönde yordadığı saptanmıştır. Buna göre kayıtsız bağlanma düzeyinin artması benlik saygısını azaltmaktadır.

Korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma ve saplantılı bağlanma düzeylerinin artması boyun eğici davranış düzeyi arttırmaktadır.

Korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma düzeyinin arttıkça kendi kendini yönetme düzeyi azalmakta, güvenli bağlanma düzeyi arttıkça kendi kendini yönetme düzeyi

artmakta, kayıtsız bağlanma düzeyi arttıkça iş birliği yapma düzeyi düşmekte ve güvenli bağlanma düzeyi arttıkça iş birliği yapma düzeyi de artmaktadır.

6.2 Öneriler

Sunulan tez çalışmasının örneklemini Türkiye’de yaşayan 18 yaş ve üzeri 295 kadın ve 103 erkek olmak üzere toplam 398 kişi ile sınırlıdır. Çalışmamızda kadın katılımcı sayısı, erkek katılımcı sayısının neredeyse 3 katıdır. Gelecek çalışmalarda eşit sayıda kadın ve erkeğe ulaşılması önerilir.

Çalışma bulgularının, özellikle boyun eğici davranış ve karakter alt boyutları hakkında güncel bilgiler sağladığı düşünülmektedir. Ancak, farklı örnekleme grupları ve farklı sosyo-demografik değişkenlerle çalışılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma 18 yaş ve üzeri katılımcılar ile Türkiye genelinde gerçekleştirilmiştir. İleriki çalışmalarda sınırlandırılmış yaş grupları ve Türkiye genelinde sayıca fazla bir örnekleme grubu incelenebilir.

Literatürde bağlanma stilleri, benlik saygısı, boyun eğici davranış ve karakter alt boyutlarını ayrı ayrı araştıran çok fazla çalışmaya rastlanmıştır. Ancak çalışmamızda ele alınan değişkenleri bir arada inceleyen hiçbir çalışmaya rastlanmamıştır. Benlik saygısı, boyun eğici davranışlar ve karakter özelliklerinin bağlanma stilleri ile ilişkisini farklı örneklerde incelemek daha net ve genellenebilir bilgiye ulaşılmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Adler, A.** (2016). *İnsanı Tanıma Sanatı*. (K. Şipal, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Aikins, J. W., Howes, C., & Hamilton, C.** (2009). 'Attachment Stability and the Emergence of Unresolved Representations During Adolescence', *Attachment & Human Development*, Vol.11, no.5, pp. 491-512.
- Ainsworth, M. D.** (1989). 'Attachment Beyond Infancy', *American Psychologist*, Vol.44, pp. 709-716.
- Akbağ, M., & Erden İmamoğlu, S.** (2010). 'Cinsiyet ve Bağlanma Stillerinin Utanç, Suçluluk ve Yalnızlık Duygularını Yordama Gücünün Araştırılması', *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, Vol.10, no.2, pp. 651-682.
- Akgül Barış, D.** (2002). 'Müzik Eğitimi Alan ve Almayan Lise Öğrencilerinin Benlik Tasarımı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi'. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Akhunlar, M. N.** (2010). 'Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Uyum Süreçleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Akpınar, Ş.** (2013). 'Yetiştirme Yurdunda Kalan Erkek Ergenlere Uygulanan Yapılandırılmış Eğitimin Benlik Saygısı Umutsuzluk Düzeyi ve İntihar Olasılığı Üzerine Etkisi', Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Akseki, E.** (2017). '60 Ay ve Üzeri Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların Bağlanma Stillerinin, Ahlaki ve Sosyal Kural Algısı ve Sosyaş Davranışları ile İlişkinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Alınmış, R. K.** (2011). 'The Explanatory Relationship Among Self-Esteem, Problem Solving, Ways of Coping, Social Support and Suicidal Ideation of Patients with Schizophrenia', PhD thesis, Middle East Technical University, Ankara.
- Allen, J. P., Marsh, P., McFarland, C., McElhaney, K. B., Land, D. J., Jodl, K. M., ve Pech S.** (2002). 'Attachment and Autonomy as Predictors of the Development of Social Skills and Delinquency During Midadolescence', *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, Vol.70, no.1, pp. 56-66.
- Alp Özdemir, B.**, (2016). 'Lise Öğrencilerinde Benlik Saygısı İle Psikolojik Yardım Alma Tutumu ve Problem Çözme Davranışı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Altınsoy, Y.** (2016). 'Ergenlerde Umutsuzluk ve Boyun Eğici Davranışlar İlişkinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Altıntaş, İ.** (2009). 'Ayrılma Anksiyetesi Tanısı Alan Çocukların Ebeveynlerinin Mizaç ve Karakter Özellikleri', Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Anlı, G.** (2017). 'Boyun Eğici Davranışları Azaltmaya Yönelik Bilişsel Davranışçı Psiko-Eğitim Programının Kişilerarası Duyarlılık, Öfke ve Düşmanlık(Hostilite) Üzerine Etkisi', Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Arıca, O. T.** (1995). 'Üniversite Öğrencilerinde Saldırganlık, Benlik Saygısı ve Denetim Odağı İlişkisi', Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Arkar, H.** (2004). 'Cloninger'in Psikobiyolojik Kişilik Kuramının Türk Örneğinde Sınanması', Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Arkar, H.** (2008). 'Cloninger'in Mizaç ve Karakter Boyutları ile Kişilik Bozuklukları Arasındaki İlişki', *Klinik Psikiyatri* Vol.11, pp. 115-124.
- Arkar, H., Sorias, O., Tunca, Z., Şafak, C., Alkın, T., Binnur Akdede,...Cimilli, C.** (2005). 'Mizaç ve Karakter Envanteri'nin Türkçe Formunun Faktör Yapısı, Geçerlik ve Güvenilirliği', *Türk Psikiyatri Dergisi*, Vol.16, no.3, pp.190-204.
- Arslan, H.** (2010). 'Algılanan Ebeveyn Kabul ve Reddinin Mizaç ve Karakter Özelliklerine Etkisi', Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Atik, E. L.** (2013). 'Liseli Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişki Öz-Yansıtma ve İçgörünün Rolü', Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul.
- Atkinson, R. C., Atkinson, R., Smith, E. E., Bem, D. J., ve Hoeksema, S. N.** (2019). *Psikolojiye Giriş*. (Y. Alogan, Çev.) Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Avison, W. R., & McAlpine, D. D.** (1992). 'Gender Differences in Symptoms of Depression Among Adolescents', *Journal of Health and Social Behavior*, Vol.33, no.2, pp. 77-96.
- Aydın, B.** (1996). 'Benlik Kavramı ve Ben Şemaları', *Marmara Üniversitesi Dergisi*, Vol.8, pp. 41-47.
- Aydın, B.** (2010). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aydın, B., Can, G., Ersanlı, K., Kılıç, M., Külahoğlu, Ş., Öztürk,..., Uçar, E.** (2010). *Eğitim Psikolojisi (Gelişim-Öğrenme-Öğretim)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bahadır, Ş.** (2006). 'Romantik İlişkilerde Bağlanma Stilleri, Çatışma Çözme Stratejileri ve Olumsuz Duygudurumunu Düzenleme Arasındaki İlişki', Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Baldwin, S. A., & Hoffman, J. P.** (2002). 'The Dynamics of Self-Esteem: A Growth-Curve Analysis', *Journal of Youth and Adolescence*, Vol.31, pp.101-113.
- Bandura, A.** (1989). 'Social Cognitive Theory', *Annals of Child Development*, Vol.6, pp.1-60.

- Banase, R.** (2004). 'Attachment Style and Marital Satisfaction: Evidence for Dyadic Configuration', *Journal of Social and Personal Relationships*, Vol.21, no.2, pp.273-282.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M.** (1991). 'Attachment Styles Among Young Adults: A Test of a Four-Category Model', *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol.61, pp. 226-244.
- Bartholomew, K., & Shaver, P. R.** (1998). 'Methods of Assessing Adult Attachment'. içinde J. A. Simpson, ve W. S. Rholes, *Attachment Theory and Close Relationships*, New York: Guilford Press, pp. 25-45.
- Baymur, F.** (1994). *Genel Psikoloji*. İstanbul: 13. Baskı, İnkılap Kitabevi.
- Bowlby, J.** (1977). 'The Making And Breaking Of Affectional Bonds: I. Aetiology And Psychopathology İn The Light Of Attachment Theory', *British Journal of Psychiatry*, Vol.130, pp.201-210.
- Bowlby, J.** (2013). *Bağlanma*. (T. V. Soylu, Çev.) İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Budak, S.** (2000). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Bulam, N.** (2019). 'Kadınlardaki Benlik Saygısı ve Depresyonun Eğitim Düzeyiyle İlişkisi', Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Burger, J. M.** (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Büyükdere, B. B.** (2004). 'Öğretmen Adaylarının Çatışma Eğilimleri İle Benlik Saygıları Arasındaki İlişki', Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Büyükhahin, A.** (2001). *Yakın İlişki Kuran ve Kurmayan Üniversite Öğrencilerinin Çeşitli Sosyal Psikolojik Etkenler Yönünden Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye
- Bylsma, W. H., Cozzarelli, C., & Sümer, N.** (1997). 'Relation Between Adult Attachment Styles and Global Self-Esteem', *Basic and Applied Social Psychology*, Vol.19, no.1, pp. 1-16.
- Catarino, F., Gilbert, P., Mcewan, K., ve Baiao, R.** (2014). 'Compassion Motivations: Distinguishing Submissive Compassion From Genuine Compassion And Its Association With Shame, Submissive Behavior, Depression, Anxiety And Stress', *Journal of Social and Clinical Psychology*, Vol.33, no.5, pp. 399-412.
- Cevher Kalburan, F. N., & Buluş, M.** (2007). 'Benlik Kavramı ve Benlik Saygısı: Önemi ve Geliştirilmesi', *Akademik Dizayn Dergisi*, Vol.2, pp. 52-64.
- Ceyhan, E., Ceyhan, A. A., & Kurtyılmaz, Y.** (2005). 'Depression Among the Turkish Female and Male University Students', *Social Behavior and Personality*, Vol.33, no.4, pp. 329-340.
- Chen, E. C., & Mallinckrodt, B.** (2002). 'Group Attraction and Self-Other Agreements in Interpersonal Circumplex Problems and Perceptions of Group Members; Group Dynamics: Theory', *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, Vol.4, no.4, pp. 311-324.

- Cloninger, C. R., & Svrakic, D. M.** (1997). 'Integrative Psychobiological Approach to Psychiatric Assessment and Treatment', *Psychiatry*, Vol.60, no.2, pp. 120-141.
- Cloninger, R., Svrakic, D. M., & Przybeck, T. R.** (1993). 'A Psychobiological Model of Temperament and Character', *Arch Gen Psychiatry*, Vol.50, no.12, pp. 975-990.
- Coan, J. A., Schaefer, H. S., & Davidson, R. J.** (2006). 'Lending a Hand: Social Regulation of the Neural Response to Threat', *Psychological Science*, Vol.17, pp. 1032-1039.
- Collins, N. L., & Feeney, B. C.** (2004). 'Working Models of Attachment Shape Perceptions of Social Support: Evidence From Experimental and Observational Studies', *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol.87, pp. 363-383.
- Connan, F., Troop, N., Landau, S., Campbell, I. C., ve Hazine, J.** (2007). 'Poor Social Comparison and the Tendency to Submissive Behavior in Anorexia Nervosa', *International Journal of Eating Disorders*, Vol.40, no.8, pp. 733-739.
- Cooper, M. L., Shaver, P. R., & Collins, N. L.** (1998). 'Attachment Styles, Emotion Regulation, and Adjustment in Adolescence', *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol.74, pp. 1380-1397.
- Crain, W.** (2014). *Theories of Development: Concepts and Applications* (6 b.). USA: Pearson.
- Crocker, J., & Park, L. E.** (2004). 'The Costly Pursuit of Self-Esteem', *Psychological Bulletin*, Vol.130, no.3, pp. 392-414.
- Cüceloğlu, D.** (2002). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: 36.Baskı, Remzi Kitabevi.
- Çalışır, M.** (2009). 'Yetişkin Bağlanma Kuramı ve Duygulanım Düzenleme Stratejilerinin Depresyonla İlişkisi', *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, Vol.1, pp. 240-255.
- Çamur, Zihni D.** (2016). 'Cloninger'in Mizaç ve Karakter Envanteri ile Akıskal'ın Temps-A Ölçeğine Göre Mizaç Özellikleri ile Ağrı Eşiği ve Toleransı Arasındaki İlişki', Uzmanlık Tezi, Bezmialem Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Çamurlu Keser, C.** (2006). 'Annenin Bağlanma Düzeyi ve Çocuk Yetiştirme Sürecinin Çocuğun Bağlanma Düzeyine Etkisi', Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Çankaya, B.** (2007). 'Lise I. ve II. Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Benlik Saygısının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çokparlamış, N.** (2018). 'Bağlanma Stillerinin Benlik Saygısı ve Umutsuzluk Düzeyi ile İlişkisi', Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Çuhadaroğlu, F.** (1986). 'Adolesanlarda Benlik Saygısı', Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Dağ, İ. & Gülüm, İ. V.** (2013). 'Yetişkin Bağlanma Örüntüleri İle Psikopatoloji Belirtileri Arasındaki İlişkide Bilişsel Özelliklerin Aracı Rolü: Bilişsel Esneklik', *Türk Psikiyatri Dergisi*, Vol.24, no.4, pp. 240-247.
- Dal, V.** (2009). 'Faklı Kişilik Özelliklerine Sahip Bireylerin Risk Algılarının Tüketici Davranışı Açısından İncelenmesi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma', Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Damran Akyıldırım, P.** (2017). 'Üniversite Öğrencilerinde Benlik Saygısı Algılanan Sosyal Destek ve Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Davila, J., Steinberg, S. J., Kachadourian, L., Cobb, R., ve Fincham, F.** (2004). 'Romantic Involvement and Depressive Symptoms in Early and Late Adolescence: The Role of a Preoccupied Relational Style', *Personal Relationships*, Vol.11, pp. 161-178.
- De la Rie, S. M., Duijsens, I. J., & Cloninger, C. R.** (1998). 'Temperament, Character and Personality Disorders', *Journal of Personality Disorders*, Vol.12, no.4, pp. 362-372.
- Demirkol, S.** (2019). 'Ergenlerin Benlik Saygısı ile Algılanan Aile Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Toros Üniversitesi, Mersin.
- Deniz, M. E.** (2006). 'Ergenlerde Bağlanma Stilleri ile Çocukluk İstismarları ve Suçluluk-Utanç Arasındaki İlişki', *Eurasian Journal of Educational Research*, Vol.22, pp. 89-99.
- Deniz, M., Hamarta, E., & Arı, R.** (2005). 'An Investigation of Social Skills and Loneliness Levels of University Students with Respect to Their Attachment Styles in a Sample of Turkish Students', *Social Behavior and Personality An International Journal*, Vol.33, no.1, pp. 19-32.
- Dinçer, F.** (2008). 'Hemşirelik ve Ebelik Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyleri', Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Dinçer, F., & Öztunç, G.** (2009). 'Hemşirelik ve Ebelik Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyleri', *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, pp. 22-33.
- Dinçer, G. N.** (2019). '6 Yaş Çocuklarında Bağlanma Figürleriyle Kurulan Bağlanma Stilleri ve Oyun Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Doğruyol, S.** (2018). 'Algılanan Anne-Baba Tutumu ve Ebeveyn Bağlanma ile Akran İlişileri Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracı Rolü', Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Dönmez, B., & Demirtaş, H.** (2009). 'Lise Öğretmenlerinin Boyun Eğici Davranışlarına İlişkin Algıları', *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Vol.17, no.2, pp. 445-456.
- Duman, M.** (2012). 'Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Evlilik Uyumu ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.

- Duman, M., & Erkan, Z.** (2014). 'An Analysis of the Relationship Between Temperament and Character Qualities and Marital Adjustment', *International Journal of Academic Research*, Vol.6, no.2, pp. 127-132.
- Durdu, B.** (2014). 'Klinik Bir Örnekte Stresle Başa Çıkma Tutumları ve Mizaç ve Karakter Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Egeland, B., & Farber, E. A.** (1984). 'Infant-Mother Attachment: Factors Related to Its Development and Changes over Time', *Child Development*, Vol.55, 753-771.
- Eisenberg, S., & Delaney, D. J.** (1993). *Psikolojik Danışma Süreci*. (N. Ören, ve M. Takkaç, Çev.) İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Elemek, M. A.** (2008). *Öğrenme Bozukluğu Olan Çocuklarda Benlik Saygısının ve Kaygı Durumunun İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Elli, Ü. E.** (2010) 'Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri, Mizaç ve Karakter Özellikleri ile Depresyon İlişkisi', Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Erbaş, Ş. S.** (2019). 'Benlik Saygısı ve Ego Gücünün Problem Çözme Becerisi ile İlişkisinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Erdinç, A. G.** (1995). 'İzmir İli Lise Öğrencilerinde Benlik İmajı-Başarı İlişkisi', Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Erdoğan, D.** (2016). 'Lise Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlarında Depresyon ve Dürtüsellik Düzeylerinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Erdoğan, S.** (2007). 'Evlilik Uyumu ile Psikiyatrik Rahatsızlıklar, Bağlanma Stilleri ve Mizaç ve Karakter Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Uzmanlık Tezi, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
- Eren, M.** (2019). 'Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış ile Sosyal Anksiyete ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Trabzon Üniversitesi, Trabzon.
- Ergin, B. E.** (2009). *Kişilerarası Problem Çözme Davranışı, Yetişkinlerdeki Bağlanma Biçimleri ve Psikolojik Rahatsızlık Belirtileri Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Erim, B.** (2001). *Yetiştirme Yurtlarında ve Aileleri Yanında Yaşayan Ergenlerin, Benlik Saygısı, Depresyon ve Yalnızlık Düzeyleri İle Sosyal Destek Sistemleri Açısından Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Ermis, B. S.** (2019). 'Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri, Aile Yaşam Doyumları ve Duygusal Özerklik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

- Eroğlu, M.** (2020). 'Beliren Yetişkinlik Donemindeki Bireylerin Bağlanma Stilleri, Kimlik Statuleri ve Kişilik zelliklerinin İncelenmesi', Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Erözkan, A.** (2011). 'niversite ğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Karar Stratejileri', *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, Vol.2, no.3, pp. 60-74.
- Evirgen Geniş, N., & Gzn Kahraman, .** (2018). 'Okul ncesi Donem ocuklarında Bağlanma ve Benlik Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitusu Dergisi*, Vol.11, no.3, pp. 2446-2454.
- Field, T.** (2002). 'Infants' Need for Touch'. *Human Development*, Vol.45, pp. 100-103.
- Fonagy, P., Target, M., & Gergely, G.** (2000). 'Attachment and Borderline Personality Disorder: A Theory and Some Evidence', *Psychiatric Clinics of North America*, Vol.23, no.1, pp. 103-122.
- Fraley, R. C.** (2002). 'A Attachment Stability From Infancy to Adulthood: Meta-Analysis and Dynamic Modeling of Developmental Mechanisms Attachment Stability From Infancy to Adulthood: Meta-Analysis and Dynamic Modeling of Developmental Mechanisms', *Personality and Social Psychology Review*, Vol.6, no.2, pp. 123-151.
- Gazioğlu, E.** (2015). 'Bağlanma Stilleri Algılanan Sosyal Destek Benlik Saygısı ve Kişilik zellikleri Bakımından Ergenlerin Stresle Başa ıkma Tarzları', Yüksek Lisans Tezi, Hali Üniversitesi, İstanbul.
- Getan, E.** (1995). *Normal Dışı Davranışlar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Genoğlu, B.** (2019). 'The Role of Reappraisal and Suppression in the Relationship Between Maternal Warmth and Adolescents' Self-Esteem', Yüksek Lisans Tezi, Boğazii Üniversitesi, İstanbul.
- Gilbert, P.** (2001). 'Evolution and Social Anxiety: The Role of Social Competition and Social Hierarchies', *Social Anxiety: Psychiatric Clinics of North America*, Vol.24, no.4, pp. 723-751.
- Gilbert, P., & Allan, S.** (1994). 'Assertiveness, Submissive Behaviour and Social Comparison', *The British Journal of Clinical Psychology*, Vol.33, pp. 295-306.
- Gilbert, P., Allan, S., Brough, S., Melley, S., ve Miles, J. N.** (2002). 'Relationship of Anhedonia and Anxiety To Social Rank, Defeat and Entrapment', *Journal of Affective Disorders*, Vol.71, pp. 141-151.
- Gilbert, P., Cheung, M. S.-P., Grandfield, T., Campey, F., ve Irons, C.** (2003). 'Assessment Recall of Threat and Submissiveness in Childhood: Development of A New Scale and Its Relationship with Depression, Social Comparison and Shame', *Clinical Psychology and Psychotherapy*, Vol.10, pp. 108-115.
- Gilbert, P., Pehl, J., & Allan, S.** (1994). 'The Phenomenology Of Shame And Guilt: An Empirical Investigation', *British Journal Of Medical Psychology*, Vol.67, pp. 23-26.

- Gökdağ, C., & Arkar, H.** (2016). 'Psikobiyolojik Kişilik Modeli ve Bilişsel Kuram Arasındaki İlişkilerin Majör Depresyon Tanılı Hastalarda ve Sağlıklı Bireylerde İncelenmesi', *Türk Psikiyatri Dergisi*, Vol.27, no.4, pp. 257-265.
- Gönüllü, M.** (2003). 'Lise Öğrencilerinin Buldukları Liseye Göre Gösterdiği Toplumsal Farklılıklar: Sivas İli Merkez İlçe Örneği', *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyoloji Tartışmaları Dergisi*, Vol.1, pp. 28-50.
- Görgülü, T.** (2009). 'Tutuklu ve Hükümlü Erkek Bireylerin Depresyon Düzeyleri, Boyun Eğici Davranışları ve İntihar Olasılıklarının İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Griffin, D., & Bartholomew, K.** (1994). 'Models of the Self and Other: Fundamental Dimensions Underlying Measures of Adult Attachment', *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol.67, pp. 430-445.
- Güler, R.** (2011). 'Hemşirelik Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Atılğanlık Düzeyleri', Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.
- Güloğlu, B., & Aydın, G.** (2001). 'Coopersmith Özsaygı Envanteri'nin Faktör Yapısı', *Eğitim ve Bilim Dergisi*, Vol.26, no.122, pp. 66-71.
- Güloğlu, B., & Kararımak, Ö.** (2010). 'Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Saygısı ve Psikolojik Sağlamlık', *Ege Eğitim Dergisi*, Vol.2, no.11, pp. 73-88.
- Güney, S.** (2008). *Davranış Bilimleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Güngör, D.** (2000). *Bağlanma Stillerinin ve Zihinsel Modellerin Kuşaklararası Aktarımında Ana Babalık Stillerinin Rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Haim, Y. B., Aviezer, O., Berson, Y., ve Sagi, A.** (2002). 'Attachment in Infancy and Personal Space Regulation in Early Adolescence', *Human Development*, Vol.4, no.1, pp. 68-83.
- Hamarta, E.** (2004). 'Üniversite Öğrencilerinin Yakın İlişkilerindeki Bazı Değişkenlerin (Benlik Saygısı, Depresyon ve Saplamtlı Düşünme) Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi', Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Hamarta, E., Arslan, C., Saygın, Y., ve Özyeşil, Z.** (2009). 'Benlik Saygısı ve Akılcı Olmayan İnançlar Bakımından Üniversite Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Yaklaşımlarının Analizi', *Değerler Eğitimi Dergisi*, Vol.7, no.18, pp. 25-42.
- Hamurcu, H., & Sargın, N.** (2011). 'Lise Öğrencilerinin Boyun Eğme Davranışları ve Psikolojik İhtiyaçları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Vol.31, pp. 71-187.
- Hançerlioğlu, O.** (1987). *Ruh Bilim Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hazan, C., & Shaver, P.** (1987). 'Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process'. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol.52 pp. 511-524.
- Hertenstein, M. J.** (2002). 'Touch: Its Communicative Functions in Infancy', *Human Development*, Vol.45, pp. 70-94.

- Hünler, O. S., & Gençöz, T.** (2003). 'Boyun Eğici Davranışlar ve Evlilik Doyumu İlişkisi: Algılanan Evlilik Problemleri Çözümünün Rolü'. *Türk Psikoloji Dergisi*, Vol.18, no.51, pp. 99-108.
- İlhan Ildız, G., & Seven, S.** (2018). '30 İle 45 Yaşları Arasındaki Yetişkinlerin Sevgiyi Alma Ve Aktarma Biçimleri Üzerine Nitel Bir Çalışma', *ULEAD 2018 Annual Congress*, pp. 21.
- İnanç, N.** (1997). *Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyleri ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, Türkiye.
- James, W.** (1990). Consciousness of self. *Principles of psychology*, pp. 291-299.
- Jones, J. D., Fraley, R. C., Ehrlich, K. B., Stern, J. A., Lejuez, C. W., Shaver, P. R., ve Cassidy, J.** (2018). 'Stability of Attachment Style in Adolescence: An Empirical Test of Alternative Developmental Processes', *Child Development*, Vol.89, no.3, pp. 871-880.
- Kağıtçıbaşı, Ç.** (2013). *Günümüzde İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kahriman, İ.** (2005). 'Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Atılganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi', *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, Vol.9, no.1, pp. 24-32.
- Kan, M.** (2018). 'Üniversite Öğrencilerinde Yetişkin Bağlanma Biçimleri, Kişilik Özellikleri ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler', Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Kandaz, H.** (2018). 'Depresyon, Benlik Saygısı ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Karabacak, G.** (2010). 'İşgören Kişilik Özelliklerinin İş Stresi Üzerine Etkisi', Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Karaboğa, M.** (2011). *Çocuklarda Bağlanma Stilleri ve Benlik Saygısının Aleksitimi Üzerindeki Yordayıcı Rolünün İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat, Türkiye.
- Karabulut, A.** (2019). 'Annesi Çalışan ve Çalışmayan Ergenlerin Benlik Saygısı ve Ayrılık Anksiyetesi Düzeylerinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Karabulut, C. C.** (2019). 'Yetişkin Bireylerin Bağlanma Stilleri ve Anne-Baba Çatışmasının Aleksitimi Üzerindeki Yordayıcı Rolü ve Anne-Baba Aldatmasının Düzenleyici Etkisi', Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Karabulut, G.** (2014). 'Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü Öğrencilerinin Çalgıya Yönelik Benlik Algıları İle Genel Benlik Saygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Karahan, F., & Sardoğan, M. E.** (1994). *Psikolojik Danışma Kuramları*. İstanbul: Birsen Yayınevi.
- Karakaş, N. M., & Şahin Dağlı, F.** (2019). 'Bebeklerde Bağlanmanın Önemi ve Etkileyen Etmenler', *Türk Pediatri Arşivi*, Vol.54, no.2, pp. 76-81.
- Karakaş, S., & Arkar, H.** (2012). 'Depresyon ve Kaygının Yordayıcısı Olarak Mizaç ve Karakter Boyutları', *Türk Psikoloji Dergisi*, Vol.27, no.69, pp. 21-30.
- Karakuş, Ö.** (2012). 'Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Yalnızlık Arasındaki İlişki', *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Vol.23, no.2, pp. 33-46.
- Kart, M.** (2002). 'Yetişkin Bağlanma Stilleri ve Çalışma Davranışı: Hekimlerle Yapılan Bir Çalışma', *Mülkiye Dergisi*, Vol.28, no245, pp. 89-123.
- Kasuto, M.** (2017). 'Boşanmış Ailelerin Çocuklarının Boşanmamış Ailelerin Çocuklarına Göre Öz Saygı ve Ruh Sağlığı Değişkenlerinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, İstanbul.
- Kaya, M., Güneş, G., Kaya, B., ve Pehlivan, E.** (2004). 'Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlar ve Şiddet İlişkisi', *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, Vol.5
- Kaya, S.** (1992). *Ondokuz Mayıs Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri İle Benlik Saygıları Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, Türkiye.
- Kaygısız, F.** (2019). 'Ergenlerin Psikolojik Sağlamlıklarının Boyun Eğici Davranışlar ve Öz Anlayış Açısından İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Kesebir, S., Özdoğan Kavzoğlu, S., & Üstündağ, M. F.** (2011). 'Bağlanma ve Psikopatoloji', *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, Vol.3, no.2, pp. 321-342.
- Kılıç, E., Okan, T., Belli, A. K., ve Özmen, M.** (2007). 'Kalıcı Ostomi Ameliyatının Beden Algısı, Benlik Saygısı, Eş Uyumu ve Cinsel İşlevler Üzerine Etkisi', *Türk Psikiyatri Dergisi*, Vol.18, no.4, pp. 302-310.
- Kılıççı, Y.** (1992). *Okulda Ruh Sağlığı*. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Kızıldağ, S.** (2009). *Akademik Başarının Yordayıcısı Olarak Yalnızlık, Boyun Eğici Davranışlar ve Sosyal Destek*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Kling, K. C., Hyde, J. S., Showers, C. J., ve Buswell, B. N.** (1999). 'Gender Differences in Self-Esteem: A Meta-Analysis'. *Psychological Bulletin*, Vol.125, no.4, pp. 470-500.
- Koç, M., Bayraktar, B., & Çolak, T. S.** (2010). 'Üniversite Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi'. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Vol.28, pp. 257-280.
- Koçak, R., & Karasu, H.** (2016). 'Ergenlerde Özerkliğin Yordayıcısı Olarak Bağlanma Stilleri ve Proaktif Kişilik Yapılarının İncelenmesi', *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, Vol.6, no.1, pp. 195-236.

- Kohut, H.** (2020). *Kendiliğın Çözümlemesi*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Korkmaz, M.** (1996). 'Yetişkin Örneklem için Bir Benlik Saygısı Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması', Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Korkut, Ş.** (2012). 'Lise Öğrencilerinde Çocukluk Örselenme Yaşantıları ve Öfke İfade Biçimleri ile Benlik Saygısı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Köktuna, Z. S.** (2007). 'Çözüm Odaklı Kısa Terapi Tekniğinin Alt Sosyo Ekonomik Seviyedeki Kadınların Geleceğe Umut ile Bakabilme ve Boyun Eğici Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Köse, D.** (2019). 'Anne Baba Tutumlarının, Çocukta Benlik Saygısı ve Empati Gelişimi ile İlişkisinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Köse, S.** (2003). 'A Psychobiological Model Of Temperament and Character: TCI', *Yeni Symposium*, Vol.42, no.2, pp. 86-97.
- Köse, S., Sayar, K., Ak, İ., Aydın, N., Kalelioğlu, Ü., Kırpınar, İ.,..., Cloninger, C. R.** (2004). 'Mizaç ve Karakter Envanteri (Türkçe TCI): Geçerlik, Güvenirliği ve Faktör Yapısı', *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, Vol.14, pp. 107-131.
- Köse, Z.** (2016). 'Yetişkinlerde Bağlanma Biçimleri ile Mizaç ve Karakter İlişkisi', Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Kulaksızoğlu, A.** (2015). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Laible, D. J., Carlo, G., & Roesch, S. C.** (2004). 'Pathways to Self-Esteem in Late Adolescence: The Role of Parent and Peer Attachment, Empathy, and Social Behaviors', *Journal of Adolescence*, Vol.27, no.5, pp. 703-716.
- Lawrence, D.** (2006). *Enhancing Self-Esteem in the Classroom*. London: Paul Chapman Publishing.
- Lundberg, M., Perris, C., Schlette, P., ve Adolfsson, R.** (1999). 'Transhistorical Variations in Personality and Their Associations with Experience of Parental Rearing', *Eur Psychiatry*, Vol.14, pp. 303-318.
- Mann, M., Hosman, C. M., Schaalma, H. P., ve Vries, N. K.** (2004). 'Self-esteem in a broad-spectrum approach for mental health promotion', *Health Education Research*, Vol.19, no.4, pp. 357-372.
- Maslow, A.** (1970). *Motivation and Personality*. USA: Harper and Row Publishers.
- Masthoff, E. D., Trompenaars, F. J., Van Heck, G. L., Hodiament, P. P., ve De Vries, J.** (2007). 'The Relationship Between Dimensional Personality Models and Quality of Life in Psychiatric Outpatients', *Psychiatry Research*, Vol.149, pp. 81-88.
- Mikulincer, M., Gillath, O., Halevy, V., Avihou, N., Avidan, S., ve Eshkoli, N.** (2001). 'Attachment Theory and Reaction to Others' Needs: Evidence that Activation of the Sense of Attachment Security Promotes Empathic

Responses', *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol.81, no.6, pp. 1205-1224.

- Morganett, S.** (2018). *Yaşam Becerileri*. (S. Gürçay, A. Kaya, ve M. Saçkes, Çev.) Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Morsünbül, Ü.** (2015). 'The Effect of Identity Development, Self-Esteem, Low Self Control and Gender on Aggression in Adolescence and Emerging Adulthood', *Eurasian Journal of Educational Research*, Vol.61, pp. 99-116.
- Onur, B.** (2011). *Gelişim Psikolojisi: Yetişkinlik Yaşlılık Ölüm*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Oshino, S., Suzuki, A., Ishii, G., ve Otani, K.** (2007). 'Influence Parental Rearing on the Personality Traits of Healthy Japanese', *Comprehensive Psychiatry*, Vol.48, pp. 465-469.
- Özarpınar, Y.** (2011). *Psikoloji Tarihi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Özer, M.** (2011). *Suçluluk-Utanç, Bağlanma, Algılanan Ebeveynlik (anne) Tarzı ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Özkan, İ.** (1994). 'Benlik Saygısını Etkileyen Etkenler', *Düşünen Adam*, Vol.7, pp. 4-9.
- Özkan, İ. A., & Özen, A.** (2008). 'Öğrenci Hemşirelerde Boyun Eğici Davranışlar ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki', *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, Vol.7, no.1, pp. 53-58.
- Özoğlu, S. Ç.** (1982). *Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Öztürk, C. Ş., & Arkar, H.** (2018). 'Temperament and Character Dimensions, Marital Adjustment, and Sexual Satisfaction in Couples with Sexual Dysfunction', *Turkish Journal of Clinical Psychiatry*, Vol.21, pp. 231-244
- Öztürk, M. O., & Uluşahin, N. A.** (2015). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. Ankara: Nobel Tıp Kitabevi.
- Öztürk, S.** (2006). *Anne-Babası Boşanmış 9-13 Yaşlarındaki Çocuklar İle Aynı Yaş Grubundaki Anne Babası Boşanmamış Çocukların Benlik Saygısı ve Kaygı Düzeyleri İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, Türkiye.
- Parmaksız, İ.** (2011). *Öğretmen Adaylarının Benlik Saygısı Düzeylerine Göre İyimserlik ve Stresle Başa Çıkma Tutumlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya, Türkiye.
- Pehlivantürk, B.** (2004). 'Otistik Bozukluğu Olan Çocuklarda Bağlanma', *Türk Psikiyatri Dergisi*, Vol.15, no.1, pp. 56-63.
- Peker, O.** (2020). 'Major Depresif Bozukluğu Olan Hastalarda Benlik Saygısı, Mizaç-Karakter Özellikleri ve Baş Etme Becerilerinin Kompulsif Satın Alma ve Çevrimiçi Kompulsif Satın Alma Davranışıyla

İlişkilendirilmesi', Uzmanlık Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara.

- Plotnik, R.** (2009). *Psikolojiye Giriş*. Kaknüs Yayınları.
- Polce-Lynch, M., Myers, B. J., Kliewew, W., ve Kilmartin, C.** (2001). 'Adolescent Self-Esteem and Gender: Exploring Relations to Sexual Harassment, Body Image, Media Influence, and Emotional Expression', *Journal of Youth and Adolescence*, Vol.30, no.2, pp. 225-244.
- Pratto, F., Sidanius, J., Stallworth, L. M., ve Malle, B. F.** (1994). 'Social Dominance Orientation: A Personality Variable Predicting Social and Political Attitudes', *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol.67, no.4, pp. 741-763.
- Razı, G. S., Kuzu, A., Yıldız, A. N., Ocakçı, A. F., ve Çamkuşu Arifoğlu, B.** (2009). 'Çalışan Gençlerde Benlik Saygısı, İletişim Becerileri ve Stresle Baş Etme', *Koruyucu Hekimlik Bülteni*, Vol.8, no.1, pp. 17-26.
- Rogers, C. R.** (1947). 'Some Observations on the Organization of Personality', *The American Psychologist*, Vol.2, no.3, pp. 358-368.
- Rosenberg, M.** (1965). *Society and Adolescent Self Image*. Princeton: Princeton University Press.
- Sabuncuoğlu, O., & Berkem, M.** (2006). 'Bağlanma Biçemi ve Doğum Sonrası Depresyon Belirtileri Arasındaki İlişki: Türkiye'den Bulgular', *Türk Psikiyatri Dergisi*, Vol.17, pp. 252-258.
- Savaşır, I., & Şahin, N.** (1997). *Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Sayar, B.** (2012). 'Üniversite Öğrencilerinin Mizah Tarzları ile Umutsuzluk ve Boyun Eğici Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Schelette, P., Brandstrom, S., Eisemann, M., Sigvardsson, S., Nylander, P.-O., Adolfsson, R. ve Perris, C.** (1998). 'Perceived Parental Rearing Behaviors and Temperament and Character in Healthy Adults', *Personality and Individual Differences*, Vol.24, no.5, pp. 661-668.
- Schultz, D. P., & Schultz, S. E.** (2007). *Modern Psikoloji Tarihi*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Sert Uysal, H.** (2017). 'Major Depresyonda Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Çocukluk Çağı Travmaları Açısından Karşılaştırılması', Uzmanlık Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Isparta.
- Soner, O.** (1995). *Aile Uyumu, Öğrenci Özgüveni ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., ve Şenol, S.** (2005). 'Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış', *Klinik Psikiyatri Dergisi*, Vol.8, no.2, pp. 88-99.

- Sümer, M.** (2006). 'Yetişkinlerin Bağlanma Stilllerinin Duygusal Zeka, İlişkiye Bağlılık, İlişkide Algılanan Tatmin ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Sümer, N., & Güngör, D.** (1999). 'Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örnekleme Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası Bir Karşılaştırma', *Türk Psikoloji Dergisi*, Vol.14, no.43, pp. 71-106.
- Sümer, N., Ünal, S., Selçuk, E., Kaya, B., Polat, R., ve Çekem, B.** (2009). 'Bağlanma ve Psikopatoloji: Bağlanma Boyutlarının Depresyon, Panik Bozukluk ve Obsesif-Kompulsif Bozuklukla İlişkisi', *Türk Psikoloji Dergisi*, Vol.24, no.63, pp. 38-45.
- Şahin, G.** (2015). 'Okul Öncesi Çocukların Yürütücü İşlevleri ve Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Şeleci, Z.** (2014). 'Evli Bireylerde Bağlanma Stilleri ile Boyun Eğici Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Şereflioğlu, S. N.** (2018). 'Anne ve Baba ile İlişkilerin Ergenlerde Benlik Saygısı, Stres ve Depresyon Üzerindeki Etkisi', Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S.** (2013). *Using Multivariate Statistics*. Boston: Pearson.
- Tamış, Z. İ.** (2014). 'Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri ve Öfke Tarzları arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Tekin, M., & Filiz, K.** (2008). 'Beden Eğitimi ve Spor Yükseköğretilerinin Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği Bölümlerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Umutsuzluk ve Boyun Eğici Davranışlar Düzeylerinin Değişkenlere Göre İncelenmesi', *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Vol.6, no.1, pp. 27-37.
- Temel, F., & Aksoy, A. B.** (2001). *Ergen ve gelişimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tepeli Temiz, Z.** (2017). 'Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma stilleri ile Yaşam Doyumu, Psikolojik Dayanıklılık ve Aleksitimik Özellikleri Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Rolü', Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Terzi, Ş., & Cihangir Çankaya, Z.** (2009). 'Bağlanma Stilllerinin Öznel İyi Olmayı ve Stresle Başa Çıkma Tutumlarını Yordama Gücü', *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Vol.4, no.31, pp. 1-11.
- Topkara, G.** (2014). 'Üniversite Öğrencilerinin Yeme Tutumları ve Yetişkin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması', Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Torun, S., Arslan, S., Nazik, E., Akbaş, M., ve Öner Yalçın, S.** (2012). 'Hemşirelik Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Boyun Eğici Davranışlarının İncelenmesi', *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, Vol.34, pp. 399-404.

- Troisi, A., Lorenzo, G., Alcini, S., Nanni, R. C., Pasquale, C., ve Siracusano, A.** (2006). 'Body Satisfaction in Women With Eating Disorders: Relationship to Early Separation', *Psychosomatic*, Vol.68, pp. 449-553.
- Tukuş, L.** (2010). '(Benlik Saygısı Değerlendirme Ölçeği-Kısa Formu) Türkçe Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışması', Uzmanlık Tezi, Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Kocaeli.
- Tunçay, A. F.** (2020). 'Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullandığı Tespit Edilen Kişilerin Mizaç-Karakter Özellikleri ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi, Mersin.
- Turan Akdağ, S.** (2011). 'Ergenlerin Bağlanma Stilleri ile Ebeveynlerinin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki', Uzmanlık Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Antalya.
- Turan, A. F.** (2010). 'Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarını Yordamada Yalnızlık, Benlik Saygısı, Yaş, Cinsiyet ve Romantik İlişki Yaşama Durumunun Rolü', Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Turanlı, P.** (2010). 'Orta Yetişkinlikte Evlilik Uyumu ile Benlik Saygısı ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin Saptanması', Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Tutar, H.** (2016). *Sosyal Psikoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tutar, H., Öztürk Başpınar, N., & Güler, S.** (2018). 'Benlik Saygısı ve Boyun Eğici Davranışlar Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma', *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, Vol.5, no.22, pp. 1039-1052.
- Tutarel Kışlak, Ş., & Çavuşoğlu, Ş.** (2006). 'Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler', *Aile ve Toplum Dergisi*, Vol.3, no.9, pp. 61-68.
- Tuzcuoğlu, S., & Korkmaz, B.** (2001). 'Psikolojik Danışma ve Rehberlik Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi', *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Vol.14, pp. 135-152.
- Tümkaya, S., Aybek, B., & Çelik, M.** (2010). 'Yoksul Ailelerden Gelen Ergenlerde Psikososyal Bir Olgu Olarak Umutsuzluk ve Boyun Eğici Davranışların İncelenmesi', *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Vol.7, no.1, pp. 970-984.
- Türkmen, M.** (2011). 'Öznel İyi Oluşun Yapısı ve Anababa Tutumları, Özsaygı ve Sosyal Destekle İlişkisi: Bir Model Sınaması', Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Türköz, Y.** (2007). 'Okulöncesi Çocuklarda Bağlanma Örüntüsünün Kişilerarası Problem Çözme ve Açık Bellek Süreçlerine Etkisi', Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Tüzün, O., & Sayar, K.** (2006). 'Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji', *Düşünen Adam*, Vol.19, no.1, pp. 24-39.

- Uyar, M.** (2019). 'Beliren Yetişkinlik Dönemindeki Bireylerin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerini Yordamada Bağlanma Tarzları ve Bilişsel Duygu Düzenlemenin Rolünün İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Ünal Kılıç, Y.** (2014). 'Benlik Saygısı, Algıladıkları Sosyal Destek Ve Yardım Arama Davranışları Açısından Değerlendirilmesi', Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Ünlü, F.** (2015). 'Ebeveyni Boşanmış Bireylerde Benlik Saygısı, Yalnızlık ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Waters, E., Hamilton, C. E., & Weinfield, N. S.** (2000). 'The Stability of Attachment Security from Infancy to Adolescence and Early Adulthood: General Introduction', *Child Development*, Vol.71, no.3, pp. 678-683.
- Waters, E., Merrick, S., Treboux, D., Crowell, J., ve Albersheim, L.** (2000). 'Attachment Security in Infancy and Early Adulthood: A 20-Year Longitudinal Study', *Child Development*, Vol.71, no.3, pp. 684-689.
- West, A. E.** (2018). 'Yetişkin Bağlanma Stillерinin Savunma Mekanizmaları ve Yaşam Doyumuyla İlişkilerinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, İstanbul.
- Yaman, Y.** (2019). 'Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stillерinin Umutsuzluk Düzeyi ve Benlik Saygısı ile İlişkisinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Biruni Üniversitesi, İstanbul.
- Yanbastı, G.** (1990). *Kişilik Kuramları*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Yavuzer, H.** (2013). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H.** (2016). *Ana-Baba ve Çocuk*. Remzi Kitabevi.
- Yazgan İnanç, B., & Yerlikaya, E. E.** (2018). *Kişilik Kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yazıcı, A.** (2019). 'Ergenlerde Duygusal Özerklik, Eylemlilik ve Arkadaşa Bağlanma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Yazıcıoğlu, G.** (2011). 'Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Stresle Başa Çıkma Stratejileri Arasındaki İlişki: Odtü Örneği', Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Yekeler, B., & Pehlivan, E.** (2014). 'Malatya'da Yarı Kırsal Bir Bölgede Ergenlerde Boyun Eğici Davranış ile Fiziksel Şiddete Maruziyet Arasındaki İlişki', *Medicine Science*, Vol.3, no.3, pp. 1382-1395.
- Yenidünya, A.** (2005). *Lise Öğrencilerinde Rekabetçi Tutum, Benlik Saygısı ve Akademik Başarı İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Yersel, Z.** (2019). 'Çocuk ve Ergenlerde Anne-Baba Tutumu ve Bağlanma Durumunun Algıladıkları Benlik Saygısı ve Çocukluk Çağı Narsisizmi ile İlişkisi', Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.

- Yıldırım, İ.** (2004). 'Lise Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışların Yaygınlığı', *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Vol.26, pp. 220-228.
- Yıldırım, İ., & Ergene, T.** (2003). 'Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarının Yordayıcısı Olarak Sınav Kaygısı, Boyun Eğici Davranışlar ve Sosyal Destek', *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Vol.25, pp. 224-234.
- Yılmaz, S., & Ekinci, M.** (2001). 'Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinde Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyi Arasındaki İlişki', *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, Vol.4, no.2, pp. 1-10.
- Yörük, D., & DüNDAR, S.** (2011). 'Türkiye'deki Yerel Yöneticilerin Benimsedikleri Liderlik Tarzlarına Göre Boyun Eğici Davranışlarının İncelenmesi', *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Vol.25, no.1, pp. 93-106.
- Yörükân, T.** (2011). *Bağlanma ve Sonraki Yaşlarda Görülen Etkileri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yörükoğlu, A.** (2000). *Gençlik Çağı: Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar*. İstanbul: 14. Baskı, Özgür Yayınları.
- Yukay, Yüksel, M., & Yıldırım, Kurtuluş, H.** (2016). 'Okul Öncesi Dönemdeki 4-5 Yaş Grubu Öğrencilerin Benlik Kavramı ve Bağlanma Stillерinin Anne Davranışları Açısından İncelenmesi', *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Vol.5, no.2, pp. 182-195.

EKLER

Ek-A: Etik Kurulu Onay Formu

Istanbul
GEDİK
Universitesi

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük

Sayı : 71457743-050.01.04 - 117-17759
Konu : Etik Kurul Kararı Hk. (Sebahat KAÇAR)

14 Ekim 2020

Sayın Doç. Dr. Fatma Yeşim CAN

Üniversitemizin 14.10.2020 tarihli ve 2020/06 sayılı Etik Kurul toplantısında; “Yetişkin Bireylerde Benlik Saygısı, Boyun Eğici Davranış ve Karakter Özelliklerinin Bağlanma Stillerine Göre İncelenmesi” adlı başvurunuz görüşüldü. Yapılan görüşme sonunda: “Yetişkin Bireylerde Benlik Saygısı, Boyun Eğici Davranış ve Karakter Özelliklerinin Bağlanma Stillerine Göre İncelenmesi” adlı başvurunuzun etik olarak uygun olduğuna katılanların oy birliği ile karar verildi.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Berin ERGİN
Etik Kurul Başkanı

Adres : T.C. İstanbul Gedik Üniversitesi Cumhuriyet Mah. İlkbahar Sok. No: 1-3-5 Yakacık 34876 Kartal İstanbul

Telefon : 444 5 438 / Dahili: 1121 Fax : 0216 452 87 17 Ayrıntılı bilgi için: Fatma YILMAZ

Ek-B: Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Bu tez çalışması Doç. Dr. Fatma Yeşim Can danışmanlığında, İstanbul Gedik Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans öğrencisi Sebahat Kaçar tarafından yürütülmektedir. Yetişkin bireylerde benlik saygısı, boyun eğici davranışlar ve karakter özelliklerinin bağlanma stilleri ile ilişkisinin incelendiği bu çalışmada demografik form ve dört adet ölçek yer almaktadır.

Çalışmaya katılım tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı ve telkini altında olmadan, size en uygun yanıtları verecek şekilde cevaplamanızdır. Araştırma için yaklaşık 20 dakikanızı ayırmanız istenmektedir. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup **kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır** ; ancak elde edilecek veriler bilimsel yayınlarda kullanılabilir.

Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız psksebahatkacar@gmail.com adresinden elektronik posta yoluyla iletişim sağlayabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel ya da size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen mail yoluyla iletişime geçiniz. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Sebahat Kaçar

Yüksek Lisans Öğrencisi

Gedik Üniversitesi Klinik Psikoloji

Ek-C: Sosyo-Demografik Bilgi Formu

SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz: ()Kadın ()Erkek ()Diğer

2- Yaşınız :

3-Eğitim Durumunuz:

- a) İlkokul mezunu b) Ortaokul mezunu
c) Lise mezunu d) Ön Lisans mezunu
e) Lisans mezunu f) Lisansüstü mezunu

4. Hayatınızın büyük çoğunluğunu geçirdiğiniz yer:

- () Köy/Kasaba/İlçe () Şehir () Büyükşehir

5. Gelir düzeyiniz:

- a) Asgari ücretten az
b) Asgari ücret
c) 3.000-5.000 TL
d) 5.000-10.000 TL
e) 10.000 TL ve üzeri

6. Kaç kardeşiniz (siz dahil) ?

7. Siz kaçınıcı çocuksunuz?

8.Yetiştirdiğiniz aile türü

- () Çekirdek aile (anne, baba, kardeşler aynı evde)
() Geniş aile (bazı akrabalarla aynı evde)
() Diğer (Belirtiniz:.....)

9.Annenizin öğrenim durumu nedir?

- a) Okur-yazar değil d) Lise mezunu
b) İlkokul mezunu e) Üniversite mezunu ve üzeri
c) Ortaokul mezunu

10. Babanızın öğrenim durumu nedir?

- a) Okur-yazar değil
b) İlkokul mezunu
c) Ortaokul mezunu
d) Lise mezunu
e) Üniversite mezunu ve üzeri

11. Annenizin ve babanızın yaşı?

Anne: Baba:

12. Anne ve babanız:

- a) Evli
b) Boşanmış
c) Ayrı
d) Hayatta değil (ler)

13. Anneniz hayatta mı?: () Evet

() Hayır (Kaybettiğinizde kaç yaşındaydınız:)

14. Babanız hayatta mı?: () Evet

() Hayır (Kaybettiğinizde kaç yaşındaydınız:)

15. Romantik ilişki durumunuz:

- a) İlişkim yok
b) Flört/Sevgili
c) Sözlü/Nişanlı
d) Evli
e) Boşanmış

16. Romantik ilişkiniz ne kadar süredir devam etmekte?

17. Tanısı konmuş psikolojik bir rahatsızlığınız var mı?

() Evet (Belirtiniz:.....)

() Hayır

18. Dana önce psikolojik destek aldınız mı?

() Evet (Belirtiniz:)

() Hayır

Ek-D: Rosenger Benlik Saygısı Ölçeği

ROSENBERG BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki anlatımlarla ilgili olarak size en uygun seçeneği işaretleyiniz.

1. Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.
a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok Yanlış
2. Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.
a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok Yanlış
3. Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.
a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok Yanlış
4. Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.
a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok Yanlış
5. Kendimle gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.
a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok Yanlış
6. Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.
a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok Yanlış
7. Genel olarak kendimden memnunum.
a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok Yanlış
8. Kendime karşı daha fazla saygı duymayı isterdim.
a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok Yanlış
9. Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığını düşünüyorum.
a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok Yanlış
10. Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum.
a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok Yanlış

Ek-E: Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği

Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği

Aşağıda, insanların sosyal ortamdayken yaptıkları bazı davranışlar ve yaşadıkları bazı duygular verilmiştir. Her cümleyi dikkatle okuyun ve böyle bir davranışın sizin için ne kadar geçerli olduğunu, sizi ne kadar tanımladığını aşağıdaki ölçeği dikkate alarak, o cümlenin yanındaki bölmede işaretleyin.

1. Hiç tanımlamıyor
2. Biraz tanımlıyor
3. Oldukça iyi tanımlıyor
4. İyi tanımlıyor
5. Çok iyi tanımlıyor

Sizi ne kadar tanımlıyor?

1. Belirli bir konuda benim hatam olmasa da hatalı olduğum söyleniyorsa tatsızlık çıkmasın diye sesimi çıkarmam.	1	2	3	4	5
2. Kendim yapmaktan hoşlanmasam da diğer insanlar yapıyor diye, bazı davranışlar yaparım.	1	2	3	4	5
3. Paramın üstü eksik verilmiş olsa da, sesimi çıkarmadan, oradan uzaklaşıyorum.	1	2	3	4	5
4. Başkalarının beni eleştirmesine ve aşağılamasına izin verir, kendimi savunmam.	1	2	3	4	5
5. Sevdiğim kişi benden yakınlık istediğinde, o anda içimden gelmese de yakınlık göstermeye çalışırım.	1	2	3	4	5
6. Konuşmaya çalışırken birisi lafımı ağızımdan alıp konuşmayı sürdürürse ben susarım.	1	2	3	4	5
7. Küçük hatalarım yüzünden sürekli özür dilerim.	1	2	3	4	5
8. Annem/babam benim hakkımda hoş olmayan şeyler söylerken, ben sessizce dinlerim.	1	2	3	4	5
9. Arkadaşlarıma kızdığım zaman, bu kızgınlığımı onlara söylemem.	1	2	3	4	5
10. Arkadaş toplantılarında konuşmaları yönlendirmeyi başkalarına bırakırım.	1	2	3	4	5
11. İnsanların, benimle konuşurken gözlerimin içine bakmalarından hoşlanırım.	1	2	3	4	5
12. Herhangi biri benim için küçük bir iyilikte bile bulursa, içtenlikle	1	2	3	4	5

ve tekrar tekrar teşekkür ederim.					
13. İnsanlarla göz göze gelmekten kaçınırım.	1	2	3	4	5
14. Arkadaş toplantılarında, konuyu açan kişi hiçbir zaman ben olmam.	1	2	3	4	5
15. İnsanlar ısrarla bana baktıklarında yüzüm kızarır.	1	2	3	4	5
16. Birinin davetini geri çevirirken mutlaka hastalık gibi önemli bir bahane bulmaya çalışırım.	1	2	3	4	5

Ek-F: Mizaç ve Karakter Envanteri

MİZAÇ VE KARAKTER ENVANTERİ

(Türkçe TCI)

Bu anket formunda kişilerin kendi tutumlarını görüşlerini ilgilerini ya da kişisel duygularını tanımlarken kullanabilecekleri ifadeleri bulacaksınız.

Her ifade DOĞRU ya da YANLIŞ olarak yanıtlanabilir. İfadeleri okuyunuz ve hangi seçeneğin sizi en iyi tanımladığına karar veriniz. Sadece şu anda nasıl hissettiğiniz değil ÇOĞU ZAMAN ya da genellikle nasıl davrandığınızı ve hissettiğinizi tanımlamaya çalışınız.

Bu anket formunu kendi başınıza doldurunuz. Lütfen tüm soruları yanıtlayınız.

ANKET FORMU NASIL DOLDURULUR

Yanıtlamak için her sorudan sonra yalnızca “D” ya da “Y” seçeneğini daire içine almanız

yeterlidir. Bir örnek:

ÖRNEK

DOGRU YANLIŞ

Bu anket formunu nasıl dolduracağımı biliyorum. D Y

(Bu anket formunu nasıl dolduracağınızı biliyorsanız ifadenin DOĞRU olduğunu göstermek için “D”yi daire içine alınız.)

Tüm ifadeleri dikkatlice okuyunuz ancak yanıtlarken çok zaman harcamayınız.

Yanıttan emin olmasanız bile her ifadeyi yanıtlamaya çalışınız.

Doğru ya da yanlış yanıtlar olmadığını unutmayınız ve sadece kendi kişisel görüş ve duygularınızı belirtiniz.

Copyright © 1987 1992 C. R. Cloninger

Türkçe TCI © 2001 Samet Köse Kemal Sayar

Türkçe TCI'nin eser sahipliği hakları Samet Köse ve Kemal Sayar'a aittir. Yazarların izni olmaksızın her türlü kullanımı eser sahipliğinden doğan hakların ihlalini oluşturur ve etik değildir.

1. Çoğu kimseye zaman kaybı gibi gelse de sırf eğlence ya da heyecan olsun diye çoğu zaman yeni şeyler denerim.	D	Y
2. Çoğu kimseyi kaygılandıran durumlarda bile genellikle her şeyin iyiye gideceğine güvenirim.	D	Y
3. Çoğu zaman güzel bir konuşma ya da şiirden derinden etkilenirim.	D	Y
4. Çoğu zaman koşulların kurbanı olduğumu düşünürüm.	D	Y
5. Benden çok farklı olsalar bile genellikle başkalarını olduğu gibi kabul ederim.	D	Y
6. Mucizelerin olabileceğine inanırım.	D	Y
7. Beni inciten kimselerden intikam almak hoşuma gider.	D	Y
8. Bir şeye yoğunlaştığımda çoğu zaman vaktin nasıl geçtiğinin farkına varmam.	D	Y
9. Çoğu zaman yaşamımın pek az bir amacı ya da anlamı olduğunu düşünürüm.	D	Y
10. Herkesin karşısına çıkabilecek sorunlara çözüm bulmakta yardımcı olmak isterim.	D	Y
11. Belki de yaptığımdan daha fazlasını başarabilirim ancak bir şeye ulaşmak için kendimi gereğinden fazla zorlamada bir yarar görmüyorum.	D	Y
12. Başkaları endişelenecek bir şey olmadığını düşünseler bile tanıdık olmayan ortamlarda çoğu zaman gergin ve endişeli hissederim.	D	Y
13. İşleri yaparken geçmişte nasıl yapıldığını düşünmeksizin çoğu zaman o anda nasıl hissettiğime bakarak yaparım.	D	Y
14. İşleri başkalarının arzularına bırakmaktansa genellikle kendi tarzıma göre yaparım.	D	Y
15. Çoğu zaman çevremdeki kimselerle öylesine bağlantılı olduğumu düşünürüm ki sanki aramızda bir ayrılık yokmuş gibi gelir.	D	Y
16. Benden farklı düşünceleri olan kimselerden genellikle hoşlanmam.	D	Y
17. Çoğu durumda doğal tepkilerim geliştirmiş olduğum iyi alışkanlıklara dayanır.	D	Y

18. Birçok eski arkadaşımın güvenini kaybedecek olsam bile zengin ve ünlü olmak için yasal olan hemen her şeyi yapardım.	D	Y
19. Çoğu kimseden daha çok tedbirli ve denetimliyimdir.	D	Y
20. Bir şeylerin yanlış gidebileceğinden endişelendiğim için çoğu zaman yapmakta olduğum işi bırakmak zorunda kalırım.	D	Y
21. Yaşantı ve duygularımı kendime saklamak yerine arkadaşlarımla açıkça tartışmaktan hoşlanırım.	D	Y
22. Çoğu kimseden daha az enerjiye sahibim ve daha çabuk yorulurum.	D	Y
23. Yapmakta olduğum işe kendimi fazla kaptırıp başka her şeyi unuttuğumdan çoğu zaman “dalgın” olarak adlandırılırım.	D	Y
24. Ne yapmak istediğimi seçmede kendimi nadiren serbest hissedirim.	D	Y
25. Bir başkasının duygularını çoğu zaman kendiminkiler kadar dikkate alırım.	D	Y
26. Bir kaç saat sessiz ve hareketsiz kalmaktansa çoğu zaman biraz riskli şeyler (sarp tepeler ve keskin virajlar üzerinde araba kullanmak gibi) yapmayı tercih ederim.	D	Y
27. Tanımadığım kimselere güven duymadığım için çoğu zaman yabancılarla tanışmaktan kaçınırım.	D	Y
28. Başkalarını edebileceğim kadar çok memnun etmekten hoşlanırım.	D	Y
29. Bir iş yaparken “yeni ve geliştirilmiş” yollardan çok eski “denenmiş ve doğru” yolları tercih ederim.	D	Y
30. Zaman yokluğu nedeniyle genellikle işleri önemlilik sırasına göre yapamam.	D	Y
31. Çoğu zaman hayvanları ve bitkileri yok olmaktan korumaya yarayacak işler yaparım.	D	Y
32. Çoğu zaman başka herkesten daha zeki olmayı dilerim.	D	Y
33. Düşmanlarımdan acı çektiğini görmek bana hoşnutluk verir.	D	Y
34. Her ne zaman olursa olsun çok düzenli olmak ve kişiler için kurallar koymaktan hoşlanırım.	D	Y
35. Dikkatim çoğu kez başka bir şeye kaydığı için uzunca bir süre aynı ilgilerimi sürdürmem güçtür.	D	Y
36. Bir şeyi tekrar tekrar uygulamak çoğu zaman bana anlık dürtüler ya da telkinlerden daha güçlü alışkanlıklar kazandırdı.	D	Y

37. Genellikle o kadar kararlıyım ki başkaları vazgeçtikten sonra bile çalışmaya devam ederim.	D	Y
38. Yaşamda bilimsel olarak açıklanamayan birçok şeye hayran olurum.	D	Y
39. Bırakabilmeyi dilediğim birçok kötü alışkanlığım var.	D	Y
40. Sorunlarıma çoğu zaman bir başkasının çözüm sağlamasını beklerim.	D	Y
41. Çoğu zaman nakit param bitinceye ya da aşırı kredi kullanıp borçlanıncaya değin para harcarım.	D	Y
42. Gelecekte bir hayli şanslı olacağımı düşünürüm.	D	Y
43. Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten çoğu kimseye göre daha geç kurtulurum.	D	Y
44. Yalnız olmak beni her zaman rahatsız etmez.	D	Y
45. Kendimi rahatlamış hissederken çoğu zaman beklenmedik iç görü ya da anlayış parıltıları yasarım.	D	Y
46. Başkalarının benden ya da isleri yapma tarzımdan hoşlanıp hoşlanmadıklarına pek aldırım.	D	Y
47. Herkesi memnun etmek mümkün olmadığı için genellikle kendim için ne istiyorsam sadece onu edinmeye çalışırım.	D	Y
48. Görüşlerimi kabul etmeyen kimselere karşı sabırlı değilimdir.	D	Y
49. Çoğu kimseyi pek de iyi anladığım söylenemez.	D	Y
50. Ticarete başarılı olmak için sahtekar olmak zorunda değilsiniz.	D	Y
51. Bazen kendimi doğayla öylesine bağlantılı hissedirim ki her şey tek bir canlı organizmanın parçasıymış gibi görünür.	D	Y
52. Konuşmalarda konuşmacı olmaktan çok iyi bir dinleyiciyimdir.	D	Y
53. Çoğu kimseden daha çabuk öfkelenirim.	D	Y
54. Bir grup yabancıyla tanışmak zorunda olduğumda çoğu kimseden daha sıkılganımdır.	D	Y
55. Çoğu kimseden daha duygusalımdır.	D	Y
56. Bazen neler olacağını sezmemeye olanak veren bir “altıncı his”e sahipmişim gibi gelir.	D	Y
57. Birisi beni bir şekilde incitti mi genellikle acısını çıkartmaya çalışırım.	D	Y
58. Tutumlarımı büyük ölçüde denetimim dışındaki etkiler belirler.	D	Y
59. Her gün amaçlarıma doğru bir adım daha atmaya çalışırım.	D	Y
60. Çoğu zaman başka herkesten daha güçlü olmayı dilerim.	D	Y

61. Karar vermeden önce isler konusunda uzunca süre düşünmeyi tercih ederim.	D	Y
62. Çoğu kimseden daha çok çalışırım.	D	Y
63. Çok kolay yorulduğumdan çoğu zaman kısa uykulara ya da ek dinlenme dönemlerine gereksinim duyarım.	D	Y
64. Başkalarının hizmetinde olmaktan hoşlanırım.	D	Y
65. Üstesinden gelmem gereken geçici sorunlara aldırmaksızın daima her şeyin yolunda gideceğini düşünürüm.	D	Y
66. Çok miktarda para biriktirmiş olsam bile kendim için para harcamaktan hoşlanmakta güçlük çekerim.	D	Y
67. Çoğu kimsenin bedensel olarak tehlike hissettiği durumlarda genellikle sakin ve güvenli kalırım.	D	Y
68. Sorunlarımı kendime saklamaktan hoşlanırım.	D	Y
69. Kişisel sorunlarımı çok az ya da kısa bir süre tanıdığım kişilerle tartışmakta sakınca görmem.	D	Y
70. Seyahat etmek ya da yeni yerler araştırmaktansa evde oturmaktan hoşlanırım.	D	Y
71. Kendilerine yardımı dokunamayan zayıf kimselere yardım etmenin zekice olduğunu düşünmüyorum.	D	Y
72. Bana haksız davranmış olsalar bile başkalarına haksızca davranırsam zihinsel huzurum kalmaz.	D	Y
73. İnsanlar genellikle bana nasıl hissettiklerini anlatırlar.	D	Y
74. Çoğu zaman sonsuza değin genç kalabilmeyi dilerim.	D	Y
75. Yakın bir arkadaşı kaybedince genellikle çoğu kimseden daha çok üzüntü duyarım.	D	Y
76. Bazen sanki zaman ve mekanda sonu ve sınırı olmayan bir nesnenin parçasıymışım hissine kapılırım.	D	Y
77. Bazen başkalarına karşı sözcüklerle açıklayamadığım bir bağlantı hissederim.	D	Y
78. Bana geçmişte haksızlık yapmış olsalar bile başka kimselerin duygularını dikkate almaya çalışırım.	D	Y
79. Katı kurallar ve düzenlemeler olmaksızın insanların her istediklerini yapabilmeleri hoşuma gider.	D	Y

80. Bir grup yabancıyla buluşunca bana dostça davranmadıkları söylenmiş olsa bile rahat ve açık sözlü olmayı sürdürürdüm.	D	Y
81. Gelecekte bir şeylerin kötüye gideceği konusunda genellikle çoğu kimseden daha endişeliyimdir.	D	Y
82. Bir karara varmadan önce genellikle her olguyu etrafla düşünürüm.	D	Y
83. Başkalarına karşı sempatik ve anlayışlı olmanın pratik ve katı düşünceli olmaktan daha önemli olduğunu düşünürüm.	D	Y
84. Çoğu zaman etrafımdaki tüm nesnelere karşı güçlü bir bütünlük duygusu hissederim.	D	Y
85. Çoğu zaman “Süperman” gibi özel güçlerimin olmasını dilerim.	D	Y
86. Başkaları beni çok fazla denetliyor.	D	Y
87. Öğrendiklerimi başkalarıyla paylaşmaktan hoşlanırım.	D	Y
88. Dinsel yaşantılar yaşamımın gerçek amacını anlamama yardımcı olmuştur.	D	Y
89. Çoğu zaman başkalarından çok şey öğrenirim.	D	Y
90. Bir şeyi tekrar tekrar uygulamak pek çok şeyde iyi ve başarılı olmama olanak vermiştir.	D	Y
91. Söylediğimin abartılı ve gerçek olmadığını bilmeme rağmen genellikle başkalarının bana inanmalarını sağlayabilirim.	D	Y
92. Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten kurtulmak için daha fazla dinlenme destek ya da güvenceye gereksinim duyarım.	D	Y
93. Yaşamın kurallarının olduğunu ve hiç kimsenin sonunda bedelini ödemeksizin bu kuralları çiğneyemeyeceğini bilirim.	D	Y
94. Başka herkesten daha çok zengin olmak istemem.	D	Y
95. Dünyayı daha iyi bir yer haline getirmek için kendi yaşamımı severek riske ederdim.	D	Y
96. Bir şey hakkında uzunca süre düşündükten sonra bile mantıksal nedenlerimden çok duygularına güvenmeyi öğrendim.	D	Y
97. Bazen yaşamımın herhangi bir insandan daha büyük bir manevi güç tarafından yönetildiğini düşünürüm.	D	Y
98. Bana adice davranan birisine genellikle adice davranmaktan hoşlanırım.	D	Y
99. Son derece pratik ve duygularına göre hareket etmeyen birisi olarak tanınırım.	D	Y

100. Birisiyle konuşurken düşüncelerimi düzenlemek benim için kolaydır.	D	Y
101. Beklenmedik haberlere çoğu zaman öylesine güçlü tepki veririm ki pişmanlık duyduğum şeyler söyler ya da yaparım.	D	Y
102. Duygusal yakarışlardan (kötürüm kalmış çocuklara yardım istendiğindeki gibi) oldukça çok etkilenirim.	D	Y
103. Yapabileceğimin en iyisini yapmak istediğim için genellikle kendimi çoğu kimseden daha çok zorlarım.	D	Y
104. Öyle çok kusurluyum ki bu yüzden kendimi pek de sevmem.	D	Y
105. Sorunlarıma uzun vadeli çözümler aramak için çok az zamanım var.	D	Y
106. Sırf ne yapılacağını bilmediğim için çoğu zaman sorunların gereğine bakamam.	D	Y
107. Çoğu zaman zamanın akısını durdurabilmeyi dilerim.	D	Y
108. Yalnızca ilk izlenimlerime dayanarak karar vermekten nefret ederim.	D	Y
109. Biriktirmektense para harcamayı yeğlerim.	D	Y
110. Bir öyküyü daha gülünç hale getirmek ya da birisine saka yapmak için doğruları eğip bükmeyi genellikle iyi beceririm.	D	Y
111. Sorunlar olsa bile bir arkadaşlığın hemen her zaman sürüp gitmesi için çalışırım.	D	Y
112. Utandırılır ya da aşağılanırsam çok çabuk atlatırım.	D	Y
113. Çok gergin yorgun ya da endişeli olacağım için işleri genelde yürütme tarzımdaki değişmelere uyum sağlamam son derece güçtür.	D	Y
114. İşleri eskiden olduğu gibi yapmayı bırakmadan önce genellikle çok gerçekçi gerekçeler talep ederim.	D	Y
115. İyi alışkanlıklar edinebilmem için beni eğiten kişilerden çok fazla yardıma gereksinim duyarım.	D	Y
116. Duygu-dışı algılamanın (telepati ya da önceden bilme gibi) gerçekten de mümkün olduğuna inanırım.	D	Y
117. Candan ve yakın arkadaşlarımdan çoğu zaman benimle birlikte olmasını isterim.	D	Y
118. Uzun zaman pek başarılı olmasam bile çoğu zaman aynı şeyi defalarca yeniden denemeyi sürdürürüm.	D	Y
119. Hemen herkes korksa bile ben hemen her zaman rahat ve tasasız kalırım.	D	Y

120. Hüzünlü şarkıları ve filmleri epeyce sıkıcı bulurum.	D	Y
121. Koşullar çoğu zaman beni irademin dışında bir şeyler yapmaya zorlar.	D	Y
122. Benim için benden farklı olan insanlara katlanmak güçtür.	D	Y
123. Mucize denilen çoğu şeyin sadece şans eseri olduğunu düşünürüm.	D	Y
124. Birisi beni incitirse intikam almaktansa kibar davranmayı yeğlerim.	D	Y
125. Çoğu zaman yaptığım isin o kadar etkisinde kalırım ki zaman ve mekandan kopmuş gibi o an içinde kaybolurum.	D	Y
126. Yaşamımın gerçek bir amacı ve önemi olduğunu sanmıyorum.	D	Y
127. Başkalarıyla olabildiğince is birliği yapmaya çalışırım.	D	Y
128. Başarılarımdan dolayı içim rahattır ve daha iyisini yapmak için pek istekli değilimdir.	D	Y
129. Başkaları pek tehlike olmadığını düşünse de tanıdık olmayan ortamlarda çoğu zaman gergin ve endişeli hissederim.	D	Y
130. Tüm ayrıntıları bütünüyle düşünmeksizin çoğu zaman içgüdülerimi önsezi ve sezgilerimi izlerim.	D	Y
131. İnsanlar benden beklediklerini yapmadığımda çoğu zaman benim aşırı bağımsız olduğumu düşünürler.	D	Y
132. Çoğu zaman etrafımdaki tüm kişilerle güçlü manevi ve duygusal bağlantım olduğunu hissederim.	D	Y
133. Benden farklı değer yargıları olan insanları sevmek benim için genellikle kolaydır.	D	Y
134. Başkaları benden daha çok is beklese bile olabildiğince az iş yapmaya çalışırım.	D	Y
135. İyi alışkanlıklar benim için “ikincil huy” olmuştur ve hemen her zaman otomatik ve kendiliğinden davranışlardır.	D	Y
136. Başkalarının bir şey hakkında benden daha çok bilmesi gerçeğinden çoğu zaman rahatsızlık duymam.	D	Y
137. Genellikle kendimi başkalarının yerinde hayal etmeye çalışır böylece onları gerçekten anlayabilirim.	D	Y
138. Tarafsızlık ve dürüstlük gibi ilkeler yaşamımın bazı yönlerinde pek az rol oynarlar.	D	Y
139. Para biriktirmede çoğu kimseden daha iyiyimdir.	D	Y
140. Kendimi nadiren öfkelenmiş ve engellenmiş hisseder isler yolunda	D	Y

gitmediğinde hemen başka etkinliklere dalarım.		
141. Çoğu kimse önemli olmadığını düşünse bile çoğu zaman işlerin değişmez ve düzenli biçimde yapılmasında ısrar ederim.	D	Y
142. Hemen her sosyal durumda kendimi oldukça güvenli ve emin hissederim.	D	Y
143. Özel düşüncelerimden nadiren söz ettiğimden arkadaşlarım duygularımı anlamakta güçlük çekerler.	D	Y
144. Çoğu kimse bana yeni ve daha iyi bir yol var olduğunu söylese bile işleri yapış tarzımı değiştirmekten nefret ederim.	D	Y
145. Bilimsel olarak açıklanamayan şeylere inanmanın akıllıca olmadığını düşünürüm.	D	Y
146. Düşmanlarımın acı çektiğini hayal etmekten hoşlanırım.	D	Y
147. Çoğu kimseden daha fazla enerjim var ve daha geç yorulurum.	D	Y
148. Yaptığım her işte ayrıntılara dikkat etmekten hoşlanırım.	D	Y
149. Endişeye kapıldığımda arkadaşlarım her şeyin yolunda gideceğini söyleseler bile yapmakta olduğum işi bırakırım.	D	Y
150. Çoğu zaman başka herkesten daha güçlü olmayı dilerim.	D	Y
151. Genellikle ne yapacağımı seçmede serbestimdir.	D	Y
152. Çoğu zaman kendimi yapmakta olduğum işe o kadar kaptırırım ki bir an nerede olduğumu unuturum.	D	Y
153. Bir ekibin üyeleri kendilerine düşen payı nadiren eşit biçimde alırlar.	D	Y
154. Bir kaç saat sessiz ve hareketsiz kalmaktansa çoğu zaman riskli şeyler (planörle uçmak ya da paraşütle atlamak gibi) yapmayı tercih ederim.	D	Y
155. Çoğu zaman dürtüsel olarak o kadar çok para harcarım ki tatil yapmak gibi özel planlar için bile para biriktirmek bana güç gelir.	D	Y
156. Başkalarını memnun etmek için kendi bildiğimden şaşmam.	D	Y
157. Yabancılarla birlikteyken hiç sıkılman değilimdir.	D	Y
158. Çoğu zaman arkadaşlarımın arzularına boyun eğerim.	D	Y
159. Zamanımın çoğunu gerekli gibi görünen ancak benim için gerçekte önemsiz olan şeylere harcarım.	D	Y
160. Ticari kararlarda neyin doğru neyin yanlış olduğuna ilişkin dini ya da ahlaki ilkelerin etkin olması gerektiğini düşünmem.	D	Y
161. Başkalarının yaşantılarını daha iyi anlamak için çoğu zaman kendi	D	Y

yargılarımı bir kenara koymaya çalışırım.		
162. Alışkanlıklarımın çoğu bana değerli amaçlara ulaşmada zorluk çıkarır.	D	Y
163. Dünyayı daha iyi bir yer yapmak için savaş yoksulluk ya da haksızlıkları önlemeye çalışmak gibi gerçekten de kişisel fedakarlıklar yaptım.	D	Y
164. Gelecekte olabilecek kötü şeyler hakkında hiç endişelenmem.	D	Y
165. Kendi denetimimi yitirecek kadar hemen hiç heyecanlanmam.	D	Y
166. Düşündüğümden daha uzun sürerse çoğu zaman o isi bırakırım.	D	Y
167. Başkalarının benimle konuşmalarını beklemektense konuşmaları kendim başlatmayı tercih ederim.	D	Y
168. Bana yanlış davranan birisini çoğu zaman çabucak bağışlarım.	D	Y
169. Davranışlarımı büyük ölçüde denetimim dışındaki etkiler belirler.	D	Y
170. Yanlış bir önsezi ya da hatalı bir ilk izlenim nedeniyle çoğu zaman kararlarımı değiştirmek zorunda kalırım.	D	Y
171. İşlerin yapılması için bir başkasının ön ayak olmasını beklemeyi tercih ederim.	D	Y
172. Genellikle başkalarının görüşlerine saygı duyarım.	D	Y
173. Yaşamdaki rolümün berraklaşmasına yol açan kendimi daha coşkulu ve mutlu hissettiğim yaşantılarım olmuştur.	D	Y
174. Kendim için bir şeyler satın almak eğlendiricidir.	D	Y
175. Duygu dışı algılar yaşantıladığıma inanırım.	D	Y
176. Beynimin düzgün çalışmadığına inanırım.	D	Y
177. Davranışlarıma yaşamım için koyduğum belli amaçlar güçlü şekilde yol gösterir.	D	Y
178. Genellikle başkalarının başarısına ön ayak olmak aptalcadır.	D	Y
179. Çoğu zaman sonsuza değin yaşamak isterim.	D	Y
180. Genellikle soğukkanlı ve başkalarından ayrı kalmaktan hoşlanırım.	D	Y
181. Hüzünlü bir film seyrederken ağlama ihtimalim çoğu kimseden daha fazladır.	D	Y
182. Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten çoğu kimseye göre daha çabuk kurtulurum.	D	Y
183. Cezalandırılmayacağımı sandığımda çoğu zaman kuralları ve düzenlemeleri ihlal ederim.	D	Y

184. Çoğu ayartıcı durumda kendime güven duyabilmem için iyi alışkanlıklar geliştirmemi sağlayacak çok sayıda uygulama yapmam gerekir.	D	Y
185. Keşke başkaları bu kadar çok konuşmasalar.	D	Y
186. Önemsiz ya da kötüyümüş gibi görünseler bile herkes itibar ve saygı ile muamele görmelidir.	D	Y
187. Yapılması gerekli olan işleri sürdürebilmek için çabuk kararlar vermekten hoşlanırım.	D	Y
188. Yapmaya çalıştığım her şeyde genellikle sansım yaver gider.	D	Y
189. Çoğu kimsenin tehlikeli nitelendirebileceği şeyleri (ıslak ya da buzlu bir yolda hızlı araba kullanmak gibi) genellikle kolayca yapabileceğime dair kendime güvenirim.	D	Y
190. Başarılı olma sansı olmadıkça bir şey üzerinde çalışmayı sürdürmede bir yarar görmüyorum.	D	Y
191. İşleri yaparken yeni yollar araştırmaktan hoşlanırım.	D	Y
192. Eğlence ya da heyecan için para harcamaktansa biriktirmekten zevk alırım.	D	Y
193. Bireysel haklar herhangi bir grubun gereksinimlerinden daha önemlidir.	D	Y
194. Kendimi ilahi ve olağanüstü bir manevi güçle temas içinde hissettiğim yaşantılarım oldu.	D	Y
195. Ansızın var olan her şeyle berrak ve derinden bir aynılık duygusu yaşadığım epeyce coşkulu anlarım oldu.	D	Y
196. İyi alışkanlıklar işleri istediğim şekilde yapmamı kolaylaştırır.	D	Y
197. Çoğu kimse benden daha çok becerikli görünür.	D	Y
198. Sorunlarım için çoğu zaman başkalarını ve koşulları sorumlu tutarım.	D	Y
199. Bana kötü davranmış olsalar bile başkalarına yardım etmekten hoşnutluk duyarım.	D	Y
200. Çoğu zaman tüm yaşamın kendisine bağlı olduğu manevi bir gücün parçasıymışım hissine kapılırım.	D	Y
201. Arkadaşlarla birlikteyken bile çok fazla “açılmamayı” tercih ederim.	D	Y
202. Kendimi zorlamaksızın genellikle tüm gün boyunca bir şeylerle “meşgul” kalabilirim.	D	Y
203. Başkaları çabuk bir karar vermeme isteseler bile karar vermeden önce hemen her zaman tüm olgular hakkında ayrıntılı düşünürüm.	D	Y

204. Bir şeyi yanlış yaparken yakalandığımda, sorundan kurtulmayı beceremem.	D	Y
205. Çoğu kimseden daha mükemmeliyetçiyimdir.	D	Y
206. Bir şeyin doğru mu yanlış mı olduğu sadece bir görüş meselesidir.	D	Y
207. Şimdiki doğal tepkilerimin genellikle ilkelerim ve uzun vadeli amaçlarımla tutarlı olduğunu düşünürüm.	D	Y
208. Tüm yaşamın bütünüyle açıklanamayacak bir manevi düzen ya da güce bağlı olduğuna inanırım.	D	Y
209. Bana kızgın oldukları söylenmiş olsa bile yabancılarla tanıştığımda güvenli ve rahat olacağımı düşünürüm.	D	Y
210. İnsanlar yardım sempati ve sıcak bir anlayış bulmak için bana yaklaşmanın kolay olduğunu söylerler.	D	Y
211. Yeni düşünceler ve etkinliklerden heyecan duymada çoğu kimseye göre daha geriyimdir.	D	Y
212. Bir başkasının duygularını incitmemek için söylenecek olsa bile yalan söylemekte sıkıntı yasırım.	D	Y
213. Hoşlanmadığım bazı insanlar vardır.	D	Y
214. Başka herkesten daha fazla hayran olunmak istemem.	D	Y
215. Sıradan bir şeye bakarken çoğu zaman olağan üstü bir şey olur ve sanki onu ilk kez görüyormuşum duygusuna kapılıyorum.	D	Y
216. Tanıdığım çoğu kimse başkalarının incinebileceğine aldırmaksızın yalnızca kendisini düşünür.	D	Y
217. Yeni ve alışılmadık bir şey yapmak zorunda olduğumda genellikle gergin ve endişeli hissederim.	D	Y
218. Çoğu zaman kendimi tükenmişlik sınırına dek zorlar ya da gerçekte yapabileceğimden daha fazlasını yapmaya çalışırım.	D	Y
219. Kimileri para konusunda aşırı cimri ya da eli sıkı olduğumu düşünür.	D	Y
220. Mistik yaşantı söylentileri muhtemelen sadece birer hüsnü kuruntudan ibarettir.	D	Y
221. Sonucunda acı çekeceğimi bilsem bile irade gücüm çok güçlü ayartmaların üstesinden gelmeyecek kadar zayıftır.	D	Y
222. Herhangi bir kişinin acı çektiğini görmekten nefret ederim.	D	Y
223. Yaşamımda ne yapmak istediğimi biliyorum.	D	Y

224. Yaptığım işin doğru mu yanlış mı olduğunu düşünüp taşınmak için düzenli olarak zaman ayırırım.	D	Y
225. Çok dikkatli olmazsam benim için işler çoğu zaman ters gider.	D	Y
226. Kendimi keyifsiz hissettiğimde yalnız kalmak yerine arkadaşlarla birlikte olduğumda genellikle daha iyi hissederim.	D	Y
227. Aynı şeyi yaşantılamayan birisiyle duyguları paylaşmanın mümkün olmadığını düşünürüm.	D	Y
228. Çevremde olup bitenlerden bütünüyle haberdar olmadığım için başkalarına çoğu zaman sanki başka bir dünyadaymışım gibi gelir.	D	Y
229. Keşke başka herkesten daha iyi görünümlü olsam.	D	Y
230. Bu anket formunda çok yalan söyledim.	D	Y
231. Arkadaş canlısı oldukları söylenmiş olsa bile genellikle yabancılarla tanışmak zorunda kalacağım sosyal ortamlardan uzak dururum.	D	Y
232. Baharda çiçeklerin açmasını eski bir arkadaşı yeniden görmek kadar severim.	D	Y
233. Zor durumları genellikle bir meydan okuma ya da fırsat olarak değerlendiririm.	D	Y
234. Benimle ilgili kimseler işleri benim tarzıma göre yapmayı öğrenmek zorundadırlar.	D	Y
235. Sahtekar olmak yalnızca yakalandığınızda sorun yaratır.	D	Y
236. Hafif rahatsızlık ve gerginlikten sonra bile genellikle çoğu kimseden daha fazla güvenli ve enerjik hissederim.	D	Y
237. Herhangi bir kağıdı imzalamam istendiğinde her şeyi okumaktan hoşlanırım.	D	Y
238. Yeni bir şey olmadığında genellikle heyecan ya da coşku verici bir şeyler aramaya başlarım.	D	Y
239. Bazen keyifsiz olurum.	D	Y
240. Ara sıra insanların arkasından konuşurum.	D	Y

Ek-G: İlişki Ölçekleri Anketi

İlişki Ölçekleri Anketi (Relationship Scales Questionnaire; RSQ)

Asağıdaki maddeler romantik ilişkileriniz dahil olmak üzere yakın ilişkilerinizde

Sizden, genel olarak, yakın ilişkilerinizde yaşadıklarınızı dikkate alarak aşağıdaki ifadeleri değerlendirmeniz istenmektedir. Aşağıdaki maddeleri yakın ilişki içinde olduğunuz kişileri düşünerek cevaplandırınız. Her maddenin ilişkinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşısındaki 7 aralıklı ölçek üzerinde gösteriniz.

1.....2.....3.....4.....5.....6.....7
Beni hiç Beni kısmen Tamamıyla
tanımlamıyor tanımlıyor beni tanımlıyor

	1	2	3	4	5	6	7
1.Baskalarına kolaylıkla güvenemem.							
2.Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.							
3.Baskalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.							
4.Baskalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum.							
5.Baskalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.							
6.Baskalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık istiyorum.							
7.Yalnız kalmaktan korkarım.							
8.Baskalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.							
9.Baskalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım.							
10.Baskalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır.							
11.Baskalarının bana, benim onlara verdiğim kadar değer vermediginden kaygılanırım.							
12.Kendi kendime yettğimi hissetmem benim için çok önemli.							
13.Baskalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim.							

14. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder.							
15. Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum							
16. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.							
17. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.							
18. Başkalarıyla tam olarak kaynaşıp bütünleşme arzum bazen onları ürkütüp benden uzaklaştırıyor.							
19. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.							
20. Birisi bana çok fazla yakınlaştığında rahatsızlık duyarım.							
21. Romantik ilişkide olduğum insanların benimle kalmak istemeyeceklerinden korkarım.							
22. Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim.							
23. Terk edilmekten korkarım.							
24. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder							
25. Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum.							
26. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.							
27. İhtiyacım olduğunda insanları yanımda bulacağımı biliyorum.							
28. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.							
29. Romantik ilişkide olduğum insanlar, genellikle onlarla, benim kendimi rahat hissettiğimden daha yakın olmamı isterler.							
30. Başkalarıyla yakınlaşmayı nispeten kolay bulurum.							

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Sebahat KAÇAR
Doğum Tarihi ve Yeri : 02.11.1994/Antalya
E-posta : sebahaatt@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

Lisans : 2018, Yeditepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji

Yüksek Lisans : 2021, Gedik Üniversitesi, Psikoloji, Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

MESLEKİ EĞİTİM VE DENEYİM:

Lisans eğitiminde bir proje kapsamında Darülaceze Müdürlüğü'nde gönüllü çalışmıştır.

2017 yılında Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Staj Eğitim Programında gönüllü staj yapmıştır.

Yüksek lisans eğitimi kapsamında aldığı Dinamik Yönelimli Terapi eğitimi dışında Bilişsel ve Davranışsal Terapi Eğitimi ve Duygu Odaklı Terapi Eğitimi almıştır.

Yüksek lisans eğitimi kapsamında Şişli Belediyesi Sosyal Destek Hizmetler Müdürlüğü'nde zorunlu stajını tamamlamıştır.

Weschler Yetişkinler için Zeka Ölçeği (WAIS), Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (MMPI) ve Çocuk Gelişim Testleri eğitimleri bulunmaktadır.